

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการแนวทางในการแก้ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบ
ที่ประเทศมาเลเซีย ศึกษากรณี ชุมชนประมงพื้นบ้านบางแห่งของ
จังหวัดปัตตานี
สัญญาเลขที่ RDG58S0027

จัดทำโดย....

นายดอเลาะ สะอะ และคณะ

กรกฎาคม 2559

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการแนวทางในการแก้ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบ
ที่ประเทศมาเลเซีย ศึกษากรณี ชุมชนประมงพื้นบ้านบางแห่ง
ของจังหวัดปัตตานี
สัญญาเลขที่ RDG58S0027

คณะผู้วิจัย

1	นายดอเลาะ สะอะ	15	นายมะดารี แกตอง
2	น.ส. ปาอียะห์ สาแม	16	นายลาชี แวนาแว
3	นายมะรอปี เจ๊ะมะ	17	นายอิสมาแอล มามะ
4	นายเจะและ สือนิ	18	น.ส.แวเยาะ แวอุมา
5	นายยะหยาย สาแม	19	นายมะยาดิ เจ๊ะแหว
6	นายอับดุลเลาะ ดอเลาะ	20	นายมะลูติง มายิ
7	นายมะแอ ยามา	21	นายมะรุเต็ง หะยีเจ๊ะมะ
8	นายเจะอาลี เซ็ง	22	นายสือบูเลาะ เจ๊ะแหว
9	นายอัจมิน ยูโซ๊ะ	23	นายมะกายิ อาแหว
10	นายแวอุมา อาแหว	24	น.ส. รอกิเยาะ มะสะ
11	นายแวมะการิง กูโนะ	25	นายมะสอและ ดาแม
12	นางมีเนาะ สะมาแอ	26	นายมะยูโซะ มุซอ
13	น.ส.รอสีตะ เจะเลาะ	27	นายอับดุลเลาะ เจ๊ะเต๊ะ
14	นางเจะมือลอ เจะนิ		

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่องแนวทางในการแก้ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ประเศมาเลเซีย ศึกษากรณี ชุมชนประมงพื้นบ้านบางแห่งของจังหวัดปัตตานี รหัสโครงการ RDG58S0027 เพื่อเป็นการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านกระบวนการเรียนรู้ และองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเศมาเลเซียและเพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเศมาเลเซีย

คณะผู้วิจัยจักขอขอบคุณศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอ่าวปัตตานี,นายกสมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี ผู้นำชุมชนที่ช่วยเชื่อมประสานกับแหล่งข้อมูลที่เป็นผู้อพยพ, คุณมือลี เจะเลาะ ชาวประมงพื้นบ้านที่มีประสบการณ์โดยตรงในการอพยพไปทำงานยังประเทศเพื่อนบ้าน, คุณชานูชี มะสะนิง ตัวแทนคนวัยหนุ่มสาวที่มีประสบการณ์ในการทำงานในร้านอาหารที่ประเศมาเลเซียและเป็นที่ปรึกษาโครงการที่ให้คำแนะนำและเสนอแนะแนวทางให้แก่คณะผู้วิจัยในการดำเนินการ โครงการได้อย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกันไว้

นายคอเลาะ สะอะและคณะ

กรกฎาคม 2559

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ประเทศมาเลเซีย
 ศึกษากรณี ชุมชนประมงพื้นบ้านบางแห่งของจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ (1) ศึกษาถึงสภาพ
 ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย และ
 (2) เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

ผลการศึกษาข้อมูลจากการสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกต จากกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในชุมชน
 ชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีซึ่งเป็นทั้งผู้ที่อพยพย้ายถิ่นไปทำงานยังต่างถิ่นอยู่ในขณะนี้และเป็นผู้ที่เคย
 มีประสบการณ์ในการอพยพย้ายถิ่น รวมทั้งเป็นญาติพี่น้องของผู้ที่อพยพย้ายถิ่นไปทำงานที่มาเลเซีย พบว่า

(1) ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศ
 มาเลเซีย มีปัญหาหลักๆ ดังนี้

- ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเดินทาง (Passport) เพราะส่วนใหญ่จะใช้เพียงหนังสือเดินทาง (Passport) ในการเข้าไปหางานทำที่มาเลเซีย

- ปัญหาการไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Work permit) ทั้งใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ และใบอนุญาตทำงานในร้านอาหาร

- ปัญหาในเรื่องปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกิน ที่พัก เครื่องนุ่งห่มและการรักษาพยาบาล

ปัญหาการค่าใช้จ่ายที่สูง เกิดขึ้นกับคนทำงานในร้านอาหารเป็นหลัก ก็คือ ค่าใช้จ่ายในเรื่องการ
 ซื้อหาเสื้อผ้า เครื่องสำอาง

ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ความขัดแย้งในการทำงาน มักจะเกิดจากการอู้งาน กินแรงเพื่อน ทำให้เพื่อนๆ ไม่พอใจ

ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย จากพนักงานในร้านด้วยตนเอง เจ้าของร้านจำเป็นต้องสร้าง
 ระบบและมาตรการในการควบคุมดูแลการเงินของร้านให้ดี ทั้งนี้เพราะร้านอาหารเป็นพื้นที่ทำงานที่มีเงิน
 เข้า-ออก ตลอดเวลา

ปัญหาการไม่สามารถขอใบอนุญาตผู้ประกอบการร้านอาหารได้ด้วยตนเอง เนื่องจากตาม
 กฎหมายของมาเลเซีย ผู้ที่ขอใบอนุญาตต้องเป็นชื่อเจ้าของร้านและเป็นคนมาเลเซียเท่านั้น

(2) แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย คือ แรงงานไทยควรมีการศึกษาข้อมูลด้านกฎหมายแรงงานจากหน่วยงานภาครัฐและควรมีการจัดทำหนังสือเดินทาง และใบอนุญาตทำงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย และในส่วนนายจ้างที่ประเทศมาเลเซียควรดูแลด้านสวัสดิการให้แก่แรงงานไทย เช่น ค่ารักษาพยาบาลในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุ นอกจากนั้นรัฐบาลไทยต้องมีการจัดหางานรองรับแรงงานเพื่อไม่ต้องไปทำงานต่างประเทศ รวมทั้งให้ชาวประมงทุกกลุ่มช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้มีความยั่งยืนเพื่อเป็นฐานอาชีพของชาวประมงพื้นบ้านต่อไป

สารบัญ

บทที่		หน้า
คำนำ		ก
บทคัดย่อ		ข
สารบัญ		ง
สารบัญตาราง		ฉ
สารบัญภาพ		ช
สารบัญแผนที่		ณ
บทที่ 1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	คำถามในการวิจัย	4
	วัตถุประสงค์การวิจัย	4
	พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย	4
	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
	ทฤษฎีการแก้ปัญหา	6
	แนวคิดเรื่องแรงงานนอกระบบ	9
	แนวคิดเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นฐาน การเคลื่อนย้ายแรงงาน	12
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
บทที่ 3	การบริหารโครงการวิจัย	27
	วิธีที่ใช้ในการศึกษา	27
	ด้านเนื้อหา	27
	ด้านกลุ่มเป้าหมาย	27
	ด้านพื้นที่ศึกษา	28
	วิธีการศึกษา	28
	การศึกษาจากเอกสาร	28
	รวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม	28

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
3	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	36
	การวิเคราะห์ข้อมูล	37
บทที่ 4	การวิเคราะห์ข้อมูลโดยทีมวิจัย	37
	การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการมีส่วนร่วม	37
	ผลการศึกษา	38
	บริบทพื้นที่ศึกษาและสถานการณ์แรงงานไทยในมาเลเซีย	38
	พื้นที่เป้าหมายของโครงการวิจัย	38
	ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนประมงพื้นบ้าน	39
	สถานการณ์แรงงานไทยในมาเลเซีย	61
	ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน	64
	จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย	
	กรณีตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ: เบนนิ*	67
บทที่ 5	ปัญหาของชาวประมงพื้นบ้านเมื่ออพยพไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย	81
	สรุปและอภิปรายผล	103
	สรุปผลการศึกษา	103
	ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย	103
	แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย	105
	การอภิปรายผลศึกษา	106
	บรรณานุกรม	
	บุคลากร	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	ตารางแสดงพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการ	38
4.2	ตารางแสดงตำแหน่งงานและอัตราค่าจ้างมาตรฐานขั้นต่ำของการจ้างแรงงานไทยในมาเลเซีย	63

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
3.1	การสัมภาษณ์ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชน	29
3.2	ภาพการประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิจัย	30
3.3	การจัดเวทีชุมชน	31
3.4	สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีเข้าร่วมประชุมถอดบทเรียน ความรู้ชุมชนในเรื่องปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมง พื้นบ้าน จ.ปัตตานี	33
3.5	การจัดเวทีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในชุมชน	34
3.6	การจัดเวทีสรุปผลการปฏิบัติการในระหว่างการวิจัย	35
3.7	ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนเข้าร่วมประชุมการอภิปรายผลการวิจัย	36
4.1	ชาวประมงพื้นบ้านที่มีอาชีพเก็บสาหร่ายในอ่าวปัตตานี	44
4.2	ชาวประมงพื้นบ้านประเภทที่มีเรือแต่ไม่มีเครื่องยนต์	45
4.3	ชาวประมงพื้นบ้านที่มีเรือและเครื่องยนต์	45
4.4	ภาพเรือประมงที่ใช้เครื่องยนต์แบบหางยาวขนาดกลาง	46
4.5	ภาพเรือพาย	47
4.6	อวนลอยกุ้ง	48
4.7	อวนจมปู	49
4.8	ภาพการวางอวนล้อมปลากระบอก	49
4.9	ภาพการทอดแห	50
4.10	ภาพลอบปู	50
4.11	ภาพปลาอินทรีที่จับด้วยเบ็ดราว	51
4.12	ภาพการทำประมงบริเวณแนวป่าชายเลน	52
4.13	ภาพความร่วมมือของชาวประมงพื้นบ้านในชุมชน	53
4.14	ภาพปราชญ์ชาวบ้าน	54
4.15	ชาวมาเลเซียในปัจจุบันนิยมรับประทานอาหารในร้านอาหารมากกว่า การทำอาหารทานเองที่บ้าน	84

สารบัญภาพ		
ภาพที่		หน้า
4.16	หนังสือเดินทาง (Passport)	84
4.17	ผู้ที่ไปทำงานที่มาเลเซียจะต้องประทับตราเข้า-ออกในหนังสือเดินทางทุก 30 วัน	85
4.18	หนังสือคนประจำเรือ (Seaman Book)	87
4.19	ลักษณะที่พักของคนทำงานบนเรือจะอยู่รวมกันตามห้องหรือมุมต่างๆของเรือ เพียงแค่อาศัยหลังคาเรือเพื่อกำบังแดดกำบังฝนเท่านั้น	90
4.20	ลักษณะที่พักอาศัยบนฝั่งของคนทำงานบนเรือประมงจะพักรวมกันทั้งหมดภายในบ้านหลังเดียวกัน หรือเป็นห้องเล็กๆติดกันอยู่ในบริเวณเดียวกัน	91
4.21	การตากเสื้อผ้าของคนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่มาเลเซียจะมัดผูกกับเชือกราวตากผ้า	93
4.22	การกินอาหารของคนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่มาเลเซีย ถึงแม้จะเป็นผู้ที่หาอาหารทะเลเอง แต่ก็ได้ทานอาหารเพียงแค่ที่ทำให้อิ่มท้องและมีพลังกำลังในการทำงานเท่านั้น	94
4.23	ใบอนุญาตประกอบร้านอาหารที่ประเทศมาเลเซีย	98

สารบัญแผนที่

แผนที่ที่

หน้า

4.1

แผนที่พื้นที่เป้าหมายโครงการวิจัย

39

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีขนาดเล็กกรองมาจากจังหวัดระนองซึ่งเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุด แต่เนื่องจากจังหวัดปัตตานีมีดินแดนด้านทิศตะวันออก ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศเหนือติดต่อกับทะเลโดยตลอด จึงมีชายฝั่งด้านนอกยาวถึง 85 กิโลเมตร และที่ฝั่งทะเลตอนบนมีอ่าวปัตตานีซึ่งมีชายฝั่งรอบอ่าวรวมกันยาว 31 กิโลเมตร

ณ ชายฝั่งดังกล่าวมีชุมชนประมงพื้นบ้านเกิดขึ้นมาแต่อดีต อย่างน้อยเมื่อประมาณ 200 ปีที่แล้วมีชุมชนประมงพื้นบ้านไม่ต่ำกว่า 20 หมู่บ้านเกิดขึ้นแล้ว โดยในปัจจุบันมีชุมชนประมงพื้นบ้านอยู่ในเขตจังหวัดปัตตานีมากกว่า 50 หมู่บ้าน ชาวประมงพื้นบ้านที่รวมตัวกันตั้งชุมชน ณ ริมฝั่งทะเลดังกล่าวก็ด้วยความตั้งใจที่จะอาศัยทรัพยากรในทะเลเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตและสืบทอดชุมชน ด้วยข้อเท็จจริงว่าบริเวณชายฝั่งในจังหวัดปัตตานีนี้นั้นมีทรัพยากรอื่นที่จะเป็นฐานการผลิตให้แก่ประชาชนน้อยมาก เช่น ที่ดินก็ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก พืชที่พอขึ้นได้ส่วนใหญ่ก็คือมะพร้าว ซึ่งมีประโยชน์ไม่มากในการบริโภคหรือซื้อขาย ดังนั้น นับแต่เกิดชุมชนต่าง ๆ ขึ้น ณ ชายฝั่ง ชุมชนประมงพื้นบ้านเหล่านี้ก็ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการจับสัตว์น้ำเป็นหลัก มีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงกับทรัพยากรสัตว์น้ำและความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเล สมาชิกในชุมชนประมงพื้นบ้านมักใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านแบบเรียบง่าย ที่จะต้องมีการเรียนรู้จากธรรมชาติ เข้าใจนิสัยพฤติกรรมของสัตว์น้ำ การจับสัตว์น้ำจึงมักเป็นไปตามประเภทของสัตว์น้ำ และฤดูกาลที่สัตว์น้ำแต่ละชนิดมีอยู่อย่างชุกชุม ในอดีตที่ผ่านมาชุมชนประมงพื้นบ้านเหล่านี้เป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะลักษณะทางกายภาพของที่ตั้งชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานี โดยส่วนใหญ่ฝั่งหนึ่งของชุมชนมักตั้งอยู่แนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ในขณะที่อีกฝั่งหนึ่งของชุมชนก็มักจะติดลำคลองหรืออ่าวปัตตานีที่อุดมไปด้วยปลาชุกชุม ปากจาก หล้าทะเลหรือสาหร่ายทะเล ซึ่งล้วนแต่เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน แหล่งอาหาร แหล่งผสมพันธุ์ และแหล่งหลบภัยที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำนานาชนิด

แต่ภายหลังจากที่ประเทศไทยมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงได้ให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรเพื่อนำรายได้เข้าสู่ประเทศก่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมทางการประมงขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาเครื่องมือประมงสมัยใหม่ขึ้นมา โดยใช้

ลักษณะของการกวาดจับสัตว์น้ำไม่เลือกประเภทและไม่เลือกขนาด เช่น เครื่องมืออวนรุน อวนลาก เรือปั่นไฟปลากระตัก เป็นต้น ส่งผลให้ระบบนิเวศน์และทรัพยากรทางทะเลถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก ทั้งปะการังธรรมชาติ หญ้าทะเล ฯลฯ พันธุ์สัตว์น้ำขนาดเล็กขนาดเล็กถูกจับก่อนวัยอันควร ส่งผลกระทบต่อชุมชนประมงพื้นบ้านทุกพื้นที่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดปัตตานีต่างประสบกับปัญหาทรัพยากรชายฝั่งเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากการใช้เครื่องมือประมงที่มีประสิทธิภาพในการทำลายสูงจำพวกอวนรุน อวนลาก โดยชุมชนประสบกับปัญหาดังกล่าวมารวม 30 ปีแล้ว และวิกฤตมากในช่วงระยะ 20 ปีที่ผ่านมาที่ปริมาณของทรัพยากรสัตว์น้ำลดลงอย่างรวดเร็ว ชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถทำมาหากินได้ ก่อให้เกิดการอพยพไปขายแรงงานยังประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจำนวนมากในช่วงเวลาที่ผ่านมา

จากการบอกเล่าเบื้องต้นของผู้ที่อพยพไปขายแรงงานยังประเทศเพื่อนบ้าน ได้ระบุว่าผู้ที่ไปเป็นแรงงานรับจ้างที่ประเทศมาเลเซียต้องเผชิญกับปัญหานานาชนิด นับตั้งแต่พวกเขายังอยู่ที่ชุมชนต้นทางกล่าวคือ เมื่อพวกเขาตัดสินใจว่าจะไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย พวกเขาจะต้องหาวิธีการในการให้ได้มาซึ่งหนังสือเดินทาง (passport) และค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทางจากบ้านไปถึงสถานที่ที่จะเป็นที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย นอกจากนั้นจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นยังพบประเด็นที่น่าสนใจอีกกว่าสำหรับผู้ที่จะไปทำงานกับเรือประมงขนาดใหญ่ ทางเจ้าของเรือจะออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดให้ก่อนแล้วจึงหักจากค่าจ้างที่ลูกจ้างจะได้รับ และกรณีของผู้ที่จะไปทำงานตามร้านอาหาร พวกเขาจะต้องหาเงินทุนสำหรับการไปทำหนังสือเดินทาง (passport) และค่าเดินทาง ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็ต้องไปกู้ยืมมา และมีบางรายที่ผู้จะเดินทางไปทำงานที่มาเลเซียมีความรู้จักกับทางเจ้าของร้าน อาจจะเป็นเครือญาติหรือเพื่อนบ้าน ทางเจ้าของร้านอาหารก็จะออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดให้ก่อน แต่เขาก็จะต้องเป็นลูกจ้างอยู่กับนายจ้างคนนั้นๆ ในตำแหน่งงานที่ตกลงกัน เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี เช่น หากตกลงว่าไปทำหน้าที่ล้างจาน ก็จะต้องล้างจานเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ไม่สามารถปรับเปลี่ยนไปทำงานในตำแหน่งอื่นๆ ได้ รวมทั้งไม่สามารถไปทำงานกับร้านอื่นๆ ได้เช่นกัน

เมื่อพวกเขาเดินทางไปถึงสถานที่ทำงานที่มาเลเซียแล้ว ปัญหาหลักๆ ที่ประสบก็คือ การไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) ทั้งนี้เพราะในการทำใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงสำหรับผู้ที่ไปหางานทำ คือ เฉลี่ยคนละร่วม 6,000 บาท และโดยทั่วไปจะออกค่าใช้จ่ายคนละครั้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง อย่างไรก็ตามนายจ้างมักไม่นิยมไปทำใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) ให้กับลูกจ้าง เพราะ นายจ้างไม่มั่นใจว่าเมื่อทำ ใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) แล้ว ลูกจ้างจะสามารถทำงานอยู่กับนายจ้างคนเดิมได้นานเพียงใด ในขณะเดียวกัน ในส่วนของลูกจ้างก็ไม่อยากจะทำเช่นกันเพราะลูกจ้างก็ไม่อยากผูกมัดตัวเองในการทำงานกับนายจ้างคนเดิม หากลูกจ้างสามารถหางานใหม่ที่ตนพึงพอใจมากกว่าก็

อยากจะไปเพื่ออนาคตของตนเอง จึงนับได้ว่าผู้ที่อพยพจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีเพื่อไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย โดยส่วนใหญ่แล้วมักเป็น “แรงงานรับจ้างนอกระบบ” ที่เดินทางเข้าประเทศมาเลเซียด้วยหนังสือเดินทางที่ไม่ได้รองรับให้สามารถทำงานได้

และเมื่อพวกเขาเป็น “แรงงานรับจ้างนอกระบบ” ก็นำไปสู่การเกิดปัญหาอื่นๆตามมาอีกมากมาย เช่น การถูกตรวจค้น จับกุมเพราะกระทำผิดกฎหมายของประเทศมาเลเซีย ทำยี่สิบบางส่วนก็ต้องไปถูกจำคุกอยู่ในต่างประเทศ โดยนายจ้างบางรายก็ใช้ช่องโหว่ของการที่พวกเขาเป็น “แรงงานรับจ้างนอกระบบ” เอาเปรียบอย่างหนักหน่วง เช่น ให้ทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ จนกระทั่งถึงเวลาที่ลูกจ้างใกล้จะเดินทางกลับบ้านเกิดเมืองนอน ก็จะขอเบิกเงินค่าจ้างที่ตนเองควรจะได้รับ แต่เมื่อถึงเวลานั้น นายจ้างบางรายกลับไปแจ้งเจ้าหน้าที่ให้มาจับกุม เพื่อที่นายจ้างจะได้ไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนให้

ทั้งนี้จากการที่พวกเขาเป็น “แรงงานรับจ้างนอกระบบ” นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาทั้งปัญหาความกดดันทางจิตใจในการทำงานอันเกิดจากหนี้สิน การถูกนายจ้างเอารัดเอาเปรียบไม่ปฏิบัติตามสัญญาดังได้กล่าวมาแล้ว ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับการใช้ชีวิตประจำวันด้วย เช่น ความไม่เพียงพอของปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ทั้งอาหารที่อาจจะกินไม่อิ่ม ที่พักอาศัยที่อาจจะต้องนอนรวมกันมากกว่า 10 คนในห้องขนาดเล็ก และการเข้าถึงการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย โดยไม่กล้าไปหาหมอเพราะค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่สูงมากเมื่อเทียบกับรายได้ที่พวกเขาได้รับ และเกรงจะถูกจับกุมเนื่องจากใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) หรือหนังสือเดินทาง (Passport) หมดอายุ ฯลฯ เป็นต้น

สภาพปัญหาดังได้กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงปรากฏการณ์ของปัญหาแบบผิวเผินเท่านั้น ซึ่งทางโครงการพบว่าเป็นภาพที่มีความแตกต่างอย่างมากกับการรับรู้โดยส่วนใหญ่ของสมาชิกชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่มักสะท้อนว่าผู้ที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย มักกลับมาพร้อมกับการแต่งกายที่ดูทันสมัย สวยงาม นิยมสูบบุหรี่ต่างประเทศ มีเงินเก็บเป็นกอบเป็นกำกลับมาฝากพ่อแม่และครอบครัว สามารถสร้างบ้านเป็นตึกหลังใหญ่โตในชุมชนได้ ฯลฯ ทางโครงการจึงต้องการที่จะศึกษาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ประเทศมาเลเซีย เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยและสมาชิกในชุมชนถึงสภาพปัญหาที่สมาชิกในชุมชนต้องประสบเมื่อไปเป็นแรงงานรับจ้างนอกระบบที่มาเลเซีย ทั้งนี้เพราะพ่อแม่ เครือญาติบางคนไม่เคยได้รับรู้สภาพที่แท้จริงที่ลูกหลานของตนเมื่อไปทำงานที่มาเลเซียนั้น ใช้ชีวิตอยู่อย่างไร อาหารการกิน ที่พัก เป็นอย่างไร ประพฤติตนอย่างไร ต้องคอยหลบหลีกเจ้าหน้าที่มาเลเซียอย่างไร บางครอบครัวรับรู้เพียงแค่ลูกหลานของตนได้ส่งเงินกลับมาให้สมาชิกในครอบครัวได้ใช้จ่ายเพื่อการยังชีพ การสร้างการเรียนรู้ผ่านกระบวนการการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนี้นอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มิประสบการณ์ในการไปเป็นแรงงานรับจ้างที่มาเลเซียได้มาร่วมกัน

บอกเล่าสภาพที่พวกเขาต้องประสบแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นไปด้วยกัน และท้ายที่สุดมุ่งหวังว่าข้อเท็จจริงที่ได้รับผ่านกระบวนการวิจัยนี้จะทำให้สมาชิกในชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานี ได้มีแนวทางทั้งเชิงรับและเชิงรุกต่อการอพยพไปหางานทำที่ประเทศมาเลเซียมากขึ้น เช่น หากยังต้องการที่จะอพยพไปหางานทำยังต่างประเทศ ก็จำเป็นจะต้องทำให้ตนเองเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ หรืออาจจะเกิดแนวทางในการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุที่ทำให้คนในชุมชนจำเป็นต้องอพยพไปขายแรงงานยังต่างประเทศ เป็นต้น

1.2 คำถามในการวิจัย

1.2.1 ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานี ที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียมีอะไรบ้าง มีรายละเอียดของปัญหาอย่างไร

1.2.2 ในทัศนะของสมาชิกชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานี มีแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานี ที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

1.4 พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

1.4.1 บ้านตันหยงเปาว์ หมู่ที่ 4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

1.4.2 บ้านตะโละสมิแล หมู่ที่ 2 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

1.4.3 บ้านปาตาบูดี หมู่ที่ 3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

1.4.4 บ้านปาตา หมู่ที่ 1 ต.ตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

1.5 ระยะเวลาการดำเนินโครงการ : 1 ปี

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ผลเชิงวิจัย

1.6.1.1 ได้องค์ความรู้เรื่องสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

1.6.1.2 เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับสมาชิกในชุมชนถึงสภาพปัญหาที่ต้องประสบเมื่อไปเป็นแรงงานรับจ้างนอกระบบที่มาเลเซีย

1.6.2 ผลเชิงพัฒนา

1.6.2.1 ทีมวิจัยและชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

1.6.2.2 เกิดการพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนประมงพื้นบ้านในจังหวัดปัตตานีในอนาคต

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัย เรื่อง แนวทางในการแก้ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ประเทศมาเลเซีย ศึกษากรณี ชุมชนประมงพื้นบ้านบางแห่งของจังหวัดปัตตานี ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีการแก้ปัญหา

2.2 แนวคิดเรื่องแรงงานนอกระบบ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นฐาน การเคลื่อนย้ายแรงงาน

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีการแก้ปัญหา

2.1.1 นิยามความหมายของปัญหาและทักษะการแก้ปัญหา

ปัญหา หมายถึง ประเด็นที่เป็น อุปสรรค ความยากลำบาก ความต้านทาน หรือความท้าทาย หรือเป็นสถานการณ์ใดๆ ที่ต้องมีการ แก้ปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหามักรับรู้ได้จากผลลัพธ์ของการแก้ปัญหาหรือผลงานที่นำไปสู่ วัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมาย ประเด็นปัญหาแสดงถึงทางออกที่ต้องการ ควบคู่กับความบกพร่อง ข้อสงสัย หรือความไม่สอดคล้องที่ปรากฏขึ้น ซึ่งขัดขวางมิให้ผลลัพธ์ประสบผลสำเร็จ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี)

ความหมายของทักษะการแก้ปัญหา

มิลเลอร์ (Miller, 1998 อ้างถึงใน ไพโรจน์ คะเชน www.wattoongpel.com) ได้ให้ความหมายของทักษะการแก้ปัญหว่า หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างเป็นนามธรรมที่จะนำไปสู่การแก้ปัญห การวางแผนในอนาคตและการมองหาความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ๆ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้ให้ความหมายของทักษะการแก้ปัญหว่า หมายถึง การใช้ประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยตนเองที่เกิดจากการสังเกต การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความ และการสรุปความเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมควบคุมโรค (2546 อ้างถึงใน ไพโรจน์ คะเสน www.wattoongpel.com) กล่าวว่า ทักษะในการแก้ปัญหา คือ ความสามารถในการคิดหาทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาให้ดีที่สุดและเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

ประเสริฐ ต้นสกุล (2551) กล่าวว่า ทักษะการแก้ปัญหาคือความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ การประดิษฐ์คำตอบ การพิจารณาผลพวงและค้นหาวิธีการที่เหมาะสม

กองสุขศึกษา (2551 อ้างถึงใน ไพโรจน์ คะเสน www.wattoongpel.com) กล่าวว่า ทักษะการแก้ปัญหาคือความสามารถของบุคคลในการแก้ปัญหาที่เกิดจากความตึงเครียดทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

มันตรา ธรรมบุศย์ (2551) กล่าวว่า ทักษะในการแก้ปัญหาคือความสามารถในการรู้จักขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นในยามจำเป็น รู้จักพัฒนาและประเมินทางเลือกในการแก้ปัญหา สามารถหาทางเลือกปัญหา และวางแผนแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

สรุป ทักษะการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการใช้ประสบการณ์กำหนดทางเลือกเพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตอย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับตนเองที่สุด

แนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา

ปัญหาเป็นเรื่องปกติและเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ทุกคนและการแก้ปัญหาก็เป็นทักษะที่เป็นประโยชน์สำหรับการเผชิญกับความยุ่งยากของปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามการขาดทักษะของการแก้ปัญหาคือความสามารถในการแก้ปัญหาก็มีความสัมพันธ์กับปัญหาทางด้านจิตใจที่มากมายไม่ว่าจะเป็นเด็กและผู้ใหญ่ รวมถึงอาการของความซึมเศร้าและความยุ่งยากในสัมพันธภาพระหว่างบุคคลด้วย ในแนวคิดหลักการของการบำบัดเชิงพฤติกรรมนั้น ทักษะการแก้ปัญหาคือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ของบุคคลได้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเครียด ปัญหาความวิตกกังวล ปัญหาด้านความโกรธ ปัญหาการควบคุมตนเองและการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ตลอดจนการปรับตัวทางสังคม ซึ่งเรซ (Race, 1994 อ้างถึงใน ไพโรจน์ คะเสน www.wattoongpel.com) ได้เสนอแนวคิดของการแก้ปัญหามือบุคคลเผชิญกับปัญหาไว้ดังนี้

1. ยอมรับว่าคุณมีปัญหาคือ (Accept that you may have a problem) เพื่อเป็นการช่วยให้บุคคลไม่ต้องมองหาว่าจะเกิดปัญหาคือกับตนเอง และจะได้ไม่เสียเวลากับการที่จะกล่าวโทษตนเอง และบุคคลอื่นๆ
2. บอกให้ได้ว่าปัญหาของคุณคืออะไร (What the problem is) เพื่อทำความเข้าใจว่าอะไรคือสิ่งที่เป็นปัญหาและทำให้คุณไม่สบายใจ

3. ลองมองหาบุคคลที่คุณสามารถจะพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของคุณได้ (Talk about your problem to someone) การมองหาบุคคลที่จะพูดคุยในปัญหาของเรา นั้น ควรเป็นบุคคลที่คุณสามารถไว้วางใจได้

4. หาคำตอบว่าทำไมจึงเกิดปัญหานั้น (Work out why the problem arose) วิธีนี้อาจจะไม่ได้ช่วยในการแก้ปัญหของคุณในปัจจุบันมากนัก แต่เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาแบบนี้ซ้ำกับคุณอีกในอนาคต

5. ปรึกษากับบุคคลอื่น โดยการบอกถึงแผนการแก้ปัญหของคุณว่าเป็นอย่างไร (Tell someone what you are planning to do) ถ้าคุณไม่มั่นใจว่าวิธีการแก้ปัญหของคุณจะได้ผลหรือไม่ ให้ลองปรึกษากับบุคคลอื่นที่คุณมั่นใจและไว้ใจ เพื่อบางทีอาจจะมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมประกอบกับเป็นการให้คุณได้ทบทวนแผนการแก้ปัญหของคุณด้วย

6. ดำเนินการตามแผนการแก้ปัญห (Keep a log of what you do) สิ่งนี้จะช่วยให้คุณรู้สึกว่าคุณได้มีการปฏิบัติตามแผนของคุณเพื่อเป็นการแสดงถึงความก้าวหน้าในการแก้ปัญหด้วย

7. ปรับมุมมองปัญหาว่าไม่ใช่อุปสรรคแต่เป็นโอกาสที่ทำให้คุณพัฒนาตนเอง (Regard each problem as an opportunity to grow) เมื่อคุณรู้สึกเป็นทุกข์กับปัญหา ให้ลองปรับมุมมองใหม่ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการพัฒนาให้ตัวเองมีทักษะเพิ่มความสามารถกับตนเอง

สำหรับขั้นตอนของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญห โด โคโนวและเครสเนอร์ (O' Donohue; Krasner) ได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจในปัญหา (Problem orientation) ซึ่งเป็นการรับรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้น และในการแก้ปัญหานั้นจะไม่ใช่การเสียเวลา หรือคุ้มค่ากับเวลาที่เสียไป

ขั้นที่ 2 การนิยามปัญหา (Problem definition) เป็นการรวบรวมข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น และทำความเข้าใจในปัญหานั้นๆว่าเป็นอย่างไร ตลอดจนการกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหที่เป็นปัญหาจริง

ขั้นที่ 3 การนำไปสู่ทางเลือกต่างๆ ในการแก้ปัญห (Generation of alternativesolutions) ขั้นนี้เป็นระดับวิธีการแก้ปัญหต่างๆให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อาจเป็นการมองหาคำแนะนำเกี่ยวกับความคิดเห็นจากบุคคลต่างๆ

ขั้นที่ 4 การตัดสินใจ (Decision making) เป็นการเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหที่ดีที่สุดเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหได้สำเร็จ

ขั้นที่ 5 การปฏิบัติการและการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา (Solution implementation and verification) เป็นขั้นตอนการนำวิธีการแก้ปัญหาที่ตัดสินใจเลือกแล้วไปใช้ และพิจารณาถึงระดับของประสิทธิผลของวิธีการแก้ปัญหานั้น ๆ

แนวคิดนี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาของสมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านที่อพยพไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย ว่าประสบปัญหาในด้านใดบ้าง และมีการใช้ทักษะการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญกับความยุ่งยากของปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันหรือไม่ อย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปสู่การสร้างการเรียนรู้ในการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาระงงานนอกระบบ

2.2 แนวคิดเรื่องแรงงานนอกระบบ

แรงงานนอกระบบ (Informal Workers) คือ ผู้ใช้แรงงานที่ทำงานโดยไม่มีสัญญาการจ้างงานที่เป็นทางการ หรือไม่นายจ้างตามความหมายของกฎหมายแรงงาน ไม่ได้ทำงานอยู่ในสถานประกอบการของนายจ้าง ไม่มีค่าจ้างหรือค่าตอบแทนที่แน่นอน หรือเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ หรือเป็นผู้ที่ทำงานชั่วคราว แรงงานนอกระบบจึงเป็นแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในกรอบความคุ้มครองของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายประกันสังคม ทำให้ไม่มีหลักประกันความมั่นคงใดๆ ในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานที่มั่นคง ค่าตอบแทนแรงงานที่เป็นธรรม สุขภาพความปลอดภัยในการทำงาน และความมั่นคงในการดำรงชีวิตเมื่อเข้าสู่วัยชรา

ลักษณะอาชีพที่เป็นตัวอย่างของแรงงานนอกระบบ เช่น ผู้รับงานไปทำที่บ้าน ผู้รับเหมาช่วงงาน อุตสาหกรรมไปทำที่บ้าน (Industrial Outworkers) คนงานที่ทำงานไม่ประจำ ลูกจ้างชั่วคราว ลูกจ้างชั่วคราวตามฤดูกาล และลูกจ้างที่ทำงานไม่เต็มเวลา (Part-time workers) ลูกจ้างในโรงงานห้องแถว (Sweatshop) และคนงานที่ทำกิจการของตนเอง (Own Account Workers) อยู่ที่บ้านและโรงงานที่ไม่มีการตรวจสอบจดทะเบียน นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงแรงงานอิสระที่ทำงานเพื่อความอยู่รอด เช่น หาบเร่ริมถนน คนจัดรองเท้า คนเก็บขยะ และแรงงานรับใช้ในบ้าน เป็นต้น

เนื่องจากสังคมขาดระบบข้อมูลของแรงงานนอกระบบ ทำให้แรงงานเหล่านี้เข้าข่าย “ไม่มีตัวตน” ส่งผลให้แรงงานเหล่านี้มีเงื่อนไขการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม มีรายได้ไม่แน่นอน ขาดการคุ้มครองทั้งทางด้านแรงงานและหลักประกันทางสังคม ต้องเผชิญความเสี่ยงในทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงและบ่อยครั้งกว่าแรงงานในระบบ ในขณะที่มีความสามารถในการจัดการความเสี่ยงน้อยที่สุด

สำนักงานแรงงานระหว่างประเทศ หรือ ILO (International Labour Office) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่ง ที่ให้ความสนใจและกำหนดภารกิจในการทำงานเรื่องของเศรษฐกิจนอกระบบ(Informal economy) ไว้อย่าง จริงจัง ประมาณว่า ประเทศส่วนใหญ่ในโลกมีการจ้างงานภาคนอกระบบมากกว่าในระบบ และประเทศ กำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีภาคนอกระบบใหญ่กว่าภาคในระบบมาก โดยมีกำลังแรงงานอยู่ในภาคนอกระบบ ถึงร้อยละ 80-90 ของกำลังแรงงานทั้งหมด (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ (มรอ.)<http://www.homenetthailand.org/index.php/th/aboutus-th-th-2/whos-worker-th-th-2>)

แรงงานนอกระบบในประเทศไทย

จากรายงานสถานการณ์ด้านแรงงานของกระทรวงแรงงานไตรมาสที่ 2 ปี 2550 ระหว่างเมษายน- มิถุนายน ประเทศไทยมีประชากรเฉลี่ย 65.68 ล้านคน มีผู้อยู่ในวัยทำงานคือ อายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 50.97 ล้านคน และอยู่ในกำลังแรงงาน 36.69 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้มีงานทำ 35.80 ล้านคน เป็นแรงงานใน ภาคเกษตร 13.33 ล้านคน และนอกภาคเกษตร 22.47 ล้านคน ซึ่งเป็นแรงงานที่อยู่ภายใต้ระบบประกันสังคม จำนวนประมาณ 8.7 ล้านคน และจากผลการสำรวจแรงงานนอกระบบของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2548 รายงานว่า มีแรงงานอยู่ในระบบที่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมประมาณ 13.7 ล้าน คน และเป็นแรงงานนอกระบบซึ่งไม่ได้รับการคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมจำนวน 21.8 ล้านคน แรงงานนอกระบบสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. แรงงานนอกระบบภาคการผลิต เป็นแรงงานนอกระบบกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่ง คือ แรงงานที่ทำการ ผลิตสินค้า หรือทำงานอยู่ที่บ้านของตนเอง ปัจจุบันผู้ทำการผลิตที่บ้านกระจายตัวอยู่ทั่วไปในท้องแถวตรอก ซอกซอย ชุมชนแออัดในเมือง และชุมชนชนบทที่รายได้จากเกษตรกรรมไม่สามารถจะยังชีพครอบครัว เกษตรกร แรงงานนอกระบบกลุ่มผู้ทำการผลิตที่บ้านประกอบด้วย

2. ผู้รับงานไปทำที่บ้าน(Sub Contracted Workers) เกิดจากการจ้างงานที่นายจ้างในภาค อุตสาหกรรมพยายามลดต้นทุนการผลิต เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจการค้าเสรี ด้วยการอาศัยช่องว่างการคุ้มครองของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานปี 2541 จ้างแรงงานให้ทำการผลิตใน บางขั้นตอน หรือทุกขั้นตอน การประกอบชิ้นส่วน ตลอดจนการบรรจุหีบห่อ อยู่ภายนอกสถานประกอบ การด้วยค่าจ้างแรงงานราคาถูก งานที่ผู้รับงานไปทำที่บ้านกำลังทำอยู่นั้นมีมากมายหลายประเภท ทั้งการเย็บ เสื้อผ้า ผลิตเครื่องหนัง ทำรองเท้า ดอกไม้พลาสติก เจียรไนพลอย และอื่นๆ

3. ผู้ผลิตเพื่อขาย (Self Employed) คือ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ ที่ผลิตสินค้าขึ้นจากภูมิปัญญาทักษะความสามารถของตนเอง นำไปจำหน่าย ที่เรารู้จักกันดีในฐานะผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) หรือวิสาหกิจชุมชน บางครั้งผู้ผลิตเพื่อขายก็อาจจะรับคำสั่งซื้อ (order) มาจากผู้ประกอบการขาย หรือธุรกิจการผลิตที่มีขนาดใหญ่กว่า ผู้ผลิตเพื่อขายมีทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคล และที่เป็นกลุ่ม ซึ่งในหลายกรณีพบว่าในบุคคลคนเดียวกัน กลุ่มอาชีพกลุ่มเดียวกัน มีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพไปมาระหว่างผู้รับงานไปทำที่บ้านกับผู้ผลิตเพื่อขาย คือเมื่อไม่มีงานส่งมาจากโรงงาน หรือผู้ว่าจ้างก็จะผลิตไว้เพื่อขาย

4. แรงงานนอกระบบภาคบริการ เช่น ลูกจ้าง และพนักงานบริการตามร้านอาหาร หาบเร่และแผงลอย คนเก็บขยะ คนรับซื้อของเก่า หมอนวดแผนโบราณ คนขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างและรถแท็กซี่สาธารณะ คนทำงานบ้าน เป็นต้น

5. แรงงานนอกระบบภาคเกษตร หมายถึงลูกจ้างภาคเกษตร และเกษตรกรพันธะสัญญา เป็นต้น

ปัญหาของแรงงานนอกระบบ

1. ไม่เป็นที่รับรู้ของสังคม (invisible) เนื่องจากสังคมไทยขาดระบบข้อมูลของแรงงานนอกระบบ ทำให้แรงงานเหล่านี้เข้าข่าย “ไม่มีตัวตน” ส่งผลให้แรงงานเหล่านี้มีเงื่อนไขการทำงานที่ไม่เป็นธรรม มีรายได้ไม่แน่นอน ขาดการคุ้มครองทั้งทางด้านแรงงานและหลักประกันทางสังคม ต้องเผชิญความเสี่ยงในทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงและบ่อยครั้งกว่าแรงงานในระบบ ในขณะที่มีความสามารถในการจัดการความเสี่ยงน้อยที่สุด

2. ไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายคุ้มครองแรงงาน เนื่องจากกฎหมายสำคัญๆ ด้านแรงงานคือ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พศ. 2541 พ.ร.บ.เงินทดแทน พศ. 2537 พ.ร.บ.ประกันสังคม พศ. 2533 พ.ร.บ.ความปลอดภัยในสถานประกอบการ พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์และกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่มีอยู่ล้วนแต่ครอบคลุมเฉพาะแรงงานในระบบ แรงงานนอกระบบจึงไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายเหล่านี้ แม้ในปี 2547 กระทรวงแรงงานจะได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานรับไปทำที่บ้าน แต่ก็ยังไม่ได้ให้ความคุ้มครองในหลักการที่สำคัญอีกหลายประการ โดยเฉพาะค่าตอบแทนที่เป็นธรรม สาระสำคัญที่กฎกระทรวงให้การคุ้มครองก็คือเรื่องสุขภาพความปลอดภัย แต่ก็ยังคงมีปัญหาในเรื่องกลไก มาตรการการปฏิบัติ และการบังคับใช้กฎหมายอยู่มาก

3. ค่าตอบแทนไม่เป็นธรรมและรายได้ไม่แน่นอน แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ไม่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำ และมีรายได้ไม่แน่นอน แม้จะทำงานในลักษณะและมีคุณค่าเดียวกันกับที่ผลิตอยู่ในโรงงานก็ตาม

เนื่องจากแรงงานเหล่านี้ไม่ได้รับการคุ้มครองจาก พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 และขาดการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองค่าแรงของตน

4. งานไม่ต่อเนื่อง ไม่สม่ำเสมอ ขึ้นอยู่กับภาวะการขาย การตลาดของสินค้า หรือสถานการณ์ของสังคม ทำให้ไม่มีความมั่นคงในการทำงาน ไม่สามารถวางแผนการผลิตและแผนการทำงานได้

5. เข้าไม่ถึงประกันสังคม เนื่องจาก พ.ร.บ.ประกันสังคมฉบับปัจจุบันยกเว้นการคุ้มครองแรงงานนอกระบบ ทำให้ผู้ทำการผลิตขาดหลักประกันที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่ผู้ใช้แรงงานในระบบได้รับ ไม่ว่าจะเป็น กรณีการเจ็บป่วย ทูพพลภาพ ตาย คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และว่างงาน

6. เข้าไม่ถึงทรัพยากรและการสนับสนุนจากรัฐ จึงเป็นเหตุให้ขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะฝีมือ การใช้กองทุนหมุนเวียน รวมทั้งการได้รับบริการด้านสาธารณสุขที่เหมาะสม

7. ไม่มีองค์กร ไม่มีตัวแทน ไม่มีอำนาจต่อรอง ลักษณะการทำงานของแรงงานนอกระบบ มักจะกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปจึงขาดการรวมกลุ่ม หรือแม้จะมีการรวมกลุ่มก็เป็นกลุ่มขนาดเล็ก ประกอบกับการไม่เข้าใจในสิทธิของตนเองในฐานะแรงงาน จึงไม่มีอำนาจในการต่อรองทั้งกับนายจ้าง หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

8. มีปัญหาสุขภาพและสภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน รวมทั้งมีความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่ปลอดภัย จึงทำให้ แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับปัญหาด้านสุขภาพ และความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในการทำงาน(มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ(มรอ.)<http://www.homenettthailand.org/index.php/th/aboutus-th-th-2/whos-worker-th-th-2>)

แนวคิดดังกล่าวข้างต้นเป็นการอธิบายถึงสถานการณ์ปัญหาของแรงงานนอกระบบที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษาลักษณะการทำงานของสมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านที่อพยพไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย ว่าเป็นการทำงานในลักษณะใด ประสบปัญหาอะไรบ้างทั้งที่ประเทศมาเลเซียและที่ชุมชนประมงพื้นบ้าน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ลักษณะของแรงงานที่อพยพไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นฐาน การเคลื่อนย้ายแรงงาน

ลาเวนส์ตัน (Lavesstien, 1995 อ้างถึงใน สุริยา สมุทคุปดี และพัฒนา กิติอาษา, 2542, หน้า 78) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นในการตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพ (Law of Migration) เพื่ออธิบายมูล

เหตุการณ์เข้ามาหางานทำของผู้ลี้ภัยหนีเข้าเมือง ว่าลักษณะการอพยพของประชากรตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันได้แบ่งลักษณะของการอพยพของประชากรออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. การอพยพแบบดั้งเดิม (Primitive Migration) เป็นการอพยพย้ายถิ่นของคนชนบทในอดีตเป็นการย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อการดำรงชีวิตรอด ปัจจุบันการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ก็ถือว่าอยู่ในลักษณะนี้

2. การอพยพย้ายถิ่นโดยการถูกบังคับ (Forced Migration) เป็นการย้ายถิ่นโดยการถูกบังคับ อาจถูกบังคับเนื่องจากโครงการก่อสร้างหรือนโยบายการตั้งถิ่นฐานของ รัฐบาลหรือผู้มีอิทธิพลบางกลุ่ม

3. การอพยพโดยการถูกบีบคั้น (Impelled Migration) เป็นการบีบคั้นหรือกระตุ้นให้อพยพเช่นกัน แต่ผู้ที่ถูกบีบคั้นยังมีสิทธิในการตัดสินใจว่าจะอยู่หรือจะไป

4. การอพยพโดยเสรี (Free Migration) เป็นการอพยพของปัจเจกชนโดยเสรีอาจจะเกิดแรงงานสูงใจจากภายนอกเช่นกัน โดยตำแหน่งการงาน รายได้ หรือผจญภัย การอพยพโดยเสรีนำไปสู่การอพยพลักษณะที่ 5

5. การอพยพแบบชนจำนวนมาก (Mass Migration) สืบเนื่องมาจากการอพยพโดยเสรีซึ่งย้ายถิ่นเข้าไปบุกเบิกหรือผจญภัย ในถิ่นที่อยู่ใหม่จึงทำให้คนจำนวนมากย้ายถิ่นตาม

นอกจากนี้ กฎแห่งการอพยพย้ายถิ่น (Law of Migration) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพของราเวนสไตน์ สามารถที่จะใช้อธิบายการลี้ภัยเข้ามาของแรงงานต่างชาติโดยราเวนสไตน์ได้อธิบายการอพยพย้ายถิ่นไว้ ดังนี้

1. การย้ายถิ่นและระยะทาง ประชากรส่วนใหญ่จะอพยพในระยะทางใกล้ๆ

2. ขั้นตอนของการอพยพหรือย้ายถิ่น การย้ายที่อยู่ของประชากรทำให้เกิด “คลื่นการอพยพ” (Current of Migration) ไปสู่ศูนย์กลางด้านการค้าและอุตสาหกรรม ทำให้มีประชากรหนาแน่นขึ้นอย่างรวดเร็ว

3. แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจที่มีกฎหมายกดขี่ เสียภาษีสูง อากาศเลวร้าย สิ่งแวดล้อมทางสังคมไม่ดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะผลักดันให้คนอพยพไปสู่พื้นที่ที่ดีกว่า

การอพยพย้ายถิ่นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกประเทศ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในสังคมการอพยพก็มีสาเหตุแตกต่างกัน ลักษณะการอพยพก็แตกต่างกันเช่น อพยพหนีความแห้งแล้ง อพยพหนีภัยธรรมชาติ อพยพไปทำงาน อพยพเพื่อการศึกษาเป็นต้น การอพยพมีทั้งอพยพแบบถาวรและอพยพแบบชั่วคราว หรืออพยพข้ามประเทศ และอพยพภายในประเทศ หรืออพยพโดยความสมัครใจและไม่สมัครใจ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2535, อ้างถึงใน สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา, 2542, หน้า 47- 49) ได้สรุปลักษณะและสาเหตุการย้ายถิ่นในเชิงทฤษฎีตามกฎหมายแห่งการอพยพย้ายถิ่น (Law of Migration) ของราเวนสไตน์ว่า สาเหตุที่มีการย้ายถิ่นมีปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยผลักดันทาง เศรษฐกิจหรือการไม่มีงานทำภายในท้องถิ่นหรือภายในประเทศ และปัจจัยดึงดูดปลายทาง ได้แก่ มีศูนย์การค้าอุตสาหกรรม มีการจ้างงาน เป็นต้น

การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International Migration) หมายถึง การเคลื่อนย้ายของประชากรจำนวนมากข้ามพรมแดน จากประเทศที่ตนเป็นพลเมืองหรือพำนักอยู่ไปประเทศอื่นเพื่อดำรงชีวิตเป็นเวลานานต่อเนื่อง เพื่อกระทำการกิจกรรมที่ได้รับค่าตอบแทนโดยปกติหลักการสากลจะกำหนดว่าการดำรงชีวิตในอีกที่หนึ่งเป็นเวลานานกว่า 1 ปี นับเป็นการย้ายถิ่น (สุรางค์ จันทวานิช 2541, หน้า 6-15) สามารถกลายสภาพเป็นผู้ตั้งถิ่นฐานได้เมื่อเข้าตัดสินใจปักหลักใช้ชีวิตในประเทศที่เขาเข้าไปประกอบอาชีพ

การย้ายถิ่นอาจจำแนกออกได้ตามสาเหตุเป็น 2 ชนิด ได้แก่ การย้ายถิ่นที่มีสาเหตุจากภัยธรรมชาติ (Natural Disaster) กับ การย้ายถิ่นที่มีสาเหตุจากภัยธรรมชาติที่เกิดจากการกระทำหรือจากน้ำมือของมนุษย์ และการย้ายถิ่นอีกแบบหนึ่งคือ การย้ายถิ่นแบบผู้ที่ย้ายถิ่นสมัครใจย้ายถิ่นเอง (Voluntary Migration) กับ การย้ายถิ่นที่ถูกบังคับให้ย้ายถิ่น (Forced Migration) ซึ่งได้แก่ การลี้ภัย (Refuge)

กลุ่มเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก อธิบายว่า มนุษย์ตัดสินใจย้ายถิ่นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจดังนั้นผู้ย้ายถิ่นจึงเป็นผู้ย้ายถิ่นทางเศรษฐกิจหรือเป็นแรงงาน ปัจจัยดึงดูดสำคัญที่ทำให้มนุษย์ย้ายถิ่นได้แก่ ค่าจ้างที่สูงขึ้น และโอกาสการได้งานกล่าวคือ มนุษย์จะย้ายถิ่นไปยังประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากกว่า นอกจากอัตราค่าจ้างแล้วยังได้เสนอว่าการเลือกเดินทางไปประเทศใดขึ้นอยู่กับ ความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) ของประเทศต้นทางและ จีเอ็นพี ของประเทศผู้รับแรงงานอีกด้วย ตัวแปรที่ส่งผลต่อการย้ายถิ่นเพื่อทำงานได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและประเภทของงานที่จะทำ

นักเศรษฐศาสตร์ซึ่งเล็งเห็นอิทธิพลของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการย้ายถิ่นได้เสนอสาเหตุระดับโครงสร้าง สาเหตุนี้คือ ปัจจัยดึงดูดจากสภาพเศรษฐกิจในประเทศผู้รับของผู้ย้ายถิ่น สภาพเศรษฐกิจในประเทศผู้รับที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสูง จะพัฒนาเป็นเศรษฐกิจที่มีโครงสร้างตลาดแรงงานระดับปฐม ซึ่งเป็นระดับที่มีความก้าวหน้ามากและยังเป็นลักษณะงานวิชาชีพ ต้องการทักษะสูงและเป็นงานที่ไม่ต้องการใช้แรงงานภายในขณะเดียวกันก็มีโครงสร้างตลาดแรงงานระดับทุติยซึ่งเป็นแรงงานระดับรอง เป็นงานที่ไม่ใช่งานวิชาชีพ เน้นการใช้ทักษะทางกายและการใช้แรงงานที่มีค่าแรงต่ำกว่า เป็นงานที่เรียกว่างาน 3Ds คืองานสกปรก (Dirty) งานเสี่ยง (Dangerous) และงานยากลำบาก (Difficult) ใน

สังคมดังกล่าวประชากรของประเทศจะอพยพพัฒนาตนเองเข้าไปมีตำแหน่งตลาดแรงงานระดับปทุม ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานที่จะเข้าทำงานในตลาดแรงงานระดับทุติยะ ระบบทุนนิยมได้ทำให้ตลาดแรงงานในสังคมทุนนิยมพัฒนาขึ้นมาเป็นตลาดที่มีโครงสร้างสองระดับเช่นกัน เมื่อประเทศทุนนิยมเติบโตจนมีสภาพเศรษฐกิจดังกล่าว ก็จะเกิดภาวะที่เป็นปัจจัยดึงดูดให้แรงงานจากประเทศที่มีการพัฒนาการเศรษฐกิจช้ากว่า ย้ายเข้ามาเพื่อแสวงหาตำแหน่งที่ขาดแคลนแรงงานในระดับทุติยะ แรงงานต่างชาติจึงมักเข้าไปทำงานที่พลเมืองของประเทศนั้นไม่ต้องการทำซึ่งได้แก่ งาน 3Ds นั่นเอง และจากสภาพโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเชื่อมโยงเศรษฐกิจของยุโรป อเมริกา ตะวันออกกลางและเอเชียแปซิฟิก เข้าด้วยกันทำให้ทิศทางการเคลื่อนย้ายของแรงงานย้ายถิ่น จะย้ายถิ่นจากประเทศต้นทางไปยังประเทศผู้รับแรงงาน (Host Country) ที่เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลข่าวสารของโลก (World Systems) ทำให้เมืองและประเทศบางแห่งเติบโตขึ้นเป็นศูนย์กลาง (Core) ของทุนนิยมโลกที่เรียกว่า “Global City” สภาพเศรษฐกิจของเมืองและประเทศเหล่านี้จะพัฒนาเป็นเศรษฐกิจสองระบบ ที่มีความต้องการแรงงานต่างชาติเข้าไปทำงานในระบบตลาดแรงงานระดับทุติยะ เพราะพลเมืองของตนต้องการทำงานในตลาดแรงงานในระดับปทุมหมดแล้ว แรงงานต่างชาติที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจช้ากว่า เป็นประเทศชายขอบ (Peripheral) ที่จะเคลื่อนย้ายเข้าสู่ตำแหน่งในประเทศศูนย์กลางทุนนิยม อย่างไรก็ตามการเคลื่อนย้ายที่ได้ก็โดยเส้นทางคมนาคมขนส่ง และจากการที่ “Global City” ดึงดูดแรงงานต่างชาติเข้าไปจนเกิดปัญหาการลักลอบเข้าเมืองอย่างหนัก รัฐบาลของเมืองใหญ่เหล่านี้จึงได้พยายามผลักดันนโยบายการลงทุนด้านการผลิตในประเทศ ชายขอบทุนนิยมแทน

นักสังคมวิทยาพยายามพิจารณาปรากฏการณ์ย้ายถิ่นเข้าประเทศ ในแง่มุมที่ต่างไปจากนักเศรษฐศาสตร์ นักสังคมวิทยาก็พิจารณาว่า ตัวแปรทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นของระบบการย้ายถิ่น (Migration System) เห็นว่าการย้ายถิ่นเป็นระบบที่ครอบคลุม ปัจจัยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย และการเมืองระหว่างประเทศจากนี้ระบบการย้ายถิ่นฐานยังหมายถึง กระบวนการเริ่มตั้งแต่การตัดสินใจเดินทางออกนอกประเทศต้นทางไปยังประเทศผู้รับโดยผ่านเครือข่ายของผู้ย้ายถิ่นในประเทศผู้รับ กระบวนการย้ายถิ่นแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ กล่าวคือ

ขั้นตอนที่ 1 คือ การเริ่มย้ายถิ่น ได้แก่ การตัดสินใจย้ายถิ่น ตัวแปรในขั้นนี้จะเป็นตัวแปรเกี่ยวกับสาเหตุของการย้ายถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 คือ ระหว่างการย้ายถิ่น ได้แก่ กระบวนการเดินทางและความสะดวกในการเดินทาง

ขั้นตอนที่ 3 คือ ขั้นตอนเดินทางถึงประเทศปลายทางและได้พำนักอยู่ในประเทศนั้น ตัวแปรในขั้นนี้ จะเป็นตัวแปรเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นเข้าไป

ขั้นตอนที่หนึ่ง คือ การเริ่มย้ายถิ่น สาเหตุสำคัญในขั้นนี้ได้แก่ ตัวแปรในระบบย่อยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ความด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่น กล่าวคือ การไม่มีสิทธิครอบครองที่ดินหรือปัจจัยการผลิตอื่น ๆ และการว่างงานในประเทศต้นทาง การได้ค่าแรงที่สูงกว่าและการได้ทำงานในประเทศปลายทาง ตัวแปรทาง ด้านการเมือง ได้แก่ ความสัมพันธ์ดั้งเดิมหรือความสำคัญที่ประเทศต้นทางกับประเทศผู้รับมีต่อกัน เช่น การเคยเป็นอาณานิคม การเคยรับผู้ย้ายถิ่นเข้าไปพำนัก

ในอดีต อาชีพที่มีการขาดแคลนแรงงานซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงาน 3Ds ในตลาดแรงงานระดับทุติยะ ตัวแปรในระบบย่อยด้านสังคม ได้แก่ การชักนำโดยคนรู้จักให้ย้ายถิ่น การร่วมกันตัดสินใจย้ายถิ่นของคนในระดับครอบครัวเครือญาติท้องถิ่นเดียวกัน และการหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการย้ายถิ่น ตัวแปรด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ค่านิยมที่ต้องการเดินทางโดยเฉพาะวัยรุ่นหนุ่มสาวซึ่งอยู่ในวัยแรงงานที่จะย้ายถิ่นไปหา งานทำในต่างประเทศที่เรียกกันว่าไป “ขุดทอง” จนทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ที่เรียกว่า วัฒนธรรมแห่งการย้ายถิ่นฐาน (Culture of Migration) ขณะเดียวกันระบบย่อยสุดท้าย ได้แก่ ระบบกฎหมายตัวแปรสำคัญ ได้แก่ กฎหมายคนเข้าเมืองของประเทศต้นทางที่ส่งเสริมให้พลเมืองย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศ โดยไม่กีดกันหรือมีนโยบายกีดกันการส่งออกแรงงาน

ขั้นตอนที่สอง คือ กระบวนการย้ายถิ่นสำหรับการเดินทางอันประกอบด้วยค่าเดินทาง ค่านายหน้า และเงินค่าหัวที่ผู้ย้ายถิ่นจะต้องจ่ายให้แก่ ผู้จัดการและผู้อำนวยความสะดวก ตัวแปรในระบบการเมือง ได้แก่ นโยบายของรัฐที่จะควบคุมการส่งออกแรงงานย้ายถิ่น หรือเปิดเสรีให้เป็นธุรกิจที่เอกชนสามารถแข่งขันกันได้ในกระบวนการนี้ ตัวแปรการเมืองหมายถึง การรวมกลุ่มระหว่างประเทศด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจการค้า หรือเหตุผลอื่น ๆ ซึ่งจะมีผลให้การเคลื่อนย้ายของประชากรในกลุ่มประเทศดังกล่าว เป็นไปได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น ตัวแปรในระบบสังคม ได้แก่ ระบบการจัดหางานที่มีอยู่ทั้งโดยถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ระบบวัฒนธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ย้ายถิ่นกับนายหน้า ค่านิยม ความเชื่อถือส่วนบุคคล (คนรู้จัก) มากกว่าเครือข่ายทางการ (บริการของรัฐ) ในการจัดการเดินทาง

ขั้นตอนที่สาม คือ เมื่อผู้ย้ายถิ่นเดินทางถึงประเทศปลายทางและดำรงชีวิต โดยการทำงานในประเทศดังกล่าว ผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การได้งานและได้ค่าจ้างที่สูงขึ้นอยู่

กับผู้ย้ายถิ่น การทำสัญญาจ้างงานซึ่งกำหนดระยะเวลาที่จะทำงาน และอาศัยอยู่ในประเทศผู้รับได้ การส่งเงินออมกลับประเทศต้นทาง ให้แก่ครอบครัวหรือญาติพี่น้องของแรงงานที่ย้ายถิ่นตลอดจนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แรงงานย้ายถิ่นกระทำ

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ ประกอบด้วย ปัจจัยผลักดันจากประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายออกและปัจจัยดึงดูดจากประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายเข้า (สุณี นัฏราคม, 2523, หน้า 38-48) กล่าวคือ

1. ปัจจัยผลักดันจากประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายออก สาเหตุสำคัญที่ทำให้แรงงานเคลื่อนย้ายออกจากประเทศบ้านเกิดของตนเอง ได้แก่

1.1 อัตราการว่างงาน(Unemployment) อยู่ในอัตราสูงและการทำงานต่ำกว่าระดับ(Underemployment) แรงงานส่วนเกินที่เกิดจากการว่างงาน และทั้งการทำงานต่ำกว่าระดับในประเทศนั้นเป็นผลมาจากไม่สามารถหางานทำที่ตรงกับความรู้ความสามารถของตนเอง ขณะที่แรงงานบางส่วนมีความพยายามที่จะหางานทำในประเทศชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่ถ้าเขาไม่สามารถหางานที่ตรงกับความต้องการได้แล้ว ทำให้แรงงานส่วนหนึ่งมีแนวโน้มอย่างมากที่จะเคลื่อนย้ายออกไปสู่ต่างประเทศ

1.2 ระดับค่าจ้างที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับต่างประเทศ และอาชีพที่มีลักษณะเดียวเปรียบเทียบกันในเรื่องค่าจ้างหรือเงินเดือนที่ได้รับขณะทำงานในประเทศ โอกาสการเคลื่อนย้ายแรงงานไปต่างประเทศย่อมมีมากกว่าถ้าค่าจ้างและเงินเดือนในต่างประเทศมีอัตราที่สูงกว่า

1.3 การขาดสิ่งจูงใจสำหรับการก้าวหน้าในอาชีพ แรงงานมีความรู้ความชำนาญสูงแต่ไม่สามารถมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง ย่อมเกิดความรู้สึกอยากเคลื่อนย้ายไปทำงานในต่างประเทศ นอกจากนี้สิ่งจูงใจได้แก่ ความก้าวหน้าในอาชีพก็เป็นอีกประการหนึ่งที่ทำให้แรงงานกลุ่มนี้ต้องการเคลื่อนย้ายไปทำงานต่างประเทศ

1.4 นโยบายกำลังคนที่ไม่เหมาะสม การวางแผนกำลังคนที่เหมาะสมทำให้เกิดการพัฒนาไปตามระบบของงาน แต่ในขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาที่ไม่มีการวางแผนพัฒนากำลังคนทำให้ขาดความสมดุลระหว่างงานกับบุคลากร ทำให้กำลังแรงงานบางส่วนอาจเป็นส่วนเกินได้ แต่ขณะเดียวกันบางประเทศอาจต้องการกำลังคนที่เป็นส่วนเกินนี้ด้วยก็ได้ ทำให้คนดังกล่าวต้องการเคลื่อนย้ายออกไปนอกประเทศ

1.5 ปัจจัยทางสังคมและการเมือง แรงงานบางส่วนอาจต้องการอพยพเคลื่อนย้ายไปต่างประเทศเป็นเพราะไม่พอใจในสภาพสังคม และการเมืองที่มีอยู่ที่ยึดเนื่องมาจากความวุ่นวายและความแตกต่างของกลุ่มการเมืองในประเทศ

2. ปัจจัยดึงดูดในประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายเข้า เป็นสาเหตุดึงดูดให้แรงงานเคลื่อนย้ายจากประเทศบ้านเกิดเข้าสู่ประเทศใดประเทศหนึ่ง ได้แก่

2.1 ระดับค่าจ้างและเงินเดือนที่สูงกว่าในประเทศบ้านเกิดของแรงงาน สิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจที่สำคัญของแรงงานได้แก่ ระดับค่าจ้างหรือเงินเดือนถ้าแรงงานในอาชีพต่าง ๆ พบว่า แรงงานประเภทเดียวกันกับเขาในต่างประเทศนั้น จะมีระดับค่าจ้างและเงินเดือนที่สูงกว่ามากก็จะเปลี่ยนสิ่งดึงดูดใจให้แรงงานเหล่านี้ต้องการอพยพเคลื่อนย้ายออกไปทำงานยังถิ่นใหม่ได้

2.2 การขาดแคลนกำลังคนในบางสาขา หากมีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับตลาดแรงงาน ทำให้แรงงานในต่างประเทศได้ทราบถึงประเภทแรงงานที่ขาดแคลนเหล่านี้ได้อย่างดี

2.3 โอกาสสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพประเทศที่พัฒนาแล้วย่อมมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่การปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีประกอบกับการวางแผนพัฒนาบุคลากรที่ยุติธรรม เป็นสิ่งดึงดูดให้แรงงานที่มีความรู้ความชำนาญจากประเทศด้อยพัฒนาเคลื่อนย้ายมาทำงานในต่างประเทศเพื่อโอกาสก้าวหน้าในอาชีพของตนเองภาพรวมของปรากฏการณ์แรงงานข้ามชาติ (สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา, 2542, หน้า 88-89) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญ 4 ประการคือ

ประการที่หนึ่ง แรงงานข้ามชาติเป็นปรากฏการณ์ระดับนานาชาติ เนื่องจากการเดินทางจากประเทศหนึ่งเข้าไปทำงานยังอีกประเทศหนึ่งจากระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมหนึ่งเข้าไปติดต่อกับพื้นที่โดยผ่านการจ้างงานกับอีกระบบหนึ่ง

ประการที่สอง เป็นการไหลเวียนของกำลังแรงงานจากต่างประเทศ ที่มีระบบเศรษฐกิจที่มีภาคการเกษตรเป็นหลักไปยังประเทศอุตสาหกรรม

ประการที่สาม ความยากจนและความต้องการในโอกาสชีวิต เป็นแรงผลักดันที่สำคัญของการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ

ประการที่สี่ ปัญหาของแรงงานข้ามชาติเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า สังคมนานาชาติในสมัยใหม่มีการติดต่อเชื่อมโยงกับทางเศรษฐกิจ การเมือง การสื่อสาร และสังคมวัฒนธรรม

การย้ายถิ่นข้ามชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออก (สุรางค์ จันทวานิช, 2539, หน้า 91) สรุปว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนาทางอุตสาหกรรมนั้นเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้มีการอพยพระหว่างประเทศ นักเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ว่า ตลาดแรงงานในประเทศ อุตสาหกรรมมี 2 ระดับคือ ระดับบน ซึ่งเป็นตลาดที่มีงานตำแหน่งดี ๆ มันคง ค่าจ้างสูงและสภาพการทำงานดี และตลาดระดับล่าง

ที่จ้างที่ไม่มั่นคงค่าจ้างต่ำผลตอบแทนน้อยสภาพการทำงานอันตราย นายจ้างในประเทศผู้รับแรงงานต่างชาตินำมาทำงานในตลาดแรงงานระดับล่างนี้เพราะคนในท้องถิ่นไม่ต้องการทำ ดังนั้นการอพยพแรงงานไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจของผู้อพยพเอง แต่เกิดจากความต้องการของตลาดแรงงานระดับล่างของประเทศที่อพยพเข้าไป ในอีกความหมายหนึ่งการแบ่งแยกในตลาดแรงงานเป็นปัจจัยตั้งให้เกิดการอพยพ นอกจากนี้ก็ยังมีตัวแปรอื่น ๆ รวมอยู่ด้วยเช่น ปัจจัยเฉพาะตัวของผู้อพยพเองคือภูมิหลังทางการศึกษาความสามารถทางภาษา ความสามารถในการทำงานและเชื้อชาติ ผลจากแนวโน้มนี้ทำให้เกิดแรงงานที่เป็นชนกลุ่มน้อยเชื้อชาติเดียวกัน ที่ทำงานอยู่กับนายจ้างคนเดียวกันอยู่กันเป็นกลุ่ม

แนวคิดดังกล่าวข้างต้นได้มีการอธิบายถึง ลักษณะการย้ายถิ่นในรูปแบบต่างๆ กระบวนการในการย้ายถิ่นและสาเหตุในการย้ายถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวนี้มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ลักษณะการอพยพย้ายถิ่นว่ามีลักษณะอย่างไร กระบวนการ/ขั้นตอนการย้ายถิ่นเป็นอย่างไรและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอพยพย้ายถิ่นไปทำงานที่มาเลเซียคืออะไร ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้จะเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ถึงปัญหาของการอพยพย้ายถิ่น

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรพันธุ์ เขมคุณาศัยและสุภรัตน์ พิณสุวรรณ.2551.ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผู้หญิง” มลายูมุสลิมชายแดนใต้ : แรงงานรับจ้างนอกระบบในประเทศมาเลเซีย ผลการศึกษา พบว่า การย้ายถิ่นข้ามชาติของผู้หญิงมลายูมุสลิมจากจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าไปเป็นแรงงานรับจ้างในประเทศมาเลเซีย เกิดขึ้นมานานก่อนที่จะเส้นแบ่งพรมแดนของ 2 ประเทศจะมีขึ้น อย่างไรก็ตาม ภายใต้กฎเกณฑ์การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ และการที่แรงงานต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของแต่ละรัฐ ทำให้แรงงานผู้หญิงมลายูมุสลิมเหล่านั้นต้องหาช่องทางในการลักลอบเข้าไปทำงานและเอาตัวรอดประจำวันอย่างเข้มข้นมากขึ้น แต่ดูเหมือนว่า การใช้แรงงานนอกระบบในภาคบริการในร้านอาหารแทบจะเป็นงานประเภทเดียวที่ผู้หญิงเหล่านั้นจะมีโอกาสและทำได้ เพราะอาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับลึก ด้วยเหตุนี้ การข้ามแดนเข้าไปเป็นแรงงานรับจ้างจึงเป็นวิธีการต่อรองที่เป็นลักษณะพิเศษของผู้หญิงชายแดนใต้ อีกทั้ง ยังมีความปลอดภัยค่อนข้างสูงในการทำงานในบริบทร้านอาหารไทยในประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ การส่งเงินกลับบ้านเป็นเงื่อนไขหลักในการมาทำงานและแรงงานหญิงส่วนใหญ่จะส่งเงินกลับบ้านอย่างสม่ำเสมอ อาจกล่าวได้ว่า ผู้หญิงไม่เพียงจะต้องรักษาสถานภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว ตลอดจนความสัมพันธ์ในสังคมมลายูมุสลิมในประเทศต้นทางแล้ว หากยังต้องพยายามดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีในประเทศปลายทาง

แรงงานหญิงจึงให้ความสำคัญกับการวางตัวต่อแขกที่เข้ามารับประทานอาหารในร้านอาหาร แต่เหตุผลที่สำคัญ คือแรงงานหญิงส่วนใหญ่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายจึงต้องพยายามเก็บตัวจากคนนอกเพื่อความปลอดภัย และยังอยู่ในสายตาของเครือข่าย ฉะนั้น การแก้ปัญหาให้กับแรงงานผู้หญิงมลายูมุสลิมจากจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงต้องพิจารณาทั้งในบริบทของประเทศไทยที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานผู้หญิงจำนวนมาก และในบริบทของประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศปลายทางที่รองรับแรงงานรับจ้างระดับล่างเหล่านี้

สุทธิรัตน์ ชุ่มวิเศษ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการลักลอบเข้าสู่ประเทศไทยของคนสัญชาติพม่า: กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุกระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการลักลอบเข้าเมืองของคนสัญชาติพม่า พบว่า การที่คนสัญชาติพม่าสามารถหางานทำในไทยได้ง่าย และการมีรายได้ที่สูงกว่าในพม่าทำให้เป็นปัจจัยดึงดูดให้พวกพม่าลักลอบเข้ามาจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ การที่ชาวพม่าไหลทะลักเข้ามาในเขตไทยมาก เพราะปัญหาความยากจนไม่สามารถหางานทำได้ในพม่า ประกอบกับความไม่จริงใจต่อการสกัดกั้นผลักดันจากฝ่ายไทย

ความคาดหวังหรือความต้องการที่แท้จริงของชาวพม่าที่ลักลอบเข้ามาในประเทศไทยเพื่อต้องการหางานทำ โดยไม่เกี่ยงว่าจะเป็นงานอะไร ขอให้มีความได้เพราะอยู่ในพม่าไม่มีการจ้างงาน ไม่มีรายได้ที่พม่า และส่วนใหญ่ต้องการมาทำงานที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

นโยบายควบคุมกำกับดูแลแรงงานต่างชาติที่รัฐกำหนดนั้นไม่เหมาะสมเพราะการให้แรงงานพม่าเข้ามาทำงานในไทย ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่าง เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการแย่งงานคนไทย ปัญหาสาธารณสุข ทางราชการไทยประสบความสำเร็จในการป้องกันควบคุมสกัดกั้นการลักลอบเข้าออกประเทศของชาวพม่า เพราะมีปัจจัยที่หลากหลายซับซ้อนเกี่ยวกันอยู่ เช่น สถานการณ์ในประเทศพม่า นโยบายต่างประเทศของชนชั้นทำงานของไทย ฯลฯ เป็นต้น และการให้แรงงานต่างชาติมาเข้าระบบการควบคุมดังกล่าว ไม่ได้มีหลักประกันว่าปัญหาการลักลอบเข้าเมืองของชาวพม่าจะลดลงได้ ฝ่ายความมั่นคงยังไม่มีความสามารถในการควบคุมการหลบหนีเข้าเมืองได้

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขป้องกันการลักลอบเข้าเมืองของชาวพม่าและป้องกันมิให้มีการไหลทะลักของแรงงานต่างชาติเข้าไปในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่คือ

มาตรการระยะสั้น การจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้มีเอกสารประจำตัว เช่น บัตรผ่านแดน สำเนาบัตรประจำตัว รูปถ่ายที่ถูกต้อง การไปทำงานต้องผ่านศูนย์แรงงานพม่าเพื่อสะดวกในการควบคุมและติดตามเมื่อกระทำความผิด มีการสกัดกั้นและผลักดันการลักลอบเข้ามาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

มาตรการระยะยาว เปรียบกับรัฐบาลพม่าในระดับทวิภาคี จัดส่งแรงงานเข้ามาให้ถูกต้องตามกฎหมาย และให้แรงงานประกันตัวเองในการทำงาน มีใบอนุญาตทำงานและเมื่อครบกำหนดต้องกลับประเทศพม่า

มาตรการป้องกันมิให้มีการไหลทะลักของแรงงานต่างชาติไปในกรุงเทพมหานครและหัวเมืองใหญ่ โดยตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้มีการจ้างแรงงานต่างชาติอย่างเสรี ถ้าเป็นส่วนกลางการจ้างแรงงานต่างชาติต้องใช้มาตรการที่เข้มงวดโดยให้นายจ้างจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการใช้แรงงานต่างชาติ

ศิริศักดิ์ ธรรมรักษ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาแรงงานบุคคลต่างด้าวสัญชาติพม่าหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

(1) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการลักลอบหนีเข้าเมืองของบุคคลต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้ามาในประเทศไทยประกอบด้วยปัจจัย 2 ประเภท คือ

1.1 ปัจจัยหลัก (Pull-Factors) ซึ่งปัจจัยเฉพาะในด้านของประเทศพม่าที่ทำให้ราษฎรพม่าและชนกลุ่มพากันอพยพหลบหนีออกจากประเทศพม่า

1.2 ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) เป็นปัจจัยในด้านของประเทศไทยที่ทำให้ราษฎรพม่าและชนกลุ่มน้อยให้ความสนใจและเดินทางหลบหนีเข้ามาในประเทศไทย

(2) ผลกระทบของผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ศึกษาพบว่า

ด้านการเมือง ส่งผลกระทบต่อประเทศในเรื่องความมั่นคงภายในและความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับพม่า เช่น การคุกคามของชนกลุ่มน้อยติดอาวุธ การใช้ดินแดนไทยเป็นประโยชน์ในการก่อวินาศกรรม การใช้เส้นทางผ่านเข้า-ออก เพื่อค้ายาเสพติดและสิ่งของผิดกฎหมาย

ด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบโดยเป็นการทำลายโครงสร้างค่าจ้างแรงงานในประเทศไทย เนื่องจากแรงงานพม่ายอมรับค่าจ้างต่ำกว่ากฎหมายกำหนดและนักลงทุนไม่สนใจการลงทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสร้างประสิทธิภาพแข่งขัน

ด้านสังคม ส่งผลกระทบโดยเป็นพาหนะนำโรคต่าง ๆ เข้ามาในประเทศไทย เช่น โรคเท้าช้าง มาเลเรีย โรคเอดส์ ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การศึกษา

(3) นโยบายการแก้ปัญหา ได้กำหนดมาตรการดำเนินการและปฏิบัติต่อผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าที่เข้ามาใช้แรงงาน แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

3.1 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งให้ผู้หลบหนีเข้าเมืองหลังวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2519 สามารถขออนุญาตประกอบแรงงานได้ในงานที่อนุญาตให้คนต่างด้าวทำได้ในพื้นที่กำหนด

3.2 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2539 ซึ่งผ่อนผันให้จ้างแรงงานกรรมกรได้ 8 กิจการ และงานรับใช้ในบ้านในพื้นที่ 43 จังหวัด ภายในกำหนดเวลา 2 ปี มติดังกล่าวมีผลทำให้แรงงานที่หลบหนีซุกซ่อนอยู่ ถูกเปิดเผยจำนวนมากขึ้นและเป็นการแก้ไขแรงงานในกิจการที่ขาดแคลนได้ในระดับหนึ่ง แต่ผลการปฏิบัติตามติดังกล่าวข้างต้นถือว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จ

(4) แนวทางการแก้ไขปัญหา ควรดำเนินการดังนี้

4.1 ดำเนินการสกัดกั้นและผลักดันคนกลุ่มต่างชาติที่เข้ามาทำงานผิดกฎหมายโดยเคร่งครัด โดยขณะนี้ต้องจัดระบบการควบคุมคนต่างชาติที่หลบหนีเข้ามาอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ควรจัดศูนย์ควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองที่สามารถรองรับผู้หลบหนีเข้าเมืองได้จำนวนมาก ๆ และดำเนินการได้ครบวงจรตั้งแต่การจับตัว การควบคุม และการส่งกลับ

4.3 นำเอาแนวคิดวิธีการควบคุมการนำเข้าแรงงานต่างชาติของประเทศที่มีการใช้แรงงานต่างชาติในแถบอินเดียนี้อย่างมีประสิทธิภาพมาปรับใช้กับประเทศไทย

กฤตยา อาชวนิจกุล ทริส โคอทท์ และ นิน นิน ไฟน์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เพศอนามัยเจริญพันธุ์และความรุนแรง: ประสบการณ์ชีวิตของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า ผลการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งที่จะบันทึกสภาพความรับรู้ประเด็นปัญหาและสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับผู้อพยพหญิงจากประเทศพม่า เพื่อที่จะทำความเข้าใจกับสภาพชีวิตและผลกระทบต่อสุขภาพทางเพศ และอนามัยเจริญพันธุ์ ในการวิจัยนี้ให้ความสนใจกับทักษะของบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชนด้วย ไม่ว่าจะเป็นผู้อพยพ นายจ้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน

ผู้อพยพจากประเทศพม่าในปัจจุบันมีจำนวนประมาณหนึ่งล้านคนในประเทศไทยด้วยกลุ่มหลากหลายชาติพันธุ์ มีภาษาพูดแตกต่างกัน และเดินทางมาจากพื้นที่ทั่วประเทศพม่า ผู้อพยพเหล่านี้มีประสบการณ์ชีวิตร่วมกันอย่างหนึ่งคือ การเผชิญกับความกลัวและความรุนแรงนานารูปแบบที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในทุก ๆ มิติ ความรุนแรงเกือบตลอดช่วงชีวิตของผู้อพยพแต่ละคนนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญเด่นชัดที่ส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพทั้งทางกายและจิต รวมทั้งพฤติกรรมการดูแลตนเอง

สภาพชีวิตก่อนเดินทางออกจากประเทศพม่า ผู้อพยพได้รายงานถึงความรุนแรงต่าง ๆ ที่รัฐบาลทหารกระทำต่อประชาชนโดยทั่วไป และสำหรับกลุ่มอพยพที่เป็นชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญชะตากรรมที่

โหดร้ายทารุณมากขึ้นไปอีก โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่ยังคงมีการสู้รบกันอยู่ เมื่ออยู่ในประเทศไทย สภาพความรุนแรงที่ต้องเผชิญมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากสถานภาพที่เป็นผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย จึงอาจถูกจับกุมและถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้ง่าย และมีความเสี่ยงสูงต่อการถูกละเมิดสิทธิจากนายจ้างหรือเสี่ยงต่อสภาพความไม่ปลอดภัยในที่ทำงาน ซึ่งเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ เช่น ถูกโกงค่าแรง ได้รับบาดเจ็บตั้งแต่เล็กน้อย สาส์ พิการ จนถึงแก่ชีวิต ที่สำคัญคือผู้อพยพหญิงเสี่ยงต่อการกระทำรุนแรงทางเพศทั้งจากเจ้าหน้าที่รัฐ นายจ้าง และเพื่อนร่วมงานด้วยกันเอง

ในยามเจ็บป่วย ผู้อพยพส่วนใหญ่ไม่สามารถเลือกหาสถานพยาบาล หรือวิธีการรักษาที่เหมาะสมต่อสภาพความเจ็บป่วยของตนเองได้ ซึ่งมีผลจากสภาพชีวิตที่เป็นผู้อยู่อย่างผิดกฎหมาย การไม่มีเงินออมและพูดภาษาไทยไม่ได้หรือได้น้อยมาก จึงไม่น่าแปลกใจที่ผู้อพยพส่วนใหญ่เลือกที่จะรักษาตนเองด้วยการซื้อยามกินเองหรือทนให้หายโดยไม่รักษา ทำให้มีรายงานการตายในกลุ่มอพยพจำนวนมาก ทั้งที่สาเหตุการเจ็บป่วยส่วนใหญ่เป็น อาการที่สามารถรักษาให้หายได้ สาเหตุการตายที่สำคัญในกลุ่มอพยพคือ ตายเพราะโรคมalaria และเพราะสภาพความไม่ปลอดภัยในการทำงาน

ในกลุ่มอพยพหญิงจะมีความกลัวต่อความรุนแรงมากกว่าผู้อพยพชาย ซึ่งเป็นผลมาจากการอยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือถูกจำกัดอยู่เฉพาะในที่ทำงานหรือที่อยู่อาศัยเท่านั้น ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวจำกัดสิทธิของผู้อพยพหญิงในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน และในสังคม และเป็นตัวสกัดกั้นโอกาสในการร้องเพศและอนามัยเจริญพันธุ์

ดังนั้น หัวใจสำคัญของนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพจากประเทศพม่า ก็คือทำอย่างไรให้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้อพยพได้รับการปกป้องคุ้มครอง ตั้งแต่ในชุมชนต้นทางและปลายทาง นโยบายสำหรับประเทศไทยควรต้องมุ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นที่มีแรงงานอพยพที่ต้องตระหนักไม่เฉพาะแต่ตัวแรงงานอพยพ แต่ต้องรวมครอบครัวผู้อพยพเข้าไปด้วย และการเปิดโอกาสให้ผู้อพยพเข้ามามีส่วนร่วมในแผนงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการต่อกลุ่มผู้อพยพ จะช่วยทำให้การบริหารจัดการผู้อพยพมีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อเสนอแนะในระดับต่ำสุดที่รัฐไทยควรทำก็คือ การแปลและเผยแพร่ นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานอพยพในภาษาของผู้อพยพอย่างทั่วถึง

คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย (คสรท.) ได้ศึกษาสถานการณ์แรงงานอพยพข้ามชาติในประเทศไทย พบว่า ปัญหาของแรงงานข้ามชาติแตกต่างกันไปตามลักษณะของงาน จำแนกพอเป็นสังเขปได้ดังนี้

1. งานในภาคเกษตรกรรม ได้รับค่าแรงต่ำ ไม่มีความแน่นอนในการทำงานเพราะเป็นงานตามฤดูกาล นอกจากนี้แรงงานในภาคเกษตรกรรมยังไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานของไทย ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การไม่ได้รับค่าแรงจากนายจ้าง เนื่องจากนายจ้างจะใช้วิธีการบ่ายเบี่ยงไม่ยอมจ่ายค่าแรง ด้วยการอ้างว่าหักค่าใช้จ่ายจากส่วนอื่นๆ แล้วหรือบางครั้งใช้วิธีการแจ้งให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาจับกุมแรงงานเหล่านี้

2. ในภาคประมงทะเล แรงงานข้ามชาติมักต้องออกทะเลเป็นเวลานาน นับตั้งแต่ 4 เดือนจนถึงนานเป็นปี โดยต้องทำงานอย่างหนัก มีเวลาพักผ่อนวันละไม่กี่ชั่วโมง สภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก รวมถึงเรื่องอาหารและยารักษาโรคที่มีเพียงเพื่อให้อยู่รอดไปวันๆ เท่านั้น นอกจากนี้ยังเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายร่างกายและถูกข่มขืนจากหัวหน้างานหรือได้กั๊งเรือ หากทำงานไม่เป็นที่พอใจหรือเมื่อเกิดมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน เรื่องราวการทำร้ายข่มขืนมักจะเงียบหายไปจนแรงงานข้ามชาติเรียกสถานการณ์แบบนี้ว่า "นักโทษทางทะเล" ลูกเรือที่ออกเรือเข้าไปทำประมงในเขตแดนทะเลของประเทศอื่น ยังเสี่ยงต่อการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ในประเทศนั้นๆ ด้วย

3. งานรับใช้ในบ้าน แรงงานต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนค่ำมืด บางรายทำงานบ้านแล้วยังต้องทำงานในร้านขายของหรือทำงานในบ้านญาติของนายจ้าง โดยได้รับค่าแรงจากนายจ้างคนเดียว แรงงานที่ทำงานเป็นคนรับใช้ในบ้านส่วนใหญ่มักถูกห้ามมิให้ติดต่อกับคนภายนอก โดยนายจ้างจะให้เหตุผลว่ากลัวแรงงานนั้นจะพาคนข้างนอกเข้ามาขโมยของในบ้าน รวมทั้งอาจจะถูกนายจ้างกล่าวหาว่าขโมยของรวมทั้งการทารุณร่างกายด้วย

4. แรงงานห้องแถว แรงงานข้ามชาติที่ถูกหลอกให้เข้าไปทำงานในโรงงานห้องแถวจะถูกกักให้ทำงานอยู่แต่เฉพาะในโรงงาน และต้องทำงานอย่างหนักตั้งแต่เข้าไปจนเกือบเที่ยงคืน โดยนายจ้างจะเป็นผู้จัดเตรียมอาหารให้ ซึ่งเป็นอาหารที่แย่มากบางครั้งนำอาหารที่เกือบเสียแล้วมาให้แรงงานทาน บางกรณีแรงงานได้รับประทานอาหารเพียงวันละ 2 มื้อ และไม่เพียงพอ

5. แรงงานก่อสร้าง แรงงานในภาคการก่อสร้างเป็นกิจการที่พบว่าแรงงานข้ามชาติจะถูกโกงค่าแรงบ่อยที่สุด ปัญหาค่าแรงนับเป็นปัญหาหลักที่อยู่คู่กับแรงงานข้ามชาติตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน และพบในแทบทุกกิจการ โดยที่นายจ้างมักจะผิดผ่อนค่าแรงไปเรื่อยๆ เมื่อแรงงานเข้าไปทวงค่าแรงมักจะได้รับคำตอบว่า

หักเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆไปหมดแล้ว หรือหากเป็นเงินจำนวนมากๆบางรายมักจะใช้วิธีแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไป จับกุมแรงงานข้ามชาติเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายเงิน ในขณะที่เดียวกันแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เมื่อยังไม่ได้รับค่าแรงมักจะดำรงชีวิต โดยการหยิบยืมเงินหรือเอาข้าวของจากร้านค้าต่างๆด้วยการติดหนี้สินไว้ก่อน เมื่อไม่มีเงินจ่ายหนี้ทำให้แรงงานอยู่ในภาวะยากลำบาก ในหลายกรณีแรงงานไม่ได้รับค่าแรงอย่างเต็มที่ คือ นายจ้างให้แรงงานทำงานไปก่อน 25 วันและจ่ายเพียง 15 วัน โดยค่าจ้าง 10 วันที่เหลือ นายจ้างใช้เป็นกลวิธีควบคุมแรงงานไม่ให้คิดหนีหรือไม่ทำงาน

เมื่อเส้นทางการเดินทางเข้ามาประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายไทย โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานข้ามชาติจากพม่า รวมถึงสถานภาพการเป็นชนกลุ่มน้อยที่รัฐบาลพม่าไม่รับรองความเป็นพลเมือง แรงงานข้ามชาติจึงปราศจากการครอบครองเอกสารประจำตัวที่ถูกต้องตามกฎหมาย จนบัดนี้หลายคนก็ยังไม่มียกเอกสารใดๆที่รับรองความเป็นพลเมืองพม่า ต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่ตนเองและลูกๆต้องกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ การถูกจับกุมกักขัง

แม้ว่ารัฐบาลไทยจะอนุญาตให้แรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายสามารถจดทะเบียนและขอใบอนุญาตทำงานได้นั้น แต่การขาดถึงการอธิบายถึงกระบวนการจดทะเบียนอย่างชัดเจน ระยะเวลาการจดทะเบียนที่สั้นเกินไป ไม่มีการออกใบอนุญาตทำงานแก่ผู้ย้ายถิ่นที่อายุต่ำกว่า 15 ปี การกำหนดให้มีการตรวจสุขภาพโดยไม่ระบุวิธีดำเนินการที่ชัดเจน ด้วยเงื่อนไขเหล่านี้ที่มีส่วนสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากนายจ้างประกอบ ทำให้กรณีที่นายจ้างไม่ให้ความร่วมมือหรือตั้งเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมและบีบบังคับเรื่องการขอใบอนุญาตทำงาน ทำให้แรงงานข้ามชาติหลายคนไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมายไทยได้ และกลายเป็นบุคคลที่ต้องหลบซ่อนในสังคมไทยอย่างหวาดกลัวการถูกจับกุม

นอกจากนั้นแรงงานหลายคนที่เข้าสู่ขั้นตอนอย่างถูกกฎหมายก็ต้องเผชิญกับการถูกยึดใบอนุญาตทำงานจากนายจ้างไปเก็บไว้ ให้ลูกจ้างถือแค่ใบสำเนาไว้ในกรณีที่ยินยอมให้ลูกจ้างมีเอกสารทางการสักอย่างไว้กับตัว เมื่อลูกจ้างไม่มีเอกสารดังกล่าวติดตัว ก็จะถูกข่มขู่ว่าจะถูกส่งกลับถูกคุกคาม และถูกจับกุม เนื่องจากไม่มีหลักฐานพิสูจน์ว่าตนมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานหลายคนจึงรู้สึกว่าการมีหรือไม่มีบัตรอนุญาตทำงานไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เพราะอย่างไรก็ต้องจ่ายเงินค่าคุ้มครองให้กับเจ้าหน้าที่อยู่ดี ทำให้แรงงานข้ามชาติหลายคนใช้วิธีการจ่ายส่วยให้แก่เจ้าหน้าที่แทนการไปจดทะเบียน

สำหรับแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่ไม่มีเงินจ่ายค่าส่วยจะถูกจับกุมคุมขัง ปัญหาการจับกุมคุมขังของแรงงานข้ามชาติมีความรุนแรงอยู่มาก นอกจากเรื่องของห้องขังที่แออัดยัดเยียด ปัญหาสภาพความเป็นอยู่ อาหารประจำวันและห้องน้ำของผู้ถูกคุมขัง ยังพบว่ามีการทำร้ายร่างกายแรงงานข้ามชาติที่ถูกจับกุม

โดยทั้งจากเจ้าหน้าที่และผู้ช่วยผู้คุมซึ่งเป็นนักโทษไทยที่อยู่ในที่คุมขัง มีการทุบตีทำร้ายแรงงานข้ามชาติที่ถูกจับกุมหากไม่พอใจจนถึงขั้นบาดเจ็บ อย่างรุนแรงจนถึงเสียชีวิต มีการข่มขืน ล่วงละเมิดทางเพศ การกระทำอนาจารต่อผู้ต้องขังที่เป็นแรงงานข้ามชาติหญิง เช่น ให้ผู้ต้องขังชายช่วยตัวเองหน้าห้องผู้ต้องขังหญิง ไปจนถึงการข่มขืนกระทำชำเราผู้ต้องขังหญิง โดยนักโทษชายที่เป็นคนไทยต่อหน้าเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใส่ใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือบางครั้งเจ้าหน้าที่รัฐบางคนก็เป็นผู้กระทำเสียเอง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

โครงการวิจัย เรื่อง แนวทางในการแก้ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ประเทศมาเลเซีย ศึกษากรณี ชุมชนประมงพื้นบ้านบางแห่งของจังหวัดปัตตานี สัญญาเลขที่ RDG58S0025 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียและแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

3.1 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ประเทศมาเลเซีย ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม , การสัมภาษณ์เชิงลึก, การจัดเวทีรวบรวมข้อมูลเรื่องแรงงานชาวประมงพื้นบ้านปัตตานีที่ไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่และในร้านอาหารที่มาเลเซีย

3.1.1 ด้านเนื้อหา

ขอบเขตการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ

ประเด็นแรก เป็นการศึกษาปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

ประเด็นที่สอง เป็นศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

3.1.2 ด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษานี้ คือ ชาวประมงพื้นบ้าน หมู่ที่ 2 บ้านตะโละสมิแล, หมู่ที่ 3 บ้านปาตาบูดี ต.แหลมโพธิ์, หมู่ที่ 1 ต.ตะโละกาโปร๋ อ.ยะหริ่ง และชาวประมงพื้นบ้านหมู่ที่ 4 บ้านตันหยงเปาว์ ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

3.1.3 ด้านพื้นที่ศึกษา

- บ้านต้นหยงเปาว์ หมู่ที่ 4 ต.ท่ากุ่ม อ.หนองจิก จ.ปัตตานี
- บ้านตะโละสมิแล หมู่ที่ 2 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี
- บ้านปาตานูดี หมู่ที่ 3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี
- บ้านปาตา หมู่ที่ 1 ต.ตะโละกาโปร๋ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

3.2 วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

3.2.1 การศึกษาจากเอกสาร เป็นการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาและการรวบรวมเอกสาร รายงานการศึกษาต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา และการวิเคราะห์สำหรับการศึกษาในครั้งนี้

3.2.2 รวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม

(1) การศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่มาเลเซียโดยการสัมภาษณ์เดี่ยวและสัมภาษณ์กลุ่ม

ในการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ทางโครงการวิจัย ได้ค้นหาความจริงด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยอพยพไปทำงานทำที่ประเทศมาเลเซีย ผู้ที่ยังคงทำงานอยู่ที่ประเทศดังกล่าวรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ผู้ที่อพยพไปทำงานทำที่ประเทศมาเลเซีย เช่น ครอบครัว เครือญาติ เพื่อนบ้าน ฯลฯ เพื่อศึกษาถึงปัญหาต่างๆที่แรงงานชาวประมงพื้นบ้านประสบจากการอพยพไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย ทีมวิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลหลากหลายวิธีประกอบกัน ดังต่อไปนี้

- การศึกษาข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการต่างๆ เช่น การสำรวจข้อเท็จจริงจากในพื้นที่ที่ศึกษา การศึกษาจากข้อมูลอินเทอร์เน็ต การทบทวนเอกสาร/งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องข้อมูลพื้นฐานของชุมชน แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

- การสัมภาษณ์เดี่ยว ทีมวิจัยได้มีการสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้อาวุโส ,ผู้นำชุมชน ,ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนที่เคยไปทำงานและผู้ที่ยังคงทำงานอยู่ที่ประเทศมาเลเซีย

ภาพที่ 3.1: การสัมภาษณ์ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชน

- การสนทนากลุ่มย่อย

ทีมวิจัยได้มีการศึกษาข้อมูลเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนเป็นกลุ่มๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของชาวประมงพื้นบ้านในการอพยพไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่และการปรับตัวของชาวประมงพื้นบ้านในการอพยพไปทำงานในร้านอาหารที่ประเทศมาเลเซีย เพื่อร่วมกันปะติดปะต่อเรื่องราวเพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(2) การจัดเวทีประชุมทีมวิจัย เป็นการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นและการทำความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานโครงการวิจัย และการวางแผนในการดำเนินโครงการวิจัย ประกอบด้วยเวทีต่างๆ ดังนี้

• การเตรียมความพร้อมของทีมวิจัย

โครงการได้มีการจัดประชุมในการเตรียมความพร้อมให้กับทีมวิจัย ชาวประมงพื้นบ้านจำนวน 32 คน จากพื้นที่เป้าหมาย ในวันที่ 30 พฤษภาคม 2558 ณ สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี โดยทีมวิจัยดังกล่าว นั้น เป็นสมาชิกของชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่ ม.2 และ ม.3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง, พื้นที่บ้านปาตา ม.1 ต.ตะโกละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง และนักวิจัยที่เป็นชาวประมงพื้นบ้านจาก ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี ที่มีประสบการณ์ในการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรประมง รวมทั้งมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาบ้างแล้ว ในขณะเดียวกันก็มีสมาชิกทีมวิจัยบางส่วนที่มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมต่างๆด้านการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งไม่มากนักเพราะเพิ่งเข้าร่วมกิจกรรม และยังไม่มีความรู้ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาก่อน แต่เป็นกลุ่มคนที่มีความตั้งใจจะศึกษาเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนประมงพื้นบ้านผ่านกระบวนการการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ภาพที่ 3.2 : ภาพการประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิจัย

ทางโครงการจึงได้มีการเชิญผู้ประสานงานจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอำเภอปัตตานี, ที่ปรึกษาโครงการและวิทยากรในด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการเสริมความรู้ความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการบริหารจัดการโครงการให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสรุปได้ว่า

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ที่คนในชุมชนสามารถกำหนดเป้าหมายที่เกิดจากความต้องการของคนในท้องถิ่น ซึ่งผลที่ได้รับจากงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพัฒนาหรือวางแผนการแก้ไขปัญหาที่พบในชุมชนได้อย่างแท้จริง ปัจจุบันการวิจัยท้องถิ่นจึงเริ่มมีบทบาทสำคัญที่หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน รวมถึงชุมชนต่างๆ นำมาใช้ในการวิเคราะห์ศึกษา เพื่อสร้างองค์

ความรู้และนำมาใช้ในการแก้ปัญหา วางแผนการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยการสร้างความรู้ที่เหมาะสมผ่านกระบวนการที่คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นหลัก

หลังจากนั้นก็ได้ร่วมวางแผนในการทำงานวิจัยในเรื่องบทบาทหน้าที่และการบริหารโครงการ เพื่อให้ทีมวิจัยทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละด้านและเพื่อให้ทีมวิจัยเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูล การรวบรวม การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนงานการวิจัยและการบริหารจัดการโครงการเป็นสำคัญ อีกทั้งเพื่อให้ทีมวิจัยได้เกิดการเรียนรู้ในระหว่างการวิจัย และเกิดประสบการณ์ในการบริหารจัดการโครงการเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับวิถีชีวิตได้

● การจัดเวทีชุมชน

การจัดเวทีชุมชนเป็นการทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่เป้าหมายของโครงการ ตลอดระยะเวลาโครงการได้มีการจัดกิจกรรมขึ้น 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 จัดขึ้นวันที่ 16 มิถุนายน 2558 ณ ที่ทำการสมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี มีผู้เข้าร่วม 70 คน ซึ่งเป็นการชี้แจงให้กับคนในชุมชนทราบถึงรายละเอียดที่โครงการได้ดำเนินการทั้งหมด และขอให้ชาวบ้านช่วยกันให้ข้อมูลและร่วมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งเป็นการทำความเข้าใจให้กับนักวิจัยได้ทำความเข้าใจโจทย์วิจัยและดำเนินโครงการ เพื่อให้เกิดการศึกษาข้อมูลที่เป็นไปในทิศทางตามที่โครงการวิจัยกำหนด

ภาพที่ 3.3 : การจัดเวทีชุมชน

ครั้งที่ 2 จัดขึ้นวันที่ 12 -13 ธันวาคม 2558 จัดขึ้น ณ บ้านปาดามูดี ม.3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี เพื่อเป็นการสรุปกิจกรรมทั้งหมดของโครงการ

(3) การจัดเวทีเชิงปฏิบัติการ เพื่อประชุมทีมวิจัย,ชาวบ้านในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการวิจัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดเวทีเชิงปฏิบัติการแต่ละเวที ดังนี้

- การจัดเวทีในการถอดบทเรียนความรู้ชุมชนเรื่อง ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้านฯ

ทีมวิจัยได้มีการจัดเวทีในการถอดบทเรียนความรู้ชุมชนเรื่อง “ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย” ในวันที่ 25-26 กรกฎาคม 2558 จัดขึ้นในพื้นที่ ม.3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี โดยมีการเชิญผู้รู้ / ผู้อาวุโสในชุมชน และผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ในการไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียมาร่วมพูดคุยเพื่อสรุปรวบรวม/สังเคราะห์ความรู้ที่มีอยู่แล้วในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ประเทศมาเลเซียเพื่อเป็นต้นทุนฐานข้อมูลความรู้ของชุมชน

ภาพที่ 3.4 : สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีเข้าร่วมประชุมถอดบทเรียนความรู้ชุมชนในเรื่อง
ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานี

- การจัดเวทีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ตลอดระยะเวลาโครงการได้มีการจัดกิจกรรมขึ้น 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 จัดขึ้น 2 วัน คือ วันที่ 1 -2 กันยายน 2558 ณ ที่ทำการสมาคมชาวประมงพื้นบ้าน
จังหวัดปัตตานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 58 คน

ครั้งที่ 2 จัดขึ้น 2 วัน คือ วันที่ 1 -2 กุมภาพันธ์ ณ บ้านปาตาบูดี ม.3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.
ปัตตานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 35 คน

การจัดกิจกรรมมีหัวใจหลักในการมุ่งเน้นการศึกษาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับสมาชิกจากชุมชน
ประมงพื้นบ้านที่อพยพไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่และเป็นแรงงานในร้านอาหาร ในลักษณะ
แรงงานรับจ้างนอกระบบ ซึ่งการเป็นแรงงานนอกระบบส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาอีกมากมาย เช่น

การถูกตรวจค้น จับกุมเพราะกระทำผิดกฎหมายของประเทศมาเลเซีย การถูกนายจ้างเอาเปรียบ และยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับการใช้ชีวิตประจำวันด้วย เช่น ความไม่เพียงพอของปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต โดยทีมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ถอดบทเรียนจากการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของการดำเนินงาน รวมทั้งเงื่อนไขที่ทำให้เกิดผลลักษณะดังกล่าว เพื่อปรับการดำเนินโครงการให้ได้ผลมากที่สุด และเพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป และทีมวิจัยได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ มาช่วยกันถอดบทเรียนและร่วมเรียนรู้สิ่งที่ได้จากการจัดกิจกรรมสำคัญต่างๆ

ภาพที่ 3.5 : การจัดเวทีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในชุมชน

(4) การจัดประชุมสรุปผลการปฏิบัติการในระหว่างการวิจัย เป็นการติดตามผลการศึกษาข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยทั้งหมด เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลที่เกิดขึ้นจากที่ได้ดำเนินโครงการมาระยะหนึ่งแล้ว รวมทั้งเป็นการวางแผนการดำเนินงานและร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน ปัจจุบัน มีการจัดเวทีประชุม 2 ครั้ง ประกอบด้วย

● การจัดประชุมสรุปผลการปฏิบัติการในระหว่างการวิจัย

ตลอดระยะเวลาโครงการได้มีการจัดกิจกรรมขึ้น 2 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 จัดกิจกรรมขึ้น 2 วัน คือวันที่ 5-6 พฤศจิกายน 2558 ณ พื้นที่ ม.3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 50 คน

ครั้งที่ 2 จัดกิจกรรมขึ้นในวันที่ 25 มีนาคม 2559 ณ พื้นที่ ม.3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 48 คน

การจัดประชุมเป็นการติดตามผลการศึกษาข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยทั้งหมด เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลที่เกิดขึ้นจากที่ได้ดำเนินโครงการมาระยะหนึ่งแล้ว เช่น การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติการวิจัย ภายหลังจากการศึกษาข้อมูลข้างต้นแล้ว ทีมวิจัยก็ได้นำข้อมูลดังกล่าวมาสรุปรวบรวม และวิเคราะห์ว่า ข้อมูลดังกล่าวนั้นครบถ้วนตรงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาหรือไม่ มีประเด็นใดที่ต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และข้อมูลที่รวบรวมมาได้นั้นสามารถสื่อสารให้คนอื่น ๆ เข้าใจมากน้อยแค่ไหน โดยให้ที่ประชุมเสนอความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การปรับแก้ไขเนื้อหา

ภาพที่ 3.6 : การจัดเวทีสรุปผลการปฏิบัติการในระหว่างการวิจัย

- การจัดเวทีอภิปรายผลงานวิจัย จัดขึ้นในวันที่ 7 พฤษภาคม 2559 ณ ที่ทำการสมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี มีผู้เข้าร่วมจำนวน 62 คน เป็นการนำเสนอผลงานวิจัยสู่สาธารณชน รวมทั้งผลักดันให้ผลการวิจัยเกิดการขยายผลต่อไป

ภาพที่ 3.7 : ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนเข้าร่วมประชุมการอภิปรายผลการวิจัย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวการสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อเป็นแนวทางการสนทนาหรือเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีทั้งหมด 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

- 2) ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย และ 3) แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยทีมวิจัย

ในช่วงของการศึกษาข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลต่างๆตามแผนงาน ทีมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาว่าข้อมูลที่รวบรวมได้ในประเด็นต่างๆนั้นพอเพียงหรือไม่ ต้องรวบรวมข้อมูลอะไรเพิ่มเติมอีก ข้อมูลต่างๆควรจะเชื่อมโยงกันอย่างไร และมีความหมายอย่างไร ทั้งนี้เพื่อตอบคำถามการวิจัยให้ชัดเจนที่สุด ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวหากช่วงใดมีข้อมูลสำคัญหรือข้อมูลมีความซับซ้อนมากก็จะเชิญผู้ประสานงานจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอำเภอปัตตานีเข้าร่วมด้วย

ในช่วงของการปฏิบัติการกิจกรรมต่างๆ ทางทีมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ถอดบทเรียนจากการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรม เพื่อให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของการดำเนินงาน รวมทั้งเงื่อนไขที่ทำให้เกิดผลลักษณะดังกล่าว เพื่อปรับการดำเนินโครงการให้ได้ผลมากที่สุด และเพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการมีส่วนร่วม

ทีมวิจัยได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ภาควิชาการ เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย เพื่อให้ได้ความหมายของข้อมูลที่ชัดเจนมากที่สุด และทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของเรื่องราวที่ศึกษาได้ โดย*ในทางแรก*จะใช้เวทีชุมชนที่จัดอยู่แล้วทั้งหมด 3 ครั้งให้ชาวบ้านร่วมวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละช่วงของกิจกรรมที่ทีมวิจัยรายงานข้อมูลให้ที่ประชุมทราบ ใน*อีกทางหนึ่ง* ทีมวิจัยได้จัดเวทีเฉพาะสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วมขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้องมาช่วยกันถอดบทเรียนและร่วมเรียนรู้สิ่งที่ได้จากการจัดกิจกรรมสำคัญต่างๆ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง แนวทางในการแก้ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ประเทศมาเลเซีย ศึกษากรณี ชุมชนประมงพื้นบ้านบางแห่งของจังหวัดปัตตานี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาข้อมูลโดยมุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียและแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษา สามารถสรุปได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 บริบทพื้นที่ศึกษาและสถานการณ์แรงงานไทยในมาเลเซีย

4.2 ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

4.3 แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

โดยมีเนื้อหาดังนี้

4.1 บริบทพื้นที่ศึกษาและสถานการณ์แรงงานไทยในมาเลเซีย

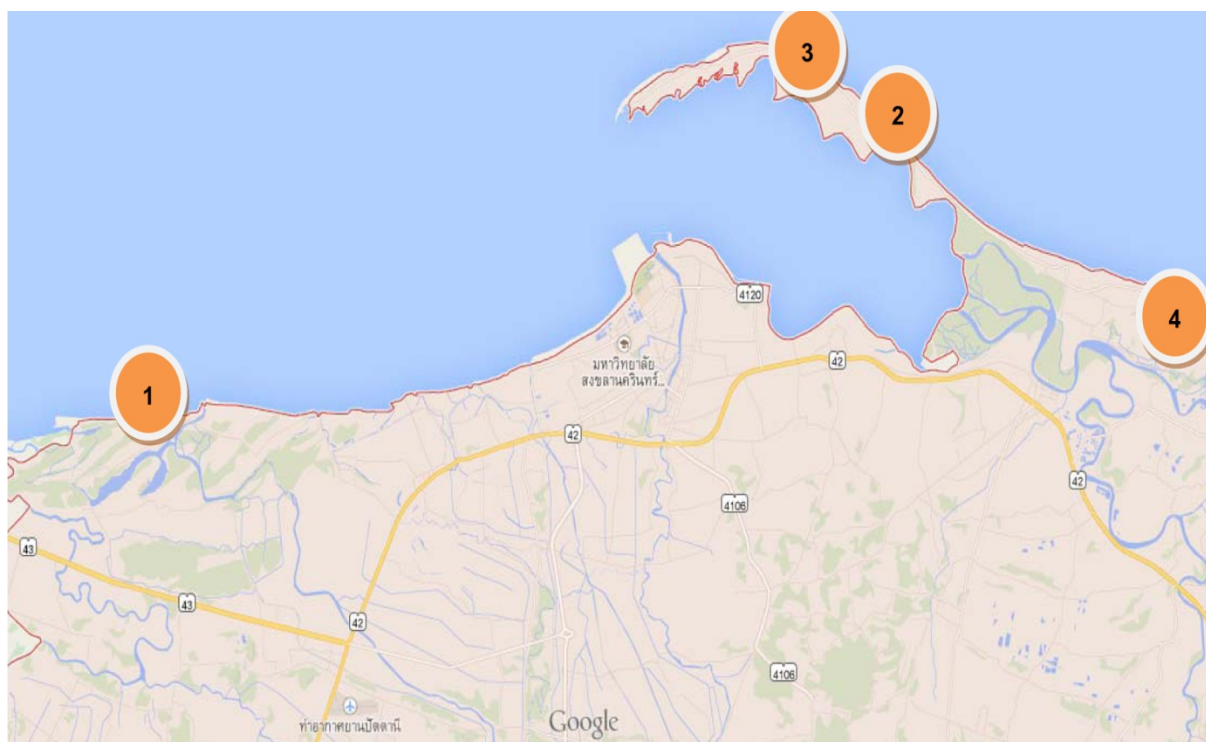
4.1.1 พื้นที่เป้าหมายของโครงการวิจัย

พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการวิจัยประกอบไปด้วย

ตารางที่ 4.1: ตารางแสดงพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการ

ที่	หมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)
1	ตันหยงเปาว์	4	ท่ากำชำ	หนองจิก	ปัตตานี	283	2,110
2	ตะโละสมิแล	2	แหลมโพธิ์	ยะหริ่ง	ปัตตานี	102	665
3	ปาตาบูดี	3	แหลมโพธิ์	ยะหริ่ง	ปัตตานี	333	2,289
4	ปาตา	1	ตะโละกาโปร์	ยะหริ่ง	ปัตตานี	386	2,316

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดปัตตานี, 2558.

แผนที่ที่ 4.1 : แผนที่พื้นที่เป้าหมายโครงการวิจัย

***หมายเลขแสดงพื้นที่ตั้งของพื้นที่เป้าหมาย

1. บ้านต้นหยงเปาว์ หมู่ที่ 4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี
2. บ้านตะโละสมิแล หมู่ที่ 2 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี
3. บ้านปาตาดูดี หมู่ที่ 3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี
4. บ้านปาตา หมู่ที่ 1 ต.ตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

4.1.2 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนประมงพื้นบ้าน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- (1) ข้อมูลจำเพาะของชุมชน
- (2) ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.2.1 ข้อมูลจำเพาะของชุมชน

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่เป้าหมายในชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี สามารถนำเสนอในด้านต่างๆที่มีลักษณะจำเพาะของแต่ละหมู่บ้าน เช่น ประวัติหมู่บ้าน, สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน, การประกอบอาชีพและกลุ่มอาชีพ สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านตันหยงเปาว์ ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

(1.1) ประวัติชุมชน

หมู่บ้านตันหยงเปาว์ หมู่ที่ 4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี เป็นชุมชนที่มีอายุมากกว่า 200 ปี ผู้อาวุโสในชุมชนได้เล่าว่า คนแรกที่มาตั้งหมู่บ้าน คือ ชาวประมงจากรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เข้ามาจับปลาแล้วใช้แหลมตันหยงเป็นที่พักชั่วคราวเป็นประจำ บางครั้งก็อยู่ไม่กี่วัน ต่อมาเห็นว่าอยู่ที่แหลมนี้อย่างถาวรดีกว่ากลับไปกลับมา จึงได้ตั้งรกรากอยู่ที่แหลมนี้เป็นการถาวร โดยได้ชักชวนให้ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านมาอยู่ด้วย ต่อมาได้มีชาวจีนอพยพมาอยู่ด้วย แต่ในที่สุดชาวจีนก็ได้อพยพออกจากหมู่บ้านไป คงเหลือเพียงครอบครัวเดียวในปัจจุบัน

หมู่บ้านตันหยงเปาว์ มาจากคำว่า “ตันหยง” ซึ่งแปลว่าแหลมและคำว่า “เปาว์” ซึ่งแปลว่า มะม่วง ตันหยงเปาว์ จึงมีความหมายว่า “แหลมมะม่วง” ที่มาของชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ได้รับการบอกเล่าว่าในอดีตหมู่บ้านแห่งนี้มีต้นมะม่วงใหญ่อยู่เป็นจำนวนมากอยู่บนแหลมแห่งนี้ ต่อมาจึงกลายเป็นเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านตันหยงเปาว์”

(1.2) สภาพทั่วไป

หมู่บ้านตันหยงเปาว์ตั้งอยู่ในพื้นที่ ตำบลท่ากำชำ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่บนที่ราบชายฝั่งของอ่าวปัตตานี สภาพทั่วไปของพื้นที่ในหมู่บ้าน ทางด้านทิศตะวันออกจะเป็นพื้นที่ว่างเปล่าและสวนมะพร้าว ทางด้านทิศเหนือเป็นหาดทราย สวนมะพร้าว พื้นที่ว่างเปล่าและพื้นที่นาทุ่ง ทางด้านตะวันตกเป็นพื้นที่นาทุ่งและพื้นที่ป่าปลูก ส่วนทางด้านทิศใต้เป็นที่ตั้งชุมชน(สุวิมล พิริยธรรมาลัย, 2546: 76-77)

3) อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อ อ่าวปัตตานี

ทิศใต้ ติดต่อ พื้นที่ป่าชายเลนซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์ มีแนวคลองตันหยงเปาว์คั่นระหว่างหมู่บ้านและป่าชายเลน

ทิศตะวันออก ติดต่อ หมู่บ้านแคนา ตำบลบางเขา อำเภอหนองจิก

ทิศตะวันตก ติดต่อ หมู่บ้านบางราฟา ตำบลท่ากำชำ อำเภอหนองจิก

(2) ข้อมูลพื้นฐานของบ้านตะโละสะมิแล หมู่ 2 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

(2.1) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านตะโละสะมิแล หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี หมู่บ้านนี้เพิ่งแยกออกมาจากบ้านบูดี (หมู่ที่ 1) ในปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ.2524 เมื่อแยกหมู่บ้านแล้วได้ตั้งชื่อบ้านตามที่ได้สืบต่อกันถึงประวัติหมู่บ้านว่า เดิมที่ชุมชนนี้เป็นชายฝั่งทะเลที่มีสัตว์ทะเลชุกชุมมาก โดยเฉพาะปลาดุกทะเลมีมากมายทำให้ราษฎรชุมชนนี้ ทำมาหากินอย่างอุดมสมบูรณ์ เมื่อมีการแบ่งหมู่บ้านอาศัย ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามที่ได้ต่อกันมาคือบ้านตะโละสะมิแล หรือชาวบ้านเรียกว่า อ่าวปลาดุก(คำว่าตะโละ แปลว่าอ่าว) จัดตั้งปี พ.ศ.2524 จัดตั้ง/แยกมาจาก บ้านบูดี หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

(2.2) สภาพทั่วไป

บ้านตะโละสะมิแล หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอยะหริ่งประมาณ 18 กิโลเมตร ที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นแหลมยื่นออกไปในอ่าวไทย เลียบตรงข้ามชายฝั่งปัตตานี ประมาณ 30 กิโลเมตร มีทะเลล้อมรอบทั้งสองด้านและมีเนื้อที่ทั้งหมด 983 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 15 ไร่

(2.3) อาณาเขต

ทิศเหนือ จด บ้าน อ่าวไทย

ทิศใต้ จด บ้าน อ่าวบางปู (ทะเลใน)

ทิศตะวันออก จด บ้าน คาโต๊ะ หมู่ที่ 4 ตำบลแหลมโพธิ์

ทิศตะวันตก จด บ้าน กำปงบูดี, ปาดามูดี หมู่ที่ 1, 3 ตำบลแหลมโพธิ์

(2.4) กลุ่มและเครือข่ายในชุมชน

- ชมรมชาวประมงพื้นบ้านตะโละสะมิแล
- กลุ่มเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง
- กลุ่มเลี้ยงปูนิ่ม
- การแปรรูปสัตว์น้ำ

(3) ข้อมูลพื้นฐานบ้านปาตาบูดี ม.3 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

(3.1) ประวัติหมู่บ้าน

ปาตาบูดี เป็นชื่อหมู่บ้านชาวประมงพื้นบ้านแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่บริเวณปลายแหลมตาชี ในเขตตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ปาตาบูดี เป็นภาษามลายูท้องถิ่น โดยคำว่า “ปาตา” แปลว่า ชายหาด และคำว่า “บูดี” แปลว่า ดันโพธิ์ทะเล ปาตาบูดีจึงมีความหมายถึงชายหาดที่มีต้นโพธิ์ทะเล ซึ่งในอดีตนั้นบริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีต้นโพธิ์ทะเลอยู่เป็นจำนวนมาก

หมู่บ้านนี้แยกออกมาจากบ้านบูดี (หมู่ที่ 1 ในปัจจุบัน) เมื่อ พ.ศ.2526 เมื่อแยกแล้ว ตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะภูมิประเทศ ที่ปรากฏ คือ มีลักษณะเป็นแหลมยื่นออกไปในทะเลและที่ปลายแหลมมีต้นโพธิ์ต้นใหญ่ขึ้นอยู่ ตอนที่หมู่บ้านเดิมก็ชื่อว่า บ้านบูดี ซึ่งมาจากคำติดปากที่ชาวบ้านเรียก เพราะคำว่าบูดี แปลว่า ต้นโพธิ์ เมื่อแยกหมู่บ้านออกมาจึงยังคงใช้ชื่อตามความหมาย (คอเลาะ สะอะ, 2554: 1)

(3.2) สภาพทั่วไป

ที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นแหลมยื่นออกไปในอ่าวไทย เลียบตรงข้ามชายฝั่งปัตตานี ประมาณ 30 กิโลเมตร มีทะเลล้อมรอบทั้งสองด้าน บ้านปาตาบูดี มีทะเลล้อมรอบ โดยทั่วไปจะมี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน และมีเนื้อที่ทั้งหมด 3,425 ไร่

(3.3) อาณาเขต

ทิศเหนือ จด บ้าน อ่าวไทย

ทิศใต้ จด บ้าน กำปงบูดี หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมโพธิ์

ทิศตะวันออก จด บ้าน ตะโละสะมิแล หมู่ที่ 2 ตำบลตะโละกาโปร์

ทิศตะวันตก จด บ้าน กำปงบูดีและอ่าวไทย หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมโพธิ์

(3.4) กลุ่มและเครือข่ายในชุมชน

- กลุ่มผู้ทำการประมงชายฝั่งและแปรรูปผลิตภัณฑ์ประมง เช่น กะปิ นูดู ปลาแห้ง ปลาเค็ม ข้าวเกรียบปลา

- กลุ่มผู้ประกอบการค้า ผู้รับซื้อสัตว์น้ำ ร้านค้าในหมู่บ้าน ผู้ค้าแร่ ขายอาหาร ตัวแทนจำหน่ายสินค้าที่มาจากภายนอก

- กลุ่มแรงงานรับจ้าง กลุ่มรับจ้างเย็บอวน รับจ้างที่สะพานปลา ทำงานต่างประเทศโดยเฉพาะมาเลเซีย กรรมกรทั่วไป

- กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อขาย
- ทำเกษตร ควบคู่กับอาชีพอื่นๆ เช่น กลุ่มวิชาชีพต่างๆ เช่น ช่างต่อเรือ ซึ่งในหมู่บ้านชาวประมงนั้นจะมีช่างทำเรือเกือบทุกหมู่บ้าน
- ช่างวาดลายเรือ ภาษามลายูเรียกว่า ซอแบะ ช่างวาดลายเรือในหมู่บ้าน สี่ที่ใช้ในการทาเรือและวาดลวดลายคือสีน้ำมัน ค่าจ้างในการวาดแต่ละลำถ้าหากเป็นเรือขนาดเล็กประมาณ 2,500-3,000 บาท เรือลำใหญ่ประมาณ 4,000-6,000 บาท ใช้เวลาไม่เท่ากันคือ เรือลำเล็กจะใช้เวลาประมาณ 5-7 วัน ส่วนลำใหญ่ประมาณ 14-15 วัน

(4) ข้อมูลพื้นฐานของบ้านปาตา หมู่ 1 ตำบลตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

(4.1) สภาพทั่วไป

บ้านปาตา หมู่ 1 ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลตะโละกาโปร์ มีชายหาดตะโละกาโปร์เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบดินปนทรายและพื้นที่บางส่วนติดต่อกับทะเลอ่าวไทย ก่อให้เกิดอาชีพทำการประมงขนาดเล็ก ทำให้มีทรัพยากรสัตว์น้ำค่อนข้างอุดม เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำจืดได้แก่ ลำห้วย , ลำน้ำ / บึง, หนอง / ฝาย / สระน้ำ / และประปาหมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลตะโละกาโปร์)

(4.2) อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ อ่าวไทย

ทิศใต้ ติดกับ เทศบาลตำบลยะหริ่ง

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลคลองคำ อำเภอยะนิง

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลแหลมโพธิ์

(4.3) กลุ่มและเครือข่ายในชุมชน

- ชมรมชาวประมงพื้นบ้านตะโละกาโปร์
- กลุ่มคณะกรรมการโรงเรียน
- กลุ่มคณะกรรมการมัสยิด
- กลุ่มโรงเรียนตาดีกา
- กลุ่ม อสม.

4.1.2.2 ข้อมูลที่เป็นลักษณะร่วมของชุมชนทั้ง 4 ชุมชน

เนื่องจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีทั้ง 4 ชุมชนดังกล่าว ตั้งอยู่ในพื้นที่ จ.ปัตตานี มีลักษณะพื้นที่ทางกายภาพอยู่ติดกับทะเล ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการประมงแบบพื้นบ้านเป็นหลัก มีการใช้ภูมิปัญญาชุมชนในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ ทำให้วิถีชีวิตและการปฏิบัติมีความคล้ายคลึงกันในด้านต่างๆ คือ

(1) อาชีพ

ชุมชนในพื้นที่เป้าหมายเป็นชุมชนที่มีลักษณะพื้นที่ทางกายภาพอยู่ติดกับทะเล ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการประมงแบบพื้นบ้านเป็นหลัก

ชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ชาวประมงพื้นบ้านที่ไม่มีเรือและเครื่องยนต์ ชาวประมงพื้นบ้านกลุ่มนี้จะใช้ภูมิปัญญาและทักษะความสามารถพิเศษเฉพาะบุคคลในการจับสัตว์น้ำและพืชพรรณที่อยู่ในอ่าวและป่าชายเลน เช่น การงมหอยด้วยมือเปล่า จับกุ้งด้วยมือเปล่า หาสาหร่ายพรรณนางในอ่าวปัตตานี ใช้แหกุ้งจับกุ้งตามแนวถ้ำคลองและริมฝั่งทะเล หาหอยเลียบตามชายฝั่งทะเล เป็นต้น

ภาพที่ 4.1 : ชาวประมงพื้นบ้านที่มีอาชีพเก็บสาหร่ายในอ่าวปัตตานี

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี ,2558.

- ชาวประมงพื้นบ้านที่มีเรือแต่ไม่มีเครื่องยนต์ เรือที่ใช้มักเป็นเรือพาย เรือแจว หากินในอ่าว ในลำคลองตามป่าชายเลน ใช้เครื่องมือประมงแบบง่ายๆ เลือกจับสัตว์น้ำที่โตได้ขนาด ตามฤดูกาล ใช้ปริมาณเครื่องมือประมงไม่มากนักในการจับสัตว์น้ำ เช่น ลอบปลาเก๋า แหปลากระบอก แร้วปูดำ เป็นต้น

ภาพที่ 4.2 : ชาวประมงพื้นบ้านประเภทที่มีเรือแต่ไม่มีเครื่องยนต์

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี ,2558.

- ชาวประมงพื้นบ้านที่มีเรือและเครื่องยนต์ เรือที่ใช้จะมีขนาดความยาวตั้งแต่ 5-12 เมตร ใช้เครื่องยนต์มีกำลังไม่เกิน 150 แรงม้า ใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำตามฤดูกาล จับสัตว์น้ำที่โตได้ขนาด ไม่ใช่เครื่องมือที่ทำลายล้าง (เป็นกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านที่มีจำนวนมากที่สุดในจังหวัดปัตตานี)

ภาพที่ 4.3 : ชาวประมงพื้นบ้านที่มีเรือและเครื่องยนต์

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2558.

เรือประมง แบ่งได้เป็น 3 ประเภท

- **เรือใช้เครื่องยนต์แบบหางยาวขนาดกลาง**

เรือมีขนาดความยาวประมาณ 8-12 เมตร ส่วนที่กว้างที่สุดของเรือประมาณ 1.5 เมตร เป็นเรือที่มีขนาดใหญ่กว่าเรือประเภทอื่นๆ ที่มีใช้ในอ่าวปัตตานี และบริเวณใกล้เคียง ใช้เครื่องยนต์ประกอบเรือขนาดกำลัง 10-15 แรงม้า วางตั้งลงไปบริเวณท้ายเรือ การบังคับทิศทางจะบังคับโดยตรงจากหางเสือและใบพัด เรือประเภทนี้ใช้ประกอบเครื่องมือที่ห่างออกไปจากชายฝั่งหรือใช้ประกอบอาชีพประมงในอ่าวไทย

ภาพที่ 4.4 : ภาพเรือประมงที่ใช้เครื่องยนต์แบบหางยาวขนาดกลาง

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2558.

- **เรือใช้เครื่องยนต์แบบหางยาวขนาดเล็ก**

เป็นเรือที่มีจำนวนและการใช้งานกันมากที่สุดในอ่าวปัตตานีเนื่องจากมีขนาดไม่ใหญ่มากนัก ประหยัดน้ำมัน และมีความคล่องตัวในการใช้งาน เหมาะแก่การใช้ประกอบเครื่องมือประมงจัดสัตว์น้ำบริเวณในอ่าว ชายฝั่ง และในลำคลองสาขามากๆ เรือมีความยาวทั้งลำประมาณ 7-10 เมตร ใช้เครื่องยนต์จัดวางไว้บริเวณท้ายเรือเช่นกัน แต่กำลังของเครื่องยนต์จะต่ำกว่าเรือที่ใช้เครื่องยนต์แบบหางยาวขนาดกลาง คือเครื่องยนต์จะมีขนาดกำลังประมาณ 6-9 แรงม้า เรือประเภทนี้มีใช้ประกอบการในทุกหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ชาวประมงใช้ประกอบเครื่องมือประมงชนิดต่างๆ เช่น อวนลอยกุ้ง อวนลอยปลากระบอก อวนลอยปลาทราย ไซปลาเก๋า อวนลอยปลาทุ และเบ็ดราว เป็นต้น

- เรือพายหรือเรือแจว

ภาพที่ 4.5 : ภาพเรือพาย

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2558.

มีลักษณะเรือคล้ายกับเรือใช้เครื่องยนต์แบบหางยาวขนาดเล็ก แต่มีขนาดเล็กกว่าเรือหางยาวขนาดเล็ก และไม่มีเครื่องยนต์ประกอบการขับเคลื่อนแต่จะใช้การพายหรือแจวแทน ความยาวของเรือประเภทนี้ประมาณ 4-6 เมตร ส่วนใหญ่ชาวประมงใช้เรือชนิดนี้จับสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งน้ำตื้นและในลำคลองที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้าน มีมากในหมู่บ้านต่างๆ เป็นต้นบริเวณกันอ่าวปัตตานี และในแม่น้ำยะหริ่ง เช่น บ้านบางปู กำปงบูดี และบ้านดาโต๊ะ ชาวประมงนิยมใช้เรือพายและเรือแจวประกอบเครื่องมือประมงชนิดต่างๆ เช่น แร้วปูดำ แห จมวกเบ็ดตกปลา อวนลอยกุ้ง และอวนลอยปลากระบอก เป็นต้น

เครื่องมือประมง

ในส่วนของเครื่องมือประมงนั้น ส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เป็นเครื่องมือประมงพื้นบ้านซึ่งมีลักษณะเด่น คือ

- ลักษณะของตาอวนที่มีขนาดใหญ่เพียงพอที่สัตว์น้ำขนาดเล็กสามารถหลุดรอดไปได้และมีโอกาสเจริญเติบโตจนเป็นตัวเต็มวัยก่อน
- เครื่องมือประมงที่ชาวประมงพื้นบ้านใช้จะหมุนเวียนไปตามฤดูกาล เช่น เมื่อหมดช่วงฤดูกุ้งก็จะหมุนเวียนไปทำอวนปู ซึ่งจะทำให้สัตว์น้ำประเภทกุ้งได้มีโอกาสฟื้นตัว เพาะฟักตัวเองได้

- การเข้าถึงทรัพยากรสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้านขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางธรรมชาติ เช่น คลื่นลม กระแสน้ำ ฯลฯ เพื่อให้ท้องทะเลได้มีโอกาสฟื้นตัวและผลิตสัตว์น้ำขึ้นทดแทนสัตว์น้ำที่ถูกจับไปได้

เครื่องมือประมงพื้นบ้าน ประกอบด้วย

- **อวนลอยกุ้ง** ภาษามลายูเรียกว่า *ปูกะอูแด* เป็นเครื่องมือประมงที่ได้รับความนิยมในการใช้มากที่สุดของชุมชนทั้งชุมชนที่อยู่ในอ่าวปัตตานีและชุมชนที่อยู่ฝั่งอ่าวไทย ทรัพยากรหลักที่จับได้ คือ กุ้งแชบ๊วย ลักษณะการวางอวนจะปล่อยให้ลอยตามกระแสน้ำพัดเคลื่อนไปข้างหน้าเพื่อให้สัตว์น้ำติดอวนก่อนจะทำการกู้อวนขึ้นมา

ภาพที่ 4.6 : อวนลอยกุ้ง

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2556

- **อวนจมปู** ภาษามลายูเรียกว่า *ปูกะกือแด* อวนชนิดนี้จะใช้กับเรือประมงขนาดเล็กที่มีความยาวประมาณ 5-6 เมตร ชาวบ้านจะออกไปทำการวางอวนในช่วงเวลาประมาณ 10.00-13.00 น. ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกระแสน้ำและกระแสนลม เริ่มจากวางอวนโดยปักหลักในบริเวณนั้น แล้วปล่อยให้ลอยตามลักษณะของน้ำ ก่อนที่จะวางอวนลงไปจนวันรุ่งขึ้นชาวบ้านจะไปกู้อวนและกลับมาหมู่บ้านเพื่อทำการปลดปูและสัตว์น้ำอื่นๆ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีการใช้แรงงานแม่บ้านและลูกหลานหรือเพื่อนบ้านมาช่วยกัน หมู่บ้านที่นิยมใช้เครื่องมือนี้ คือ บ้านตันหยงเปาว์ ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก

ภาพที่ 4.7 : อวนจมปู

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี,2558

● **อวนปลา** ประกอบด้วยอวนปลากระบอกและปลาทราย อวนปลากระบอกจะนิยมวางในอ่าวปัตตานี บริเวณบ้านตะโละสมิแล เพราะบริเวณดังกล่าวเป็นดินโคลนและเป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ ปลากระบอกจะกินกุ้งเคย ตะไคร้น้ำ แพลงตอนเป็นอาหารและปลาชนิดนี้จะชอบอยู่กันเป็นฝูง ส่วนอวนปลาทรายจะวางในทะเลนอก บริเวณริมฝั่งบ้านปาตาบูดี เพราะปลาทรายจะชอบอาศัยในบริเวณสันดอนทรายใต้น้ำ

ภาพที่ 4.8 : ภาพการวางอวนล้อมปลากระบอก

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี,2558

- **เครื่องมือแห** เรียกว่า *ยาลอ* ในภาษามลายู เป็นเครื่องมือประมงชนิดหนึ่งที่ใช้งานกัน โดยแหจะเป็นเครื่องมือเสริมในหลายครอบครัว เนื่องจากราคาถูกและสามารถนำมาทำประมงในทุกพื้นที่ได้ ยกเว้นบริเวณที่มีเศษไม้หรือเศษสวะอื่นๆ เพราะแหอาจเสียหายได้ แหเป็นเครื่องมือที่ไม่มี ความซับซ้อนมากนัก ชาวบ้านเพียงนำแหติดตัวไปยังบริเวณที่มีสัตว์น้ำชุกชุมก่อนที่จะทำการเหวี่ยงแหลงไปในบริเวณที่ต้องการ แล้วดึงขึ้นปลดสัตว์น้ำที่จับได้ แต่สำหรับการจับปลากระบอก ชาวบ้านจะสังเกตฝูงปลาก่อนที่จะทำการเหวี่ยงแหแต่ละครั้ง (มูฮามะสุกรี มะสะนิง, 2554: 18-20)

ภาพที่ 4.9 : ภาพการทอดแห

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2546.

- **ลอบปู** หรือภาษามลายูท้องถิ่นเรียกว่า “ปีโตกือแต” เป็นเครื่องมือที่ใช้ดักจับสัตว์น้ำ ต้องใช้เหยื่อล่อ มีลักษณะเป็นโครงรูปทรงต่างๆ ใ้ใช้วัสดุหุ้มโดยรอบ มีประตูเป็นช่องให้สัตว์น้ำเข้าภายใน ตำแหน่งลอบจะวางเป็นแถว เวลาวางลอบจะวางในช่วงเช้ามืด และปล่อยทิ้งไว้ประมาณ 4 ชั่วโมง จึงกู้และเก็บลอบ สัตว์น้ำที่จับได้จะเป็น ปูม้า และปูทะเล ปัจจุบันชาวบ้านนิยมใช้เครื่องมือลอบแทนการทำอวนจับปูในบริเวณอ่าวปัตตานีและแถวลำคลอง ป่าชายเลน พบเห็นการใช้เครื่องมือนี้มากที่สุดในบริเวณอ่าวปัตตานี

ภาพที่ 4.10 : ภาพลอบปู

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้าน
จังหวัดปัตตานี, 2558.

เบ็ดราว ภาษามลายูเรียกว่า ตาลีกาเอ บางแห่งเรียกเบ็ดราวปลาอินทรี เป็นหนึ่งในเครื่องมือการจับสัตว์น้ำที่มีรูปแบบอย่างง่าย ๆ ประกอบขึ้นเป็นเครื่องมือได้ไม่ยากลักษณะเบ็ดราวจะประกอบด้วยเบ็ดหลายๆ อันผูกเชือกเอ็นติดกับเชือกหลัก เบ็ดราวมีอายุการใช้งานค่อนข้างนาน สามารถวางที่ใดก็ได้ที่มีฝูงปลาชุมชุม เบ็ดราวจัดว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้หล่อสำหรับการจับปลา เขื่อหล่อส่วนใหญ่จะเป็นพวกลูกกุ้ง สามารถทำได้ทั้งกลางวันและกลางคืน นิยมใช้ในพื้นที่บ้านปาตานิ ต.แหลมโพธิ์และบ้านปาตานิ ต.ตะโกลาโปร

ภาพที่ 4.11 : ภาพปลาอินทรีที่จับด้วยเบ็ดราว

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2558

(2) ต้นทุนทางสังคมของชุมชน

(2.1) ต้นทุนทางสังคมในเรื่องฐานทรัพยากร เช่น ป่าชายเลนรอบๆชุมชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อชุมชนมาก เช่น ป่าชายเลนจะช่วยเป็นแหล่งกำบังลมพายุ แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน แหล่งอาหารของสัตว์น้ำและช่วยเพิ่มความหลากหลายของทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของสัตว์น้ำ ทำให้ชุมชนสามารถจับสัตว์น้ำได้ในแต่ละวันเพิ่มขึ้น มีรายได้มากขึ้นและส่งผลต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของชาวบ้าน

ภาพที่ 4.12 : ภาพการทำประมงบริเวณแนวป่าชายเลน
ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2556

(2.2) ต้นทุนทางสังคมในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร

ภูมิปัญญาชุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและอยู่กับชุมชนมาอย่างช้านาน ซึ่งจะมีผลต่อการประกอบอาชีพของชาวบ้านเนื่องจากชาวบ้านจะมีการเรียนรู้ภูมิปัญญาต่างๆเพื่อนำมาใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น ภูมิปัญญาในการประดิษฐ์เครื่องมือเพื่อจับสัตว์น้ำโดยจะมีการจับสัตว์น้ำตามฤดูกาลและใช้เครื่องมืออวนจับสัตว์น้ำตามชนิดของสัตว์น้ำ และขนาดตาอวนก็จะมีการกำหนดอย่างชัดเจน ซึ่งมีขนาดตาอวนที่ใหญ่เพื่อการอนุรักษ์และปกป้องสัตว์น้ำวัยอ่อนเพื่อให้มีโอกาสเจริญเติบโตได้อีก นอกจากนั้นชุมชนยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของการเรียนรู้ลักษณะทางกายภาพของชุมชน, การเรียนรู้เพื่อเตรียมรับมือกับภัยพิบัติของชุมชนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ชุมชนประมงพื้นบ้านจำเป็นต้องเรียนรู้เพราะการประกอบอาชีพจะต้องมีความเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากสภาพอากาศ เช่น การสังเกตสีของท้องฟ้าเพื่อแสดงถึงการชุกชุมของสัตว์น้ำบางชนิด

(2.3) ต้นทุนทางสังคมในเรื่องการดำรงชีวิตและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การประกอบอาชีพประมงของชาวบ้านในชุมชนไม่สามารถประกอบอาชีพได้เพียงลำพังเนื่อง จากในการออกทะเลเพื่อไปจับสัตว์น้ำ ชาวประมงจะมีการถามไถ่พื้นที่ในการจับสัตว์น้ำจากเพื่อนบ้าน เพื่อไปวางอวนในบริเวณดังกล่าวโดยลักษณะการวางอวนของชาวบ้านจะวางอวนในบริเวณใกล้เคียงกันและจะใช้สิทธิการมาก่อนได้วางอวนก่อนโดยจะไม่แย่งพื้นที่วางอวนซึ่งทำให้เกิดปัญหาขึ้นในภายหลัง เช่น อวนทับกัน แต่ชาวบ้านจะมีการแบ่งพื้นที่ให้ผู้อื่นได้มีบริเวณในการวางอวนด้วย

นอกจากนี้แล้วความสามัคคีและความร่วมมือของชุมชนก็เป็นต้นทุนทางสังคมอีกประการหนึ่ง โดยชาวบ้านจะมีความสามัคคีและช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำซึ่งไม่สามารถทำได้เพียงลำพังแต่ต้องอาศัยความร่วมมือกันของชุมชนเพื่อให้กิจกรรมบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ภาพที่ 4.13 : ภาพความร่วมมือของชาวประมงพื้นบ้านในชุมชน

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2556

ในขณะเดียวกันเมื่อเพื่อนบ้านหรือผู้ที่ทำประมงในหมู่บ้านข้างเคียงเกิดเครื่องยนต์เสียหรือเรือจมในขณะที่ไปออกทะเล ชาวประมงพื้นบ้านด้วยกันก็จะไม่นิ่งเฉยหรือไม่สนใจแต่จะให้การช่วยเหลืออย่างเต็มที่โดยการช่วยซ่อมเครื่องยนต์ การลากเรือเข้าสู่ฝั่ง หรือแม้กระทั่งในขณะวางอวน เมื่ออวนเกิดสูญหายหรือถูกเรือขนาดใหญ่ เช่น เรืออวนรุน เรืออวนลาก ลากอวนไป ชาวบ้านก็จะมีการบอกต่อกันในกรณีที่อวนสูญหายเนื่องจากอวนทับกัน ชาวบ้านก็จะมีการเจรจาตกลงกันเอง โดยจะมีการแบ่งสัตว์น้ำที่ได้มาและมีการชดเชยอวนคืนให้กับผู้ที่เสียหาย แต่ในกรณีที่เครื่องมือถูกเรืออวนลาก ลากไปชาวบ้านจะเจ้าของอวนเองก็จะพยายามติดต่อเจ้าของเรือเมื่อมาเจรจาตกลงให้มีการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น

นอกจากนั้นแล้วความเป็นชุมชนประมงพื้นบ้านที่ได้ผ่านปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพมามากมายทำให้ชาวบ้านมีความเข้าใจต่อสภาพความลำบากของพี่น้องชาวประมงพื้นบ้านด้วยกัน ก็จะให้การช่วยเหลือผู้ที่ลำบากกว่า เช่น ครอบครัวชาวประมงพื้นบ้านที่มีฐานะยากจน ไม่มีทุนในการสร้างเครื่องมือและเรือ ชาวบ้านก็จะให้การช่วยเหลือโดยการรับไปเป็นลูกเรือเพื่อให้เขามีโอกาสมีรายได้และมีความรู้ใน

การทำประมงและสามารถสร้างอาชีพเป็นของตนเองได้ในอนาคต และขณะเดียวกันในชุมชนถึงแม้จะมีการจับสัตว์น้ำเพื่อขายเป็นหลักและเพื่อยังชีพบ้างเป็นบางส่วนแต่ชาวบ้านก็จะมีการแบ่งปันสัตว์น้ำที่จับได้ให้กับครอบครัวที่ไม่ได้ประกอบอาชีพประมงหรือครอบครัวที่ยากจนโดยไม่ได้หวังผลประโยชน์ใดๆเลย

(2.4) ต้นทุนทางคมในด้านปราชญ์ชาวบ้าน

ชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านในพื้นที่เป้าหมายได้มีการก่อตั้งมาเป็นเวลาช้านาน โดยจะมีผู้อาวุโสของชุมชนที่ถือได้ว่าเป็นครูภูมิปัญญาของชุมชนเนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องต่างๆมาก่อน และมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของลูกหลานประมงพื้นบ้านมาอย่างยาวนานทำให้ผู้อาวุโสจึงเป็นผู้ที่ชุมชนให้การนับถือ ยกย่อง ซึ่งในการประกอบอาชีพของชุมชนนั้นเมื่อประสบปัญหาที่ไม่เคยเกิดขึ้นกับชุมชนในยุคปัจจุบันก็จะมีการไปขอคำปรึกษาและเรียนรู้การเผชิญหรือการแก้ไขปัญหาจากผู้อาวุโสของชุมชนที่ใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมามีชีวิตในการให้บทเรียน คำสอนแก่คนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี

นอกจากชุมชนจะมีผู้อาวุโสซึ่งเป็นผู้รู้ของชุมชนแล้ว ก็ยังมีปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความชำนาญเกี่ยวกับวิถีชุมชน และการประกอบอาชีพของชุมชน ในการบอกต่อหรือให้ความรู้กับบุคคลอื่นเกี่ยวกับความเป็นชุมชนของตนเอง เช่น ความรู้ในเรื่องเครื่องมือในการประกอบอาชีพของชุมชนประมงพื้นบ้านว่าเป็นเครื่องมือทำมาหากินพร้อมๆ ไปด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากร ความถี่ในการจับสัตว์น้ำว่าในช่วงฤดูกาลการไหนเป็นช่วงของสัตว์น้ำอะไร และการดูแลรักษาดินฟ้าอากาศก่อนไปทำการประมงซึ่งปราชญ์ชาวบ้านจะมีความรู้ ความชำนาญมากในเรื่องดังกล่าว

ภาพที่ 4.14 : ภาพปราชญ์ชาวบ้าน

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2556

(2.5) ต้นทุนทางคมในด้านองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง

การรวมกลุ่มเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น การเกิดสมาคมชาวประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานี ซึ่งเป็นองค์กรที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือพี่น้องชาวประมงพื้นบ้านที่ประสบความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพ และได้มีการเรียกร้องสิทธิและความยุติธรรมให้กับคนสู่น้องชาวประมงพื้นบ้าน จากเดิมที่หน่วยงานของรัฐไม่ค่อยให้ความสำคัญกับปัญหาที่ชาวบ้านประสบมากนัก ในปัจจุบันทางราชการก็จะให้ความสนใจมากขึ้น

(2.6) ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน และสามารถนำพาชาวบ้านไปในทางที่ดีได้ นอกจากนั้นยังเป็นแบบอย่างและที่ปรึกษาให้กับคนในชุมชนได้ ทั้งในเรื่องการประกอบอาชีพ การศึกษาและรายได้ของชุมชน ซึ่งชุมชนหรือสังคมจะดำเนินไปทางใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชนเป็นสำคัญที่จะชี้แนะทางให้กับชาวบ้าน เช่น หมู่บ้านตันหยงเปาว์มีผู้นำชุมชนที่คำนึงถึงความเดือดร้อนของชุมชนและเห็นผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนเป็นหลักก็มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับชาวบ้าน

4.1.2.3 ความเชื่อและการนับถือศาสนา

ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม มีระบบคุณค่าและความเชื่อในการจัดการทรัพยากรทางทะเลซึ่งเป็นทรัพยากรส่วนร่วมที่ใช้ร่วมกัน ที่มีพื้นฐานความเชื่อทางศาสนา ความเคารพต่อส่วนร่วม เคารพต่อเพื่อนมนุษย์ และใช้ทรัพยากรเพื่อการยังชีพอย่างยั่งยืน โดยชุมชนเป็นแหล่งในการเผยแพร่ วิถีชีวิตการเป็นชาวประมงที่ดี โดยการยึดหลักคำสอนตามศาสนาใช้ในการประกอบอาชีพโดยการไม่เบียดเบียนกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน

ศาสนาอิสลามมีลักษณะเป็นเอกเทวนิยม คือ นับถือองค์อัลลอฮ์เพียงองค์เดียว และมีความเชื่อว่าสรรพสิ่งในโลกนี้ อัลลอฮ์เป็นผู้สร้างและทรงประทานโอองการ คือ บทบัญญัติการถือปฏิบัติ และการละเว้นปฏิบัติต่างๆ แก่ชาวโลกผ่านทางรอซูลของพระองค์มีพระนามนบีมุฮัมมัด เป็นองค์แรก และองค์สุดท้ายคือท่านนบีมุฮัมมัด รวม 25 พระองค์ จึงครบบริบูรณ์

นบีมุฮัมมัด ได้รวบรวมบทบัญญัติหรือโอองการที่องค์อัลลอฮ์ประทานให้แก่รอซูลในที่ต่างๆ มารวบรวมเป็นคัมภีร์อัล - กุรอาน ซึ่งเปรียบเทียบกับพระธรรมนูญการปกครองการดำเนินวิถีชีวิตของ

มุสลิม ควบคู่ไปกับพระโอวาทและจริยวัตรของท่านนบีมุฮัมมัด ซึ่งได้มีผู้บันทึกไว้ เรียกว่า "หะดิษ" (วาจา หรือโอวาทของศาสนานบีมุฮัมมัด) และ "ซุนนะ" (จริยวัตรปฏิบัติของศาสนานบีมุฮัมมัด) เพื่อใช้เป็นแบบอย่าง ในการดำเนินชีวิตของศาสนิกชน

ในกาลต่อมา "อิหม่าม" (ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมศาสนา) ได้มีการวินิจฉัยตีความ เกี่ยวกับวัตรปฏิบัติในส่วนย่อยแตกต่างกันตามความคิดเห็นของตน จึงเกิดการปฏิบัติตามอย่างอิหม่ามผู้เป็นต้นคิดนั้นๆ เช่น ของอิหม่าม ต่อไปนี้

อิหม่ามชะฟีอี (เรียกว่า สำนักคิดชะฟีอี)

อิหม่ามมาลิกี (เรียกว่า สำนักคิดมาลิกี)

อิหม่ามหะนาฟี (เรียกว่า สำนักคิดหะนาฟี)

อิหม่ามฮัมบาลี (เรียกว่า สำนักคิดฮัมบาลี)

มุสลิมในภาคใต้ส่วนใหญ่ นิยมนับถือตามแนวความคิด ของอิหม่ามชะฟีอี (หรือสะเป็ง)

อุดมการณ์ของศาสนาอิสลามมีความหมายให้มุสลิมบรรลุถึงการมีชีวิตนิรันดร์ในปรโลก (อาคีเราะฮ์) แนวทางที่จะนำไปสู่จุดหมายศาสนาอิสลาม จึงเน้นในเรื่องการปฏิบัติตน ตามข้อบัญญัติขององค์อัลลอฮ์หรือคัมภีร์อัล - กุรอาน หากผู้ใดละเว้น ก็จะถือเป็นบาป หรือพินาศจากการเป็นมุสลิม

ดร.อารง สุทธาศาสน์ กล่าวถึงศาสนาอิสลามในทัศนะของชาวปัตตานีว่า "ศาสนาอิสลามมีลักษณะแตกต่างจากศาสนาอื่นอยู่หลายประการ ประการที่สำคัญถือเป็นศาสนาที่มีบทกำหนดความเชื่อ และการปฏิบัติทุกแง่มุม มีคำสอนเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ จริยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ฯ มีคำสอนทั้งในระดับนโยบายทั่วไป และในระดับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีคำสอนเกี่ยวกับโลกหน้า และโลกนี้อย่างสมบูรณ์ สรุปแล้ว แทบจะเรียกได้ว่าไม่มีพฤติกรรมใดหรือแนวความคิดใดของมนุษย์ ที่จะพินขอบข่ายของศาสนาอิสลาม" (<http://www.oocities.org/yatimmiskin/report/02.html>)

ความเชื่อทางศาสนา ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านจะยึดมั่นในความเชื่อตามหลักศาสนาอิสลาม เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร (คลมบรรจ้ บากา, 2533 อ้างถึงใน ปิยะ กิจถาวร, 2543) ที่ว่า

“อัลลอฮ์ (พระเจ้าผู้เป็นเจ้า) ทรงบันดาลทุกสิ่งบนผืนแผ่นดินและมีความเชื่อกันว่า สรรพสิ่งที่อัลลอฮ์ ประทานให้ ล้วนแล้วแต่เพื่อคุณประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งสิ้น อัลลอฮ์ยังประทานสติปัญญาและกำลังความสามารถแก่มนุษย์ มนุษย์ต้องทำงานเพื่อให้ได้ทรัพย์สินทั้งหลาย และต้องรับผิดชอบในกิจการต่างๆ ของเขา ทั้งต่ออัลลอฮ์ และต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน”

คำสอนที่ว่า “ทรัพยากรในโลกนี้เป็นขององค์อัลลอฮ์ การนำทรัพยากร ดังกล่าวมาใช้จะต้องใช้อย่างคุ้มค่า และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน” ซึ่งเจตนาของคำสอนดังกล่าวก็ต้องการให้มีการใช้ทรัพยากรทุกอย่างที่มีบนโลก ทั้งทรัพยากรบนบกและในท้องทะเลอย่างคุ้มค่า ไม่ทิ้งขว้าง รวมทั้งการใช้ทรัพยากรดังกล่าวจะต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนอีกด้วย ซึ่งหลักคำสอนนี้ผู้นำทางศาสนาในชุมชน จะเป็นผู้ถ่ายทอดคำสอนดังกล่าวไปยังสมาชิกในชุมชน และนำไปสู่การอธิบายกรณีการทำการประมงอวนรุน ซึ่งเป็นปัญหาหลักของชุมชนว่า ผู้ทำการประมงอวนรุนเป็น ผู้ทำผิดตามหลักศาสนา หรือเป็นคนบาปในทางศาสนาอิสลามนั่นเอง ทั้งนี้เพราะเครื่องมือประมงอวนรุนจะมีการกวาดต้อนเอาสัตว์น้ำทุกประเภทและทุกขนาดไปด้วยการใช้เครื่องมือประมงที่มีเทคโนโลยีสูงเข้ามาช่วย ซึ่งทรัพยากรที่กวาดต้อนไปนี้บางประเภทยังเป็นเพียงลูกสัตว์น้ำวัยอ่อนที่ยังไม่มีโอกาสเจริญเติบโต ซึ่งเมื่อจับสัตว์น้ำเหล่านี้ไปแล้วก็นำไปขายอย่างไม่มีราคา ในส่วนของชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนมองว่าหากปล่อยให้สัตว์น้ำวัยอ่อนเหล่านี้เจริญเติบโตต่อไปได้ ก็จะเป็นการเพิ่มมูลค่าของสัตว์น้ำได้ รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้สัตว์น้ำเหล่านี้ได้ขยายพันธุ์ต่อไปด้วย

หลักคำสอนดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดมาจากคนรุ่นแล้วรุ่นเล่า มาจนถึงปัจจุบันนี้และเป็นหลักคำสอนที่ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนนี้ไม่มีการใช้เครื่องมือประมงแบบอวนรุนอีกเลยในปัจจุบัน ทั้งๆที่ในอดีตเคยมีสมาชิกในชุมชนใช้เครื่องมืออวนรุนประมาณ 9 ราย แต่ได้มีมาตรการทางสังคมเข้ามาควบคุมแทรกแซงจนต้องเปลี่ยนไปใช้เครื่องมือประเภทอื่นในที่สุด

หลักการจ่ายชะกาต ชะกาตในที่นี้คือบทบัญญัติหนึ่งของบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามจะต้องปฏิบัติตาม คือ เงินบริจาคของผู้ที่มีรายได้ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จะต้องนำเงินส่วนหนึ่งไปบริจาค เพื่อช่วยเหลือผู้คนที่เป็ผู้ยากไร้ ผู้ทำนุบำรุงศาสนา เด็กกำพร้า ผู้เป็นหนี้สินอันเกิดจากการเผยแพร่ศาสนา ผู้รับศาสนา ผู้ทำสงครามศาสนาและผู้พลัดถิ่น ซึ่งหลักคำสอนดังกล่าวมีอิทธิพลให้ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชน ไม่มุ่งสะสมทรัพย์สินมากนักหรือหากสะสมก็จะรู้จักแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่มีความเดือดร้อน เป็นการขัดเกลากิจทำให้สมาชิกรู้จัก “การให้” กับบุคคลอื่น ๆ เช่นหากมีสมาชิกในชุมชนออกไปทำการประมงในทะเลแล้วสามารถจับสัตว์น้ำได้เป็นจำนวนมาก ในขณะที่สมาชิกคนอื่น ๆ ไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้เลยในวันเดียวกันนั้น เมื่อกลับมาสู่ชุมชนมีการพูดคุยบอกเล่า แลกเปลี่ยนกัน สมาชิกคนที่สามารถจับสัตว์น้ำได้ก็จะยินดีบอกแหล่งของทรัพยากรว่าตนเองไปจับสัตว์น้ำมาจากบริเวณใด มีการใช้เทคนิคใดช่วยบ้าง โดยไม่มีการปิดบังหรือปิดเบือน ข้อมูลของตนเอง ซึ่งสมาชิกคนอื่น ๆ ก็จะออกไปทำการประมงในบริเวณดังกล่าวบ้างในวันถัดไป

หลักการถือศีลอด การถือศีลอดในศาสนาอิสลามมีเจตนาเพื่อจะฝึกความอดทนให้กับศาสนิกชนให้รู้จักอดทนต่อความหิวโหย ให้เรียนรู้ถึงความหิวโหยของผู้ที่ยากไร้ ไม่มีจะกิน ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจกับกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสกว่าและรู้จักแบ่งปันให้กับผู้อื่นบ้าง ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนแห่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความอดทนอย่างยิ่งใหญ่ นอกเหนือจากการออกทำการประมงในท้องทะเลที่ต้องเผชิญกับคลื่นลม ความร้อนจากแสงแดด และความไม่แน่นอนของธรรมชาติแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความอดทนเมื่อเผชิญกับปัญหาทรัพยากรชายฝั่งเสื่อมโทรมจากการรुक้าเข้ามาทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนรุน เป็นความอดทนที่ยาวนานร่วม 20 ปี รวมทั้ง อดทนที่จะร่วมกันคลี่คลายปัญหาไปทีละเล็กละน้อย ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากหลักคิดของชาวบ้านที่มีความศรัทธาต่อองค์อัลลอฮ์ที่อาจจะกำลังทดสอบความอดทนและความพยายามของชาวบ้านอยู่ ก็ได้ จึงทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่และร่วมกันแก้ปัญหาอย่างมีความหวังและกำลังใจมาโดยตลอด

นอกจากนี้การถือศีลอดยังเป็นการประกอบศาสนกิจที่เจตนาให้คนทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันไม่ว่าจะรวยหรือจนที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกันต้องอดอาหารเช่นเดียวกัน ซึ่งในส่วนของการดำรงชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านที่ได้สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อชาวประมงทุกคนนำเรือของตนเองออกสู่ท้องทะเล พวกเขาต่างอยู่ภายใต้ท้องฟ้าและท้องทะเลเดียวกันอย่างเสมอภาค พวกเขาจะได้ทรัพยากรกลับมาหรือไม่น้อยก็เป็นไปตามพระประสงค์ของพระเจ้าที่เป็นเจ้าที่ทรงประทานมาให้

หลักคำสอนทางศาสนาอิสลามดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงพลังของความศรัทธาของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อพระเจ้าของตนเอง เป็นพลังความศรัทธาที่ครอบคลุมชีวิตของชาวบ้านในทุกมิติ ไม่ใช่เพียงความเชื่อ ความศรัทธา จากหลักคำสอนเท่านั้น แต่เป็นความเชื่อในอำนาจขององค์อัลลอฮ์ที่ว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ขึ้นมา ความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวขึ้นอยู่กับอำนาจของพระเจ้าที่จะบันดาลให้เป็นไป (สุวิมล พิริยธนาลัย, 2546: 182-184)

4.1.2.4 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

การดำรงชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจะเห็นได้จากถ้ามีเรือประมงของชาวบ้านคนใดเสียในระหว่างการออกทะเลหรือมีอุปสรรคเจอมรสุมก็จะช่วยเหลือกันโดยไม่คิดค่าแรงใด ๆ ทั้งสิ้นและถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนก็จะมีการรวมกลุ่มพูดคุยถึงปัญหาและพยายามหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน การดำรงชีวิตจะมีความเคร่งครัดในหลักศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับผู้ใหญ่ในหมู่บ้านจะเป็นการให้ความเคารพนับถือ เชื่อฟังผู้ใหญ่ ด้านการประกอบอาชีพ

ในครอบครัวก็มีการแบ่งงานกันทำ คือ ผู้ชายออกเรือ ผู้หญิงเป็นแม่บ้าน แต่บางครั้งครัวผู้หญิงจะออกไปช่วยทำประมงด้วย ถือเป็นการช่วยเหลือกันในครอบครัว เวลาว่างก็จะมีการพูดคุยกันที่ร้านน้ำชา ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นศูนย์รวมของคนในหมู่บ้าน ในการพบปะพูดคุยถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาก็ใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางและเป็นสถานที่ที่สามารถพบปะพูดคุยกันได้ในทุกวันศุกร์เช่นกัน ชาวบ้านมีโอกาสได้รับรู้เรื่องราวของชุมชนได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน รวมทั้งการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ด้านความสัมพันธ์ที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างเจ้าของแพปลา กับชาวบ้าน คือ ถ้าชาวบ้านคนใดไม่มีเงินในการซื้อเครื่องมือในการทำประมงก็สามารถไปขอยืมจากเจ้าของแพปลาได้ โดยที่ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย เมื่อไหร่มีเงินก็จะส่งคืน แต่เงื่อนไขของการยืมก็มียู่ว่าจะต้องนำสัตว์น้ำที่ได้ไปขายให้กับแพปลาที่ให้ยืมเงินมาและการขายสัตว์น้ำให้กับแพปลาที่มีในหมู่บ้านชาวบ้านก็จะขายให้กับเจ้าประจำไม่มีปัญหาในเรื่องความขัดแย้งในการ แย่งชิงหรือตัดหน้ากันในการรับซื้อปลา เพราะเจ้าของแพปลาเป็นญาติพี่น้องกัน

ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมที่สมานฉันท์และประสานประโยชน์ในการทำมาหากินจะเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงจารีตชุมชนในการจับสัตว์น้ำ การแบ่งกันใช้เครื่องมือประมงที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ มีกฎเกณฑ์และกติกาภายในชุมชนที่ไม่เบียดเบียนกันในการทำมาหากิน ลักษณะดังกล่าวเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในขณะที่ทะเลยังอุดมสมบูรณ์ ตัวอย่างเช่นการใช้ทรัพยากรในลำคลอง “...ต่างคนต่างทำ ไม่แย่งกันทำ และไม่แย่งพื้นที่ทำกิน...” เครื่องมือที่ใช้จะมีไซปูแหกุ้ง และมีวนหมอซึ่งมาจากคนสงขลามาเผยแพร่ และมีวนชักกุ้ง ในการใช้ วนหมอจะหากินกันในคลอง ไซปูจะหากินริมคลองตามแนวป่าชายเลน

4.1.2.6 ปัญหาของชุมชนประมงพื้นบ้าน

สถานการณ์ปัจจุบันที่ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีเผชิญหน้าอยู่ ประกอบด้วย

(1) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมง อันเนื่องมาจากการพัฒนาเครื่องมือประมงสมัยใหม่ขึ้นมา โดยใช้ลักษณะของการกวาดจับสัตว์น้ำไม่เลือกประเภทและไม่เลือกขนาด เช่น เครื่องมืออวนรุน อวนลาก เครื่องมือคราดหอยประกอบเครื่องยนต์ และเครื่องมือประเภทใหม่ที่กำลังเผชิญปัญหาอยู่ คือ เครื่องมือลอบพับดักกุ้ง ส่งผลให้ระบบนิเวศน์และทรัพยากรทางทะเลถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก ทั้งปะการังธรรมชาติ หญ้าทะเล ฯลฯ พันธุ์สัตว์น้ำขนาดเล็กถูกจับก่อนวัยอันควร ชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดปัตตานีออกทำการประมงได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ เพราะทรัพยากรประมงและทรัพยากร

ชายฝั่งถูกทำลายจนอยู่ในภาวะวิกฤต จากสภาพความอุดมสมบูรณ์ที่ลดลง และความต้องการที่จะแสวงหารายได้ในการดำเนินชีวิตอยู่ ทำให้ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านดังกล่าวต้องมีการปรับตัวแสวงหาทางเลือก

(2) ยาเสพติด เป็นปัญหาที่กำลังระบาดอย่างหนักในกลุ่มเยาวชนวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากการอยากรู้ อยากรลอง และคล้อยตามคำชักชวนของเพื่อนฝูง เมื่อเกิดการติดยาเสพติดก็จำเป็นต้องหาเงินมาซื้อยา ประกอบกับที่ตัววัยรุ่นเองยังไม่มีการทำงาน จึงนำไปสู่การลักเล็กขโมยน้อย การจี้ปล้นทรัพย์สิน การทะเลาะเบาะแว้ง บางครอบครัวเกิดการแตกแยก บางคนก็โดนตำรวจจับ จึงเป็นมหันตภัยร้ายของสังคมในยุคปัจจุบัน

(3) ด้านเศรษฐกิจ จากการใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในการจับสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ย่อมส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชาวประมงพื้นบ้าน เพราะเครื่องมือต่างๆ เหล่านั้นมีผลทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำลดลงอย่างรวดเร็ว ชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้ ซึ่งมีผลต่อรายได้และความเป็นอยู่ของครอบครัว จนทำให้ชาวประมงพื้นบ้านมีฐานะยากจนลง ประกอบกับปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูงขึ้น ทั้ง เครื่องมือประมง อุปกรณ์ในการซ่อมแซมเรือ แต่รายได้ที่ชาวประมงพื้นบ้านได้รับจากการขายสัตว์น้ำน้อยลงจากการถูกกดขี่ข่มเหงจากพ่อค้าคนกลาง ส่งผลให้ชาวประมงพื้นบ้านเกิดหนี้สินในการลงทุนซื้อเครื่องมือประมง และก็ไม่สามารถหาเงินมาชดเชยหนี้สินดังกล่าวได้

(4) การอพยพไปขายแรงงานที่ประเทศมาเลเซีย การหลั่งไหลของกลุ่มคนวัยหนุ่มสาว คนวัยทำงาน ทั้งหญิงและชายจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี ได้อพยพไปทำงานที่มาเลเซียมากขึ้น เนื่องจากเห็นผู้ที่ประสบผลสำเร็จจากการไปขายแรงงาน จนในชุมชนแทบจะมีกลุ่มคนวัยหนุ่มสาวที่สืบทอดอาชีพประมงพื้นบ้านต่อจากพ่อแม่แล้ว เนื่องจากการไปทำงานที่มาเลเซียมีรายได้ดี ไม่ต้องเรียนรู้ทักษะมากมายก็สามารถทำงานได้เลย แต่มีปัญหาคือตามมา คือ ผู้ที่ย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่ ได้ใช้เพียงหนังสือเดินทางนักท่องเที่ยว ไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) ส่งผลให้แรงงานเหล่านี้ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและสิทธิในด้านต่างๆ ที่รัฐให้บริการ อีกทั้งคนที่ประสบผลสำเร็จก็จะกลับมาพร้อมยาเสพติด เนื่องจากการทำงานต้องใช้แรงงานค่อนข้างหนักไม่มีเวลาพักผ่อน จึงหันไปใช้ยาเสพติดเพื่อหาทางออกให้กับปัญหา และสำหรับผู้ปกครองที่สนับสนุนลูกหลานไปทำงานเป็นแรงงานในร้านค้าย่างกุ้ง ก็จะฝากความหวังไว้กับลูกหลานในการที่จะกลับมาเปิดร้านอาหารเป็นของตนเอง ในบางคนที่สามารถนำรายได้กลับมาให้พ่อแม่สร้างบ้านก็จะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จจากการไปขายแรงงาน แต่ทั้งนี้มันกลับทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไปด้วย เพราะเด็กที่ประสบความสำเร็จ

จะกลายเป็นใหญ่ในบ้าน เพราะเขาเป็นคนหารายได้ มาเลี้ยงครอบครัว ทำให้พ่อแม่ไม่มีบทบาทในการตัดสินใจกระทำใดๆอีก อีกทั้งพวกเขาก็จะไม่เชื่อฟังพ่อแม่อีกต่อไป

4.1.2 สถานการณ์แรงงานไทยในมาเลเซีย

ในปี 2552 มีแรงงานไทยที่เข้ามาทำงานในประเทศมาเลเซีย ประมาณ 200,000 คน เป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 5,538 คน (ข้อมูลจากสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ณ เดือนกรกฎาคม 2552) และแรงงานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (ทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน อยู่ได้คราวละ 1 เดือน)จำนวนที่ประมาณการ 195,000 คน

แรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 5,538 คน นั้น เข้ามาทำงานใน 6 อาชีพ ประกอบด้วย

1. งานบริการ	3,638 คน	(ร้อยละ 65.69)
(ส่วนใหญ่ ได้แก่ พนักงานในร้านอาหาร พนักงานนวดแผนไทย พนักงานขาย เป็นต้น)		
2. งานก่อสร้าง	550 คน	(ร้อยละ 9.93)
3. งานโรงงานอุตสาหกรรม	565 คน	(ร้อยละ 10.20)
4. การเกษตร (ปาล์ม ยางพารา)	408 คน	(ร้อยละ 7.37)
5. แม่บ้าน	332 คน	(ร้อยละ 5.99)
6. เพาะปลูก (พืชไร่)	45 คน	(ร้อยละ 0.81)

แรงงานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย จำนวนประมาณ 195,000 คน นั้น ประกอบด้วย

1. ร้านอาหารประเภทดื่มยา (6,000 ร้านๆละ 25 คน)	150,000 คน
2. แม่บ้าน	5,000 คน
3. ค้าขายชายแดน	10,000 คน
4. เกษตรชายแดน	15,000 คน
5. ประมง	5,000 คน
6. อื่นๆ	10,000 คน

• ปัญหาของแรงงานไทยในประเทศมาเลเซีย สามารถจำแนกได้ ดังนี้

- **ทำงานโดยไม่มีสัญญาจ้างงาน** ทำงานถูกนายจ้างเอารัดเอาเปรียบ ทำให้เมื่อเกิดข้อขัดแย้งก็ไม่มีเอกสารหลักฐานในการเจรจา ขาดอำนาจการต่อรอง

■ นายจ้างเก็บหนังสือเดินทางของแรงงาน ซึ่งเป็นปัญหาที่มีมานานและไม่สามารถแก้ไขได้ ถึงแม้ว่าหนังสือเดินทางจะถือเป็นสมบัติของรัฐบาลไทย และการยึดหนังสือเดินทางเป็นการกระทำผิดกฎหมาย แต่นายจ้างก็ยังเก็บหนังสือเดินทางของลูกจ้าง โดยอ้างว่าป้องกันการหลบหนีของลูกจ้าง ทั้งนี้ เนื่องจากมีลูกจ้างหลายรายที่หลบหนีออกจากบริษัทนายจ้างก่อนสิ้นสุดสัญญาจ้าง สร้างผลกระทบต่อธุรกิจของนายจ้าง (เสียโควตาการจ้างงาน เสียค่าใช้จ่าย ค่าประกันต่างๆ ที่ได้ออกไปล่วงหน้า) ดังนั้น เมื่อแรงงานถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองหรือตำรวจตรวจสอบ ลูกจ้างก็ไม่มีหนังสือเดินทางแสดงต่อทางการ หลายรายจึงถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับกุมดำเนินคดี ต้องรออยู่ในที่คุมขังจนกว่านายจ้างจะนำเอกสารมาแสดง และให้ความช่วยเหลือ

■ ไม่มีใบอนุญาตทำงาน

การจะเข้ามาทำงานในประเทศมาเลเซียได้นั้น บริษัทนายจ้างจะต้องทำเรื่องขอจ้างแรงงานต่างชาติจากกระทรวงมหาดไทย (Ministry of Home Affairs) และต้องได้รับโควตาก่อน ถึงจะดำเนินการจ้างแรงงานต่างชาติได้ และเมื่อบริษัทนายจ้างไม่ได้รับโควตาให้นายจ้างแรงงานต่างชาติ แต่เนื่องจากธุรกิจที่ทำอยู่ต้องอาศัยทักษะความสามารถเฉพาะและแรงงานท้องถิ่นไม่สามารถทำได้ นายจ้างบางรายจึงแอบจ้างแรงงานไทยให้ทำงานแบบจ๊อบเดือน โดยเดินทางเข้ามาด้วยวีซ่านักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ก็ยังมีแรงงานอีกจำนวนมากที่ถูกนายหน้าจัดหางานเถื่อนหลอกลวงว่ามีงานให้ทำและจะทำใบอนุญาตทำงานให้ ดังนั้น เมื่อถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองหรือตำรวจตรวจสอบแล้วพบว่าไม่มีใบอนุญาตทำงาน จึงถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับกุมและดำเนินคดีตามกฎหมาย

■ ทำงานผิดตำแหน่งงานหรือผิดสถานที่ที่ระบุในใบอนุญาตทำงาน ในใบอนุญาตทำงานที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมาเลเซียออกให้ จะระบุชื่อแรงงาน วันที่ออก-วันหมดอายุใบอนุญาตทำงาน ตำแหน่งงานที่ทำ และสถานที่ทำงานอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม พบว่ามีนายจ้างหลายรายที่ทำใบอนุญาตทำงานให้ลูกจ้างอาชีพหนึ่งแต่ให้ไปทำงานในสาขาอาชีพอื่น ทั้งนี้เพื่อเลี่ยงอัตราภาษีที่ต้องจ่ายสูงกว่า หรือไม่สามารถจ้างแรงงานต่างชาติในสาขานั้นๆ ได้ เช่น การขอโควตาแรงงานภาคการเกษตร หรือแม่บ้าน ซึ่งขอใบอนุญาตได้ง่ายและภานินาเข้าต่ำ แต่แอบให้ทำงานในภาคบริการ (Service) เป็นต้น ส่วนในกรณีสถานที่ทำงานไม่ตรงกับที่ได้ระบุในใบอนุญาตทำงานนั้น มักจะเกิดกับกรณีที่นายจ้างให้ลูกจ้างไปทำงานในร้านที่เพิ่งเปิดใหม่หรือในสาขาอื่น หรือมีการเปลี่ยนนายจ้าง เป็นต้น

■ คนงานต้องการเดินทางกลับก่อนครบสัญญาจ้าง

เมื่อลูกจ้างได้รับการว่าจ้างแล้ว ลูกจ้างจะต้องทำงานให้ครบตามระยะเวลาที่ได้ตกลงไว้ในสัญญาจ้าง โดยทั่วไปสัญญาจ้างมีอายุ 1-2 ปี อย่างไรก็ตาม มีลูกจ้างบางรายที่มีความจำเป็นต้องเดินทางกลับประเทศไทยก่อนกำหนด ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากปัญหาทางบ้าน ปัญหาส่วนตัว หรือปัญหาความขัดแย้งกับนายจ้าง ในกรณีนี้ หากไม่สามารถเจรจาประนีประนอมกับนายจ้างได้ ลูกจ้างอาจจะต้องเสียค่าปรับให้นายจ้าง โดยทั่วไปแล้ว นายจ้างชาวมาเลเซียจะได้รับอนุญาตให้จ้างแรงงานต่างชาติได้ไม่เกิน 5 ปี เมื่อจ้างงานเกิน 5 ปีแล้วนายจ้างยังต้องการจ้างงานต่อ นายจ้างจะต้องทำเรื่องขอจากทางการมาเลเซียเป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานประเภทกึ่งฝีมือ (Semi Skill Worker) หรือแรงงานมีทักษะฝีมือ (Skill Worker)

■ ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง หรือได้รับค่าจ้างไม่ตรงกับที่ได้ตกลงไว้ หรือได้รับค่าจ้างช้า

กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ได้กำหนดอัตราค่าจ้างมาตรฐานขั้นต่ำให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการจ้างงานในประเทศมาเลเซีย ตามประกาศกรมการจัดหางาน เรื่อง กำหนดอัตราค่าจ้างมาตรฐานขั้นต่ำและเงื่อนไขสำหรับการจ้างแรงงานไทยในประเทศมาเลเซีย พ.ศ. 2546 ดังนี้

ตารางที่ 4.2: ตารางแสดงตำแหน่งงานและอัตราค่าจ้างมาตรฐานขั้นต่ำของการจ้างแรงงานไทยในมาเลเซีย

สาขาอาชีพ	ตำแหน่ง	อัตราค่าจ้างมาตรฐานขั้นต่ำ
ภาคก่อสร้าง	คนงานทั่วไป	30 รึงกิต/วัน
ภาคบริการ	ผู้ประกอบอาหาร	1,000 รึงกิต/เดือน
	ผู้ช่วยประกอบอาหาร	800 รึงกิต/เดือน
	พนักงานทั่วไป	700 รึงกิต/เดือน
	พนักงานนวดแผนไทย	1,800 รึงกิต/เดือน
	ผู้ดูแลเด็ก	700 รึงกิต/เดือน
	ผู้ดูแลผู้สูงอายุ	1,000 รึงกิต/เดือน
	แม่บ้าน	700 รึงกิต/เดือน
ภาคการผลิต (โรงงาน)	คนงานทั่วไป	25 รึงกิต/วัน

หมายเหตุ

1. อัตราค่าจ้างที่กำหนด ต่อการทำงานวันละ 8 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 6 วัน
2. ทุกตำแหน่ง นายจ้างจะต้องจัดหาที่พักอาศัยให้ตามความเหมาะสมโดยไม่คิดมูลค่า
3. ภาคก่อสร้าง อัตราที่กำหนดเป็นรายได้สุทธิหลังหักภาษีแล้ว

■ การหักเงินค่าภาษีมากกว่าที่ตกลง

ลูกจ้างชาวต่างชาติจะถูกเรียกเก็บค่าภาษีการนำเข้าแรงงานในอัตราที่แตกต่างกันตามสาขาอาชีพ* ดังนี้

ภาคการเกษตร	360.00 ริงกิต/คน
ภาคการเพาะปลูก	540.00 ริงกิต/คน
ภาคอุตสาหกรรม	1,200.00 ริงกิต/คน
ภาคก่อสร้าง	1,200.00 ริงกิต/คน
ภาคบริการ	1,800.00 ริงกิต/คน)

* ข้อมูลจาก *Ministry of Home Affairs, Malaysia, Ref: KHEDN:100/637/1 Jld 31(2) 7 May 2007*

ตาม พ.ร.บ. กฎหมายแรงงานมาเลเซีย ปี ค.ศ. 1955 นายจ้างสามารถหักค่าภาษีจากลูกจ้างไม่เกิน 50 เปอร์เซ็นต์ของเงินเดือน อย่างไรก็ตาม มีนายจ้างจำนวนมากที่ถือโอกาสหักค่าภาษีจากลูกจ้างในอัตราที่สูงกว่ากำหนด โดยทั่วไปแล้วลูกจ้างภาคบริการ โดยเฉพาะอาชีพพนักงานนวดจะพบปัญหานี้มากที่สุด ปัญหาการหักเงินค่าภาษีมากกว่าที่กำหนดนี้สามารถป้องกันได้ด้วยการทำสัญญาจ้าง โดยระบุอัตราการหักเงินค่าภาษีที่ถูกต้องเหมาะสม

■ ลูกจ้างประพฤติดัวไม่เหมาะสม เช่น ดื่มสุรา เล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ฯลฯ

ปัญหาลูกจ้างประพฤติดัวไม่เหมาะสมนี้ ส่วนใหญ่จะเกิดกับลูกจ้างชาย โดยเฉพาะคนงานในภาคก่อสร้าง ซึ่งมักจะพบว่าชอบดื่มเหล้าและเล่นการพนัน หากไม่กระทบต่อการทำงานก็มักจะไม่มีปัญหา ส่วนการทะเลาะวิวาทจนถึงขั้นทำร้ายร่างกายนั้น ถือว่ามีความผิดตามกฎหมายมาเลเซีย ซึ่งที่ผ่านมา คนงานก่อสร้างไทยหลายรายถูกจับกุมด้วยข้อหาทำร้ายร่างกาย

4.2 ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

ผลจากการศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่มีประสบการณ์ในการไปทำงานที่มาเลเซียและผู้ที่มีสมาชิกในครอบครัวไปทำงานที่มาเลเซีย รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเวทีการถอดบทเรียนความรู้ชุมชน สามารถสรุปเนื้อหาได้ดังนี้

ปัญหาของการอพยพไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย ทั้งการทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่และการทำงานในร้านอาหาร ส่วนใหญ่แล้วเป็นการทำงานอย่างผิดกฎหมายเป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่ได้รับการดูแลจากทางรัฐบาลประเทศมาเลเซียเลยไม่สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาล ไม่มีสวัสดิการต่างๆ ชีวิตความเป็นอยู่จะต้องปรับไปตามสภาพการทำงาน ในขณะที่พ่อแม่ของเด็กวัยหนุ่มสาว ภรรยาของแรงงานที่ไปประกอบอาชีพประมงบนเรือใหญ่ในประเทศมาเลเซีย แทบจะไม่ได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานที่ประเทศมาเลเซีย ความทุกข์ยาก ความลำบากของแรงงานนอกระบบกลายเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยจะมีการพูดถึง

ภาพลักษณ์ส่วนใหญ่ที่ปรากฏให้พบเห็นอย่างเด่นชัดของสมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่อพยพไปทำงานที่มาเลเซียก็คือผู้ที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย มักกลับมาพร้อมกับการแต่งกายที่ดูทันสมัย สวยงาม นิยมสูบบุหรี่ต่างประเทศ มีเงินเก็บเป็นกอบเป็นกำกลับมาฝากพ่อแม่และครอบครัว สามารถสร้างบ้านเป็นตึกหลังใหญ่โตในชุมชนได้ ฯลฯ เป็นภาพลักษณ์ที่ถูกผลิตซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกลายเป็นค่านิยมและความใฝ่ฝันของคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ในชุมชนที่เมื่อโตขึ้นก็อยากจะไปทำงานที่มาเลเซีย อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้อมูลในโครงการฯกลับได้รับการสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ(Key Informant) ให้เห็นถึงสภาพปัญหาหลักๆที่สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีเมื่ออพยพไปทำงานที่มาเลเซียประสบ

สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่อพยพไปทำงานที่มาเลเซีย โดยส่วนใหญ่มักจะต้องเผชิญหน้ากับปัญหานานาชนิด นับตั้งแต่พวกเขายังอยู่ที่ชุมชนต้นทาง กล่าวคือ เมื่อพวกเขาตัดสินใจจะไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย พวกเขาจะต้องหาวิธีการในการให้ได้มาซึ่งหนังสือเดินทาง (passport) และค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทางจากบ้านไปถึงสถานที่ที่จะเป็นที่พักงานในประเทศมาเลเซีย นอกจากนั้นทางโครงการฯยังพบประเด็นที่น่าสนใจอีกกว่าสำหรับผู้ที่จะไปทำงานกับเรือประมงขนาดใหญ่ ทางเจ้าของเรือจะออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดให้ก่อนแล้วจึงหักจากค่าจ้างที่ลูกจ้างจะได้รับ และกรณีของผู้ที่จะไปทำงานตามร้านอาหาร พวกเขาจะต้องหาเงินทุนสำหรับการไปทำหนังสือเดินทาง (passport) และค่าเดินทาง ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็ต้องไปกู้ยืมมา และมีบางรายที่ผู้ที่จะเดินทางไปทำงานที่มาเลเซียมีความรู้จักกับทางเจ้าของร้าน อาจจะเป็นเครือญาติหรือเพื่อนบ้าน ทางเจ้าของร้านอาหารก็จะออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดให้ก่อน แต่เขาก็จะต้องเป็นลูกจ้างอยู่กับนายจ้างคนนั้นๆ ในตำแหน่งงานที่ตกลงกัน เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี เช่นหากตกลงว่าไปทำหน้าที่ล้างจาน ก็จะต้องล้างจานเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ไม่สามารถปรับเปลี่ยนไปทำงานในตำแหน่งอื่นๆ ได้ รวมทั้งไม่สามารถไปทำงานกับร้านอื่นๆได้ด้วยเช่นกัน

เมื่อพวกเขาเดินทางไปถึงสถานที่ทำงานที่มาเลเซียแล้ว ปัญหาหลักๆที่ประสบก็คือ การไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) ทั้งนี้เพราะในการทำใบอนุญาตทำงาน(Work Permit) มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงสำหรับผู้ไปหางานทำ คือ เฉลี่ยคนละร่วม 6,000 บาท และโดยทั่วไปจะออกค่าใช้จ่ายคนละ ครั้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง อย่างไรก็ตามนายจ้างมักไม่นิยมไปทำใบอนุญาตทำงาน(Work Permit) ให้กับลูกจ้าง เพราะ นายจ้างไม่มั่นใจว่าเมื่อทำ ใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) แล้ว ลูกจ้างจะสามารถทำงานอยู่กับนายจ้างคนเดิมได้นานเพียงใด ในขณะที่เดียวกัน ในส่วนของลูกจ้างก็ไม่อยากจะทำเช่นกันเพราะลูกจ้างก็ไม่อยากผูกมัดตัวเองในการทำงานกับนายจ้างคนเดิม หากลูกจ้างสามารถหางานใหม่ที่ตนพึงพอใจมากกว่าก็อยากจะไปเพื่ออนาคตของตนเอง จึงนับได้ว่าผู้ที่อพยพจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีเพื่อไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย โดยส่วนใหญ่แล้วมักเป็น “แรงงานรับจ้างนอกระบบ” ที่เดินทางเข้าประเทศมาเลเซียด้วยหนังสือเดินทางประเภทนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้รองรับให้สามารถทำงานในประเทศมาเลเซียได้

และเมื่อพวกเขาเป็น “แรงงานรับจ้างนอกระบบ” ก็นำไปสู่การเกิดปัญหาอื่นๆตามมาอีกมากมาย เช่นการถูกตรวจค้น จับกุมเพราะกระทำผิดกฎหมายของประเทศมาเลเซีย ท้ายที่สุดบางส่วนก็ต้องไปถูกจำคุกอยู่ในต่างประเทศ โดยนายจ้างบางรายก็ใช้ช่องโหว่ของการที่พวกเขาเป็น “แรงงานรับจ้างนอกระบบ” เอาเปรียบอย่างหนักหน่วง เช่น ให้ทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ จนกระทั่งถึงเวลาที่ลูกจ้างใกล้จะเดินทางกลับบ้านเกิดเมืองนอน ก็จะขอเบิกเงินค่าจ้างที่ตนเองควรจะได้รับ แต่เมื่อถึงเวลานั้น นายจ้างบางรายกลับไปแจ้งเจ้าหน้าที่ให้มาจับกุม เพื่อที่นายจ้างจะได้ไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนให้

ทั้งนี้จากการที่พวกเขาเป็น “แรงงานรับจ้างนอกระบบ” นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาทั้งปัญหาความกดดันทางจิตใจในการทำงานอันเกิดจากหนี้สิน การถูกนายจ้างเอาเปรียบไม่ปฏิบัติตามสัญญาดังได้กล่าวมาแล้ว ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับการใช้ชีวิตประจำวันด้วย เช่น ความไม่เพียงพอของปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ทั้งอาหารที่อาจจะกินไม่อิ่ม ที่พักอาศัยที่อาจจะต้องนอนรวมกันมากกว่า 10 คนในห้องขนาดเล็ก และการเข้าถึงการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย โดยไม่กล้าไปหาหมอเพราะค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่สูงมากเมื่อเทียบกับรายได้ที่พวกเขาได้รับ และเกรงจะถูกจับกุมเนื่องจากใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) หรือหนังสือเดินทาง (Passport) หมดอายุ ฯลฯ เป็นต้น

สมาชิกคนอื่นๆในครอบครัว หรือสมาชิกในชุมชนของผู้ที่อพยพไปทำงานที่มาเลเซียมักจะไม่ค่อยมีโอกาสได้รับรู้สภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นมากนัก อาจจะเนื่องมาจากผู้ที่ประสบปัญหาเองไม่อยากจะบอกเล่าให้สมาชิกในครอบครัวต้องกังวลหรือไม่สบายใจไปด้วย รวมทั้งผู้ที่ไปทำงานที่มาเลเซียเองก็มีโอกาสที่จะได้กลับมาเยี่ยมบ้านนานๆครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งที่กลับมาเยี่ยมบ้านก็มีเวลาไม่มากนักรวมทั้งมีกิจกรรมอื่นๆที่ต้องไป

ดำเนินการในระหว่างอยู่ที่บ้านของตนเอง ทำให้ขาดโอกาสในการบอกเล่าเรื่องราวดังกล่าวไป และในบางรายของผู้ที่อพยพไปทำงานที่มาเลเซียเองก็ไม่อยากบอกเล่าเรื่องราวที่ดูไม่ราบรื่น ทุกข์ยาก ให้กับคนอื่น ๆ ได้รับรู้เกรงว่าเพื่อนบ้านจะรู้สึกว่าคุณเองนั้นไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานที่มาเลเซีย

อย่างไรก็ตาม ในชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่เป็นพื้นที่ศึกษา ในระยะหลังมานี้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสรับรู้ถึงสภาพปัญหาของผู้ที่ไปทำงานที่มาเลเซียอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เช่น สมาชิกในชุมชนแปลกใจเป็นอย่างมากที่มีเจ้าของร้านอาหารที่มาเลเซียที่เป็นคนในชุมชนเดียวกัน มีร้านอาหารขนาดใหญ่ในกรุงกัวลาลัมเปอร์ มีพนักงานในร้านไม่น้อยกว่า 20 คน เจ้าของร้านมีชีวิตที่หรูหรา ขับรถยนต์ยี่ห้อดัง ซื้อมอเตอร์艇ใหญ่เตรียมก่อสร้างบ้านขนาดใหญ่ จัดเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมากเป็นลำดับต้นๆของสมาชิกในชุมชนแห่งนั้น แต่แล้วในวันหนึ่งเจ้าของร้านคนดังกล่าวก็กลับมาอยู่ที่บ้านของตนเองที่ชุมชนโดยไม่กลับไปทำธุรกิจร้านอาหารของตนเองที่มาเลเซียอีกเลย จนเป็นที่กังขาของเพื่อนบ้านในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง ท้ายที่สุดสมาชิกในชุมชนก็ได้รับทราบข้อเท็จจริงจากเพื่อนบ้านที่ไปทำงานร้านอาหารในรัฐเดียวกันกับเจ้าของร้านคนดังกล่าวว่า เหตุที่เจ้าของร้านคนดังกล่าวไม่กลับไปทำธุรกิจร้านอาหารของตนเองที่มาเลเซียอีกก็เพราะเขาติดยาเสพติด ติดการพนัน ไปกู้หนี้ยืมสินจากคนจีนที่ปล่อยกู้ในระบบที่มาเลเซีย ซึ่งผู้ปล่อยเงินกู้นี้เป็นผู้มีอิทธิพลของมาเลเซีย มีเครือข่ายกว้างขวาง หากเจ้าของร้านกลับไปมาเลเซียโดยไม่ไปชำระหนี้ที่กู้มา เจ้าของร้านคนดังกล่าวจะต้องประสบกับปัญหาความปลอดภัยถึงขั้นชีวิตได้

ในบางกรณีผู้ที่อพยพไปทำงานที่มาเลเซียไม่สามารถปรับตัวได้ดีนักในการชีวิตทำงานต่างถิ่น ประกอบกับมีปัญหาารุมเร้าเข้ามามาก ส่งผลให้ผู้ไปทำงานที่มาเลเซียอยู่ในสภาวะเครียดมาก บางรายอาจจะเคยถูกจับกุมคุมขังด้วยสาเหตุการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย เมื่อพ้นโทษกลับมาอยู่ที่บ้านของตนเองกลายเป็นคนวิตกรจริต เป็นภาระที่สมาชิกในครอบครัวต้องดูแลรักษาจนมาถึงปัจจุบันนี้ก็ยังรักษาไม่หาย

4.2.1 กรณีตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ: แบนี*

แบนี เป็นคนในบ้านตันหยงเปาว์ ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี พ่อแม่เป็นชาวประมงพื้นบ้าน แบนีมีพี่น้องทั้งหมด 7 คน ชาย 4 คน หญิง 3 คน เขาเป็นลูกคนที่ 4 พ่อของแบนีสอนลูกๆให้รู้จักวิธีการทำประมงพื้นบ้านทุกคน พ่อของแบนีเป็นชาวประมงพื้นบ้านที่จับปลา จับสัตว์น้ำในทะเลที่เก่งมากมีชื่อเสียงในการจับปลาลำดับต้นๆของหมู่บ้าน เพราะพ่อของแบนีเป็นคนขยัน เป็นคนช่างจดจำและเรียนรู้ใน

* นามสมมติ

การทำเครื่องมือประมงพื้นบ้านแบบใหม่ๆ โดยการประยุกต์จากเครื่องมือเดิมที่ใช้อยู่เป็นประจำ เช่น การเปลี่ยนจากอวนชั้นเดียว มาเป็นอวนสามชั้น เพื่อใช้ในการจับกุ้ง ในขณะที่คนอื่นๆ ในหมู่บ้านยังใช้เครื่องมืออวนลอยกุ้งแบบชั้นเดียวอยู่เลย พ่อของเบนนี่เป็นคนแรกๆ ที่ใช้อวนจมปูที่เป็นเชือกเอ็น ในขณะที่คนในหมู่บ้านยังใช้อวนจมปูที่เป็นเชือกไนล่อน พ่อของเบนนี่สอนเบนนี่ตลอดว่า “การเรียนรู้ แบบลองผิดลองถูก เป็นสิ่งที่ควรต้องเรียนรู้ เพื่อที่เราจะได้ปรับเปลี่ยนเครื่องมือให้มีความเหมาะสมกับชนิดของสัตว์น้ำ แต่ละฤดูกาล แต่การลองผิดลองถูกต่างๆ จะต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นหรือคนในหมู่บ้าน เพราะจะทำให้ความสงบสุขของชุมชนต้องหมดไป” เบนนี่ยังจำคำสอนของพ่อเสมอจนถึงปัจจุบันถึงแม้จะได้ข่าวว่า การทำอวนลากข้าง การทำเครื่องมือไฮโดร จะจับสัตว์น้ำได้มาก แต่เบนนี่ไม่คิดจะทำ เพราะจะทำให้คนอื่นเดือดร้อน ชุมชนแตกแยก ถึงจะได้รายได้ที่มากขึ้น แต่ก็ไม่มีความสุข รู้สึกเป็นบาปที่คิดตัวเราตลอดไป

ในวัยเด็กเบนนี่จะรีบวิ่งไปหาพ่อออกทะเลด้วย และมีความรู้สึกตื่นเต้นทุกครั้ง เมื่อพ่อที่จะออกทะเลไปกับพ่อจนนอนไม่หลับ เบนนี่รู้สึกว่าการเป็นชาวประมงพื้นบ้านช่างเป็นความโชคดีมากเพราะวางอวนครั้งใดจะได้สัตว์น้ำมาเป็นจำนวนมาก แต่ละช่วงฤดูกาลจะได้สัตว์น้ำไม่เหมือนกัน เบนนี่รู้สึกสงสัยมากว่าทำไมเราไม่จับกุ้งทั้งปี ทำไมเราต้องไปจับปู ในเมื่อปูมีราคาที่ถูกกว่ากุ้งเยอะ พ่อของเบนนี่ไขข้อสงสัยให้เบนนี่ โดยเล่าให้ฟังว่า กุ้งจะมีเป็นจำนวนมากเฉพาะในฤดูมรสุม ที่ลมเริ่มเปลี่ยนจากลมตะวันตกเฉียงใต้(อาจิงบาระ) มาเป็นลมตะวันออกเฉียงเหนือ(อาจิงการอ) เพราะในช่วงนั้นคลื่นลมค่อนข้างจะแรง น้ำจะขุ่นขึ้น น้ำไหลเชี่ยวกว่าปกติ น้ำที่ขุ่นขึ้นจะนำอาหารของกุ้งที่มีมากเป็นพิเศษประกอบกับคลื่นลมจะพัดตะกอนดินที่กุ้งซ่อนตัวอยู่ ทำให้กุ้งไม่ฝังตัวอยู่ในดิน ทำให้กุ้งคิดดิคดอวนง่าย เราจึงต้องใช้เครื่องมืออวนลอยกุ้งมาจับกุ้ง ในช่วงนี้เพราะกุ้งมีจำนวนมาก แต่พอหมดฤดูมรสุม น้ำเริ่มใสหาอาหารในทะเลที่เป็นอาหารของกุ้งจะน้อยลง กุ้งจะฝังตัวในดินเป็นเวลานาน น้ำก็จะไม่ค่อยไหลเชี่ยวเราจึงจับกุ้งได้น้อย แต่ในขณะเดียวกันในช่วงที่น้ำใสขึ้น ประกอบกับบางครั้งมีลมตะวันตกเฉียงเหนือ(อาจิงบาระลาวโอะ) ที่มีคลื่นลมแรงเป็นช่วงเวลาสั้นๆ จะเป็นช่วงที่ปูชอบหากิน ปูเป็นสัตว์ที่ชอบเคลื่อนไหวหาเหยื่อไม่อยู่กับที่ การวางอวนจมปูให้อยู่กับที่เพื่อให้ปูที่ชอบเคลื่อนไหวหาเหยื่อดิคดอวนขึ้นมา จึงเป็นช่วงเวลาที่เราจะจับปู เพราะปูมีจำนวนมากในช่วงนี้ เบนนี่เล่าให้ฟังว่า การเรียนรู้จากการออกทะเลกับพ่อในวัยเด็กทำให้เบนนี่ใช้เป็นหลักปฏิบัติในการทำประมงพื้นบ้านสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน คนในหมู่บ้านก็ได้เรียนรู้เหมือนกันทุกครัวเรือน

เบนนี่บอกว่าชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนประมงพื้นบ้าน ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเล พวกเราจึงต้องรักทะเลและช่วยกันดูแลทะเลด้วยกัน เบนนี่จำได้ว่า ในตอนเด็กๆ คนในชุมชนจะช่วยกันทำขังปะการังเทียมเพื่อให้สัตว์น้ำมีบ้านเป็นแหล่งอาศัยและยังเป็นสถานที่ตกปลาในยามที่

เราไม่สามารถจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมืออวนชนิดต่างๆที่เราเมื่ออยู่ เราจึงมีหลักประกันว่าเรามีกับข้าวไว้กินในครอบครัวได้อย่างแน่นอน

เมื่อโตเป็นหนุ่มพี่ชายคนโตและพี่ชายคนรองต่างแยกย้ายไปมีครอบครัว แต่งงานกับคนในชุมชน แบบนี้จึงต้องออกเรือไปกับพ่อ แบบนี้ได้เรียนรู้แหล่งพื้นที่ทำการประมงที่เหมาะสมกับเครื่องมือที่ตัวเองมีอยู่ แต่ละฤดูกาลจึงค่อนข้างแม่นยำมากเป็นเพราะพ่อของแบบนี้ได้ลองผิดลองถูกวางเครื่องมือประมงในแต่ละพื้นที่จนมั่นใจว่า แต่ละพื้นที่ในช่วงฤดูกาลนั้นสัตว์น้ำที่จับมักจะอยู่บริเวณไหน แบบนี้มีความรู้สึว่าการเป็นชาวประมงพื้นบ้านสามารถเป็นอาชีพที่มั่นคง สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้เป็นอย่างดี ไม่ต้องดิ้นรนมากนัก ในช่วงที่ไม่สามารถออกทะเลได้ ในช่วงคลื่นลมแรง เรายังมีความหวังว่าเมื่อคลื่นลมสงบเราจะต้องจับสัตว์น้ำได้เป็นจำนวนมาก ถึงจะมีหนี้สินบ้างที่หยิบยืมใช้จ่ายในช่วงที่ไม่สามารถออกทะเล แต่เมื่อเราออกทะเลได้เราก็จะปลดหนี้สินได้ในทันที

เมื่อแบบโตเป็นหนุ่มผ่านการเกณฑ์ทหารแล้ว แบบนี้ได้แต่งงานกับลูกสาวเจ้าของแพปลาในหมู่บ้าน แบบนี้ซื้อเรือเป็นของตัวเอง ใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้จากพ่อออกทำการประมงด้วยการใช้เครื่องมืออวนลอยกึ่ง ในช่วงฤดูมรสุม พอลมสงบแบบนี้ก็เปลี่ยนมาใช้เครื่องมืออวนจมปู บางช่วงเวลาก็ใช้อวนปลาทราย ซึ่งต้องใช้ทักษะในการจดจำพื้นที่ในท้องทะเลเป็นอย่างมากเพราะปลาทรายชอบที่จะหากินในบริเวณที่เป็นดอนทรายได้ท้องทะเล เพราะเมื่อวางอวนเสร็จแล้วจะต้องกะตักน้ำเพื่อให้ปลาทรายที่หากินบริเวณดอนทรายตกใจ แล้วแหวกว่ายไปสู่ น้ำลึก การวางอวนในบริเวณริมดอนทราย จึงเป็นการวางอวนที่ถูกต้องแม่นยำที่จะทำให้อวนติดปลาทรายได้เป็นจำนวนมาก วิธีการวางอวนในพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านการลองผิดลองถูกจนกลายเป็นทักษะการเรียนรู้เฉพาะตัว ที่ชาวประมงพื้นบ้านจำเป็นต้องเรียนรู้ เพื่อให้การใช้เครื่องมือมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งหมายถึงการมิได้รายเพื่อมาดูแลเลี้ยงครอบครัวของตัวเองอย่างมั่นคงและใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

แบบเล่าให้ฟังว่า ตนเองเริ่มมีปัญหาในการทำประมงเมื่อตอนที่เมียคลอดลูกสาวคนแรกจำได้ว่าเป็นปี พ.ศ.2534 ในช่วงนั้นมีเรืออวนรุนเป็นจำนวนมาก ทั้งเรืออวนรุนขนาดเล็กและเรืออวนรุนขนาดใหญ่ คืบหนึ่งๆเท่าที่นับได้มีถึง 30-40 ลำ เฉพาะหน้าบ้านตันหยงเปาว์ที่เดียว ส่วนหมู่บ้านที่อยู่ข้างเคียง บาราพา สายหมอและบางดาวาก็มีสภาพเช่นเดียวกัน พื้นที่ที่เคยทำประมง ที่มักจะพบเจอสัตว์น้ำประเภทกุ้ง ปู ปลา ถูกทำลายจากเรืออวนรุนจนแทบไม่มีสัตว์น้ำให้จับเลย ประกอบกับข้างนอกเขต 3 กิโลเมตรก็จะเจอปัญหา อวนลากขนาดใหญ่ทั้งอวนลากเดี่ยวและอวนลากคู่ จริงๆแล้วแบบเล่าให้ฟังว่าปัญหาอวนรุน อวนลากที่แบบรู้สึกว่ามีปัญหามาตั้งแต่ 4-5 ปีก่อนหน้านั้นแล้ว แต่เป็นเพราะเรืออวนรุนยังมีไม่มาก ก็ยังพอจับสัตว์น้ำ

ด้วยเครื่องมือประมงพื้นบ้านอยู่ได้ถึงแม้จะจับสัตว์น้ำได้ไม่มากพอเหมือนสมัยที่ออกทะเลกับพ่อ แต่เพราะสัตว์น้ำมีราคาแพงกว่าแต่ก่อนมาก เช่น เมื่อตอนเบนีออกทะเลกับพ่อ ราคาของกุ้งแชบ๊วยราคาเพียง กิโลกรัมละ 90 บาท แต่ตอนที่เบนีออกเรือเองราคาของกุ้งแชบ๊วยราคาโดยเฉลี่ยแล้วจะประมาณ 120 บาท

ปัญหาเครื่องมืออวนรุน อวนลากเริ่มหนักหน่วงมาก เพราะเครื่องมือเหล่านี้มีการจับสัตว์น้ำแบบไม่เลือกชนิดและขนาด มีการทำลายที่อยู่อาศัยสัตว์น้ำหน้าดิน แหล่งหากิน แหล่งผสมพันธุ์ของสัตว์น้ำจนสัตว์น้ำแทบไม่มีให้เราจับเลย และที่สำคัญเบนีสึกว่าอาชีพประมงพื้นบ้านที่เคยเป็นอาชีพที่มั่นคง เลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างพอเพียง กลายเป็นอาชีพที่ต้องอยู่กับความเสี่ยงที่จะเลี้ยงดูครอบครัวไม่ได้อีกต่อไป เพราะเครื่องมือประมงพื้นบ้านที่เบนีใช้ถูกทำลาย ถูกรุน ถูกลากจนแทบไม่มีเครื่องมือทำมาหากินอีกต่อไป เบนีจำได้ว่า ครั้งหนึ่งหลังฤดูมรสุมเป็นช่วงที่ใช้เครื่องมืออวนลอยกุ้งซึ่งจริงๆแล้วในช่วงก่อนฤดูมรสุมประมาณ 1 เดือนและในช่วงฤดูมรสุมลมตะวันตกเฉียงเหนือจะเป็นช่วงที่กุ้งแชบ๊วยบริเวณหน้าบ้านและหมู่บ้านข้างเคียงมีอยู่อย่างชุมชุมเป็นจำนวนมาก แต่หลังจากมีอวนรุนอวนลาก การใช้เครื่องมืออวนลอยกุ้งในฤดูมรสุมเริ่มจับกุ้งได้ยากขึ้น แต่เบนีก็นิยามเก็บหอม รอมริบ เก็บเงินจากรายได้จากเครื่องมืออวนลอยกุ้งได้พอที่จะไปซื้ออวนจมปู เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือทำมาหากินในช่วงหลังฤดูมรสุม ในช่วงที่น้ำทะเลเริ่มใสขึ้น ซึ่งจะเป็นช่วงที่มีปูม้าอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อซื้ออวนจมปูมาแล้ว เบนีจะใช้เวลาว่างที่กลับจากทะเล มาผูกอวน เข้าตะกั่วผูกทุ่น ซึ่งการผูกอวนต้องใช้เวลาเกือบ 1 วันต่ออวน 1 ฟัน เบนีใช้เวลาในการผูกอวน 10 ฟันประมาณเกือบ 20 วัน เพราะต้องใช้เวลาหลังการออกทะเลเท่านั้น ซึ่งบางวันแทบจะไม่มีเรี่ยวแรงสำหรับผูกอวนเพราะหมดแรงจากการออกทะเล เนื่องจากเบนีต้องไปทะเลตั้งแต่เช้ามืดหลังจากละหมาดซุบฮีหรือซุโปป๊ะจะกลับเข้าฝั่งอีกทีก็เกือบ 4 โมงเย็นแล้ว เพราะบางวันน้ำจะไหลในช่วงเวลาบ่ายๆ

หลังจากผูกอวนเสร็จแล้ว เบนีก็เฝ้ารอให้พ้นจากฤดูมรสุมและหมดช่วงฤดูจับกุ้งแชบ๊วย เบนีมีความหวังว่าช่วงที่เปลี่ยนลมจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือเป็นลมตะวันตกซึ่งเป็นช่วงน้ำทะเลเริ่มใส ปูม้าที่เคยจับได้เป็นจำนวนมากในทุกปี และปีนี้ก็จะจับปูด้วยอวนจมปูได้เป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน ประกอบกับปีนี้เบนีเพิ่งจะทำอวนคืนใหม่ซึ่งมีอยู่ถึง 10 ฟัน มีจำนวนมากกว่าทุกๆปี เพราะในช่วงปีที่ผ่านม่อวนจมปูของเบนีมีมากที่สุดเพียง 8 ฟันเท่านั้น เบนีจำได้ว่าก่อนที่จะวางอวนจมปู เบนีจะต้องดูคลื่นลมก่อน สำรวจในเรื่องของลักษณะน้ำว่ามีความขุ่นความใสของน้ำเหมาะสมกับการหาอาหารของสัตว์น้ำประเภทปูหรือไม่ ซึ่งเบนีสึกว่าความรู้ที่ตัวเองสะสมมาตั้งแต่เมื่อครั้งที่ออกทะเลกับพ่อ บวกกับความรู้ที่ตัวเองได้เรียนรู้มาน่าจะเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้การใช้เครื่องมืออวนจมปูน่าจะประสบความสำเร็จ มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวได้เป็นอย่างดี

เบนินจำได้เป็นอย่างดีว่า วันที่เบนินไปวางอวนจับปูในปีนั้น เป็นวันที่เลวร้ายที่สุดในชีวิตความหวังในการที่จะใช้อาชีพประมงพื้นบ้านเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงกลับพังทลายลงไปจากความรู้สึกที่มีอยู่ เป็นเพราะอวนจับปูที่ใช้เงินเก็บหอมรอมริบเป็นเวลานาน 4-5 เดือนในช่วงฤดูมรสุม หวังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดักจับปูม้าเพื่อมีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวกลับถูกเรืออวนรุน รุนลากจนเครื่องมืออวนจับปูหายไปเพียงเวลาชั่วข้ามคืน เพราะเบนินไปวางอวนจับปูในช่วงเช้า จะไปกู้ยืมขึ้นมามากครั้งในช่วงเช้าของวันรุ่งขึ้น แต่ปรากฏว่าในบริเวณที่วางอวนจับปูไม่เห็นธงที่เป็นสัญลักษณ์อวนของเบนินเลย ธงของเพื่อนๆที่วางอยู่บริเวณนั้นก็ไม่มีให้เห็นเช่นเดียวกัน เบนินพยายามใช้สมอเรือลากหาอวนของตัวเอง ใช้เวลา 3-4 ชั่วโมงจนน้ำมันใกล้จะหมดก็ไม่พบอวนจับปูของตัวเอง ทั้งๆที่ลากสมอเรือทั้งบริเวณที่ตัวเองวางอวนอยู่ และบริเวณข้างเคียงห่างออกไป 4-5 กิโลเมตรรอบด้านก็ไม่พบอวนของตัวเอง เบนินบอกว่าในใจของเบนินร้อนรุ่มมาก โกรธเกลียดเครื่องมืออวนรุนที่มาลากรุนเครื่องมือของตัวเองจนหายไป เมื่อหาอวนจับปูของตัวเองไม่เจอแล้วเบนินก็ขับเรือกลับเข้ามาในหมู่บ้านด้วยใจที่หดหู่ สิ้นหวัง กลับมาถึงที่จอดเรือหน้าบ้านตัวเองเห็นเมียกำลังรออยู่ เพื่อจะมาช่วยปลดปูที่ติดมากับอวน เมื่อเห็นในเรือไม่มีอวนอยู่และฟังที่เบนินเล่าว่าพยายามหาอวนเป็นเวลา 3-4 ชั่วโมงแล้วไม่เจอ เมียของเบนินน้ำตาไหลพร่าไม่หยุด ยิ่งทำให้เบนินหดหู่สิ้นหวังมากยิ่งขึ้น ในช่วงชั่วโมงนั้นเบนินรู้สึกตัวเองสิ้นหวังจริงๆกับอาชีพประมงพื้นบ้านในชุมชนของตัวเอง

เบนินบอกว่าช่วงเวลานั้นเป็นช่วงยากลำบากมากของครอบครัวเบนิน เงินที่จะใช้จ่ายในครอบครัวก็ไม่มีเพราะหมดไปกับการซื้ออวนจับปูหมดแล้ว จะไปออกอวนลอยทั้งที่มีอยู่ กุ้งก็ไม่มีให้จับเพราะหมดฤดูของกุ้งแล้ว ค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่จะต้องใช้อยู่ในชีวิตประจำวันก็หยิบยืมจากแม่ยายบ้างกับเพื่อนบ้านญาติพี่น้องบ้าง แต่เขาก็ไม่มีมากมายนักที่จะให้หยิบยืมเพราะแต่ละคนก็หวังพึ่งทะเล ซึ่งในตอนนั้นแทบจะคาบหวังอาชีพประมงพื้นบ้านไม่ได้อีกแล้ว ประมาณ 1 สัปดาห์จากที่อวนของเบนินหายไป เบนินไม่ได้ออกทะเลเลยอยู่ที่บ้านด้วยความหดหู่ ท้อแท้ สิ้นหวัง

ในช่วงที่ไม่ได้ออกทะเล เบนินครุ่นคิดอย่างหนักว่าจะหารายได้เพื่อดูแลครอบครัวได้อย่างไร จะไปหวังจับสัตว์น้ำที่มีอยู่ตามฤดูกาลก็ไม่มีเครื่องมือให้จับแล้ว จะไปจับกุ้งก็หมดฤดูกาลไม่มีกุ้งให้จับถึงแม้จะมีเครื่องมืออยู่ก็ตาม ในช่วงเวลานั้นมีได้เรือจากบ้านน้ำบ่อ อ.ปานาเระ จ.ปัตตานี มาหาลูกเรือเพื่อไปทำงานบนเรืออวนดำที่มาเลเซีย เบนินได้ปรึกษากับภรรยาของเบนินว่าอยากลองไปทำงานที่มาเลเซียเพราะอยู่ที่บ้านก็ไม่มีการทำ ถ้ายังอยู่อย่างนี้อยู่คงได้ออดตายกันแน่ ภรรยาของเบนินบอกว่าแล้วค่าใช้จ่ายในการเดินทางจะหามาจากไหน ไหนจะต้องทำหนังสือเดินทางค่าใช้จ่ายก็สูง เบนินบอกว่าได้ไปลองถามเพื่อนๆ

ในหมู่บ้านเห็นว่าตอนนี้มีคนไปสมัครไว้แล้ว 12 คน รวมกับเบนนี่ถ้าไปก็จะเป็น 13 คน ไตว์เรือที่มาหา ลูกน้องเรือเห็นว่าการ 14-15 คน ตอนนี้เขามีลูกเรืออยู่แล้วประมาณ 12 คน ซึ่งเป็นคนที่น่าบอ อ.ปะนาละ เขาจะเตรียมรถไว้ให้ไม่ต้องทำหนังสือเดินทางและให้ค่าใช้จ่ายสำหรับเตรียมตัวเดินทางอีกคน ละ 1,000 บาท ภรรยาของเบนนี่จึงเห็นด้วยกับเบนนี่ให้เบนนี่เดินทางไปทำงานที่มาเลเซีย ทั้งๆที่ในใจเป็นห่วง มากๆเพราะรู้ว่าเบนนี่แทบจะไม่เคยออกไปจากบ้านเลย เบนนี่เป็นคนที่ดีคนมาก ไม่รู้จะปรับตัวกับชีวิต ความเป็นอยู่ที่ต้องอยู่ห่างบ้านได้มากน้อยขนาดไหน จะเข้ากับคนงานบนเรือได้มากน้อยแค่ไหน ภรรยา ของเบนนี่เป็นห่วงมาก แต่เบนนี่ก็ตัดสินใจอย่างเหี้ยมแน่น่ว่าจะต้องไปทำงานที่มาเลเซียให้ได้ เพื่อหารายได้ เลี้ยงครอบครัวเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดได้ เป็นการตัดสินใจที่ยากลำบากมากครั้งหนึ่งในชีวิตของเบนนี่ เพราะ ตัวเองก็ยังไม่รู้สถานที่ที่จะไปทำงานเป็นอย่างไรจะต้องเผชิญกับอะไรบ้างข้างหน้า แต่เบนนี่ก็จะเผชิญกับมัน เพราะเห็นว่าน่าจะดีกว่าอยู่บ้านแน่ๆ

เบนนี่ออกเดินทางจากบ้านในช่วง แรม 1 ค่ำ ซึ่งเบนนี่ก็ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าทำไมต้องเดินทางในช่วง 1 ค่ำ แต่เพื่อนๆที่ไปด้วยกันบอกกับเบนนี่ว่าที่ต้องไป 1 ค่ำ เพื่อเตรียมตัวในการออกทำประมงในช่วงแรม 4 ค่ำ เป็นต้นไปจนกว่าจะถึงเดือนแฉ้ง เพราะเมื่อถึงช่วงของเดือนแฉ้งหรือพระจันทร์เต็มดวงจะเป็นช่วงของ การหยุดออกทะเล เพราะคืนเดือนแฉ้งจะมองฝูงปลาไม่เห็น เบนนี่รู้สึกว่าการตอบของเพื่อนๆที่ไปด้วยกันคือ ความรู้ใหม่ที่เบนนี่ต้องเรียนรู้และคิดว่าคงมีความรู้ใหม่ๆที่ต้องเรียนรู้ เหมือนกับสมัยออกทะเลกับพ่อตอน เด็กๆ การเดินทางของเบนนี่และเพื่อนๆทั้งหมดรวมกันทั้งหมด 13 คน ไปด้วยรถเก๋งหรือรถแท็กซี่จำนวน 3 คัน โดยที่ไตว์เรือที่มาหาลูกเรือเป็นคนติดต่อและจ่ายค่าใช้จ่ายหมดแล้ว เบนนี่และเพื่อนๆเข้ามาเลเซียทาง ด่านตากใบ โดยขึ้นเรือฟากขึ้นฝั่งมาเลเซียทางรัฐกลันตัน โดยมีรถแท็กซี่ทางฝั่งมาเลเซียมารับเพื่อส่งถึง ท่าเทียบเรือที่กัวลอปือสุ เมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน

เบนนี่บอกว่า การเดินทางไปถึงท่าเทียบเรือที่กัวลอปือสุ ประมาณบ่าย 2 โมง ถ้าได้มีการเตรียม สถานที่พักให้กับลูกเรือซึ่งเป็นเพียงเล็กๆ ฝ้าบ้านเปิดโล่ง หลังคามุงสังกะสี มีมุ้งกันยุงและหมอนไว้ให้ ส่วน ฝ้าห่ม เบนนี่เตรียมมาจากบ้านอยู่แล้ว ทางไตว์เรือมารับที่เพิงที่พักและเตรียมอาหารห่อกระดามมาให้ เสร็จ จากการกินข้าวก็ละหมาด เสร็จจากละหมาดเบนนี่กับเพื่อนๆได้ทำความรู้จักกับเพื่อนๆที่มาจากบ้านน้ำบ่อ อ.ปะนาละที่เดินทางมาทั้งหมด 12 คน เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจส่วนตัวแล้ว ทางไตว์เรือได้เรียกลูกเรือทั้งหมดไป ที่ท่าเทียบเรือ เมื่อไปถึงที่จอดเรือ เบนนี่เห็นสภาพเรือที่ค่อนข้างจะเก่า แต่ผ่านการซ่อมแซมมาเป็นอย่างดี มี สภาพพร้อมที่จะออกทะเลได้และไตว์เรือได้นัดหมายในวันรุ่งขึ้นให้ลูกเรือทุกคนช่วยกันทำซั้งเพื่อไปจับวาง

ในทะเลให้เป็นแหล่งวางอวนประจำของตนเอง เมื่อเสร็จสิ้นจากการไปดูเรือและอวนแล้วทางใต้เรือก็ให้ลูกเรือกลับไปพักผ่อนที่เพิงพักเพื่อพรุ่งนี้จะได้นับแต่เช้าช่วยกันทำซั้งปะการังเทียมและขนขึ้นเรือต่อไป

เช้ามีควันของวันรุ่งขึ้นหลังจากละหมาดซุบฮีหรือซูโบ๊ะ ลูกเรือทุกคนช่วยกันทำซั้งและขนขึ้นเรือจำนวน 100 ลูก พร้อมกับกิ่งไม้ประเภทต้นมะขาม ต้นเสมเพื่อใช้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและเป็นแหล่งวางอวนประจำของเรือลำนี้ การทำซั้งเสร็จสิ้นในตอนสายๆ ทุกคนขึ้นเรือไปจัดวางซั้ง ใช้เวลาในการเดินเรือประมาณ 6 ชั่วโมงกว่าจะไปถึงแหล่งที่จะจัดวางซั้ง ทุกคนในเรือช่วยกันจัดวางซั้งแต่ละจุดประมาณ 30-35 ต้น รวมทั้งจัดวางกิ่งไม้ที่พามาด้วย เมื่อจัดวางครบ 3 จุด ตามที่ใต้เรือกำหนดแล้ว ก็ขับเรือกลับไปทำเทียบเรือ กลับมาถึงก็ช่วงค่ำแล้ว แยกย้ายกันละหมาด กินข้าวเสร็จ ใต้เรือก็เรียกลูกเรือทุกคนมาประชุมเพื่อแบ่งงานกันทำในเรือ โดยมีตำแหน่งงานที่ใต้เรือให้ลูกเรือทุกคนสมัครใจจะทำ เช่น พ่อครัว 2 คน, คนดำน้ำ 1 คน, คนเล่นไฟ 1 คน, คนจัดห่วงและเชือก 2 คน, คนดูแลห้องเย็น 3 คน, สำหรับผู้ช่วยใต้เรือและช่างเครื่องยนต์ทางใต้เรือเป็นคนคัดเลือกเอง สำหรับแบนิทำหน้าที่เป็นลูกเรือทั่วไป ไม่มีตำแหน่งพิเศษเพราะตัวของแบนิเองรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความรู้ ความสามารถมากพอ จำเป็นต้องเรียนรู้อีกสักกระยะหนึ่งก่อน แบนิคิดว่าถ้าตัวเองไม่มีความรู้ แล้วสมัครใจทำงานที่เป็นหน้าที่พิเศษนี้ ถึงแม้จะได้ค่าจ้างที่พิเศษกว่าคนอื่น แต่ถ้าไม่มีความรู้ความสามารถจริงก็จะทำให้งานของส่วนรวมเสียหายได้ แบนิบอกว่าตำแหน่งงานพิเศษบางประเภทเป็นงานที่หนักและอันตรายอย่างมาก เช่น คนดำน้ำ จะต้องรับผิดชอบลงไปดำน้ำเกาะอวนที่อาจติดกับซั้งหรือบางครั้งอวนอาจไปติดกับใบพัดเรือ ซึ่งคนที่ทำหน้าที่นี้ได้ดีจะต้องเป็นคนที่ว่ายน้ำแข็งแรง กลั้นลมหายใจได้นาน และจะต้องเป็นคนที่ว่องไวจึงจะทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว

สำหรับคนเล่นไฟ ก็เป็นคนที่มีความสามารถพิเศษในการดูแลทิศทางกรไหลของกระแสน้ำเป็นอย่างดี เพราะจะต้องเป็นคนคอยให้สัญญาณกับทางใต้เรือว่าจะวางอวนได้เมื่อไร คนเล่นไฟจึงต้องเป็นคนที่มีความกล้าเป็นอย่างมาก เพราะจะต้องอยู่บนเรือลำเล็กๆ(คนเรือเรียกว่า ซาเป)แล้วขับเรือลำเล็กๆนั้นคนเดียวไปตรวจดูฝูงปลาในบริเวณซั้งที่จัดวางไว้ เมื่อเห็นฝูงปลาในบริเวณซั้งมีจำนวนมากก็จะจุดตะเกียงไฟล่อปลาให้ออกมาจากแนวซั้งและเมื่อน้ำไหลไม่แรงมากนักคาดคะเนว่าอวนที่จะปล่อยลงน้ำไม่พันกับซั้งแน่นอนแล้วจึงส่งสัญญาณไฟให้กับใต้เรือเพื่อลงอวนต่อไป คนเล่นไฟจึงมีความสำคัญมากกับความอยู่รอดของคนในเรือซึ่งหมายถึง รายได้ที่จะได้จากการจับปลาในการลงอวนแต่ละครั้ง จึงเป็นหน้าที่พิเศษที่จะต้องอาศัยความชำนาญการเรียนรู้มาก่อน ซึ่งแบนิบอกว่าตัวเองไม่มีความรู้ ความชำนาญมากพอที่จะต้องแบกรับความคาดหวังของคนงานในเรือทั้งหมด

เบนินเล่าในฟังว่า สำหรับตำแหน่งพิเศษอื่นๆที่ได้เรือให้ลูกเรือสมัครใจ ได้เรือจะดูความพร้อมของสภาพร่างกาย ความแข็งแรง โดยเฉพาะคนดูแลห้องเย็นที่จะต้องช่วยกันขนปลาไปเก็บในห้องเย็นในเรื่องการจัดเตรียมน้ำแข็งสำหรับลงไว้ในห้องเย็นในเรือ คนที่ทำหน้าที่ในการจัดห่วงและเชือกต้องเป็นคนที่มึนร่างกายแข็งแรงและมีความจดจำ ความมีระเบียบเป็นสำคัญ เพราะถ้าจัดห่วงไม่ดีเกิดสลับกันจะทำให้การวางอวนติดขัดไปทั้งหมด อวนจะพันกันจนวางอวนไม่ได้ในที่สุด ซึ่งจัดว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญมากเช่นเดียวกับหน้าที่พิเศษอื่นๆในเรือ

เบนินบอกว่าตัวเองขอทำหน้าที่เป็นลูกเรือทั่วไปดีกว่าและพยายามเรียนรู้งานในเรือให้มากขึ้นแต่เบนินก็คาดหวังว่าจะต้องทำหน้าที่พิเศษในเรือให้ได้ในวันข้างหน้า เพราะหมายถึงการได้รับเงินส่วนแบ่งพิเศษมากกว่าแรงงานลูกเรือธรรมดาในเรือทั่วไป

เช้าของวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันที่ 3 ที่เบนินมาทำงานบนเรืออวนดำที่กัวลอปัส รัฐกลันตัน ได้เรือได้ส่งลูกเรือให้ไปสาวอวนที่ทำเทียบเรือของเจ้าของเรือ เพื่อนำอวนขึ้นเรือออกไปทำการประมงในช่วงบ่าย 4 โมงในวันนี้ ทุกคนที่เป็นลูกเรือมีความกระตือรือร้นมากเป็นพิเศษ เพราะทุกคนคาดหวังจะออกทะเลไปจับปลาเป็นครั้งแรก เบนินรู้สึกตัวเองตื่นเต้นเป็นพิเศษเพราะนี่เป็นครั้งแรกที่ได้ออกทำการประมงบนเรือใหญ่ ทั้งๆที่เกือบทั้งชีวิตของเบนินลงเรือทำการประมงมาตลอด แต่มันก็แตกต่างกันทั้งสภาพของพื้นที่ที่แปลกใหม่ ระยะทางในการออกเรือทำการประมงที่ต้องไกลจากฝั่งมาก ในหมู่บ้านเบนินทำการประมงไม่เกิน 5 กิโลเมตรจากชายฝั่ง เคนเรือใช้เวลาไม่ถึงครึ่งชั่วโมงก็ถึงจุดหมายที่จะวางอวนแล้ว แต่กับเรืออวนดำที่มาเลเซียเห็นเพื่อนๆบอกว่าต้องเดินเรือไม่ต่ำกว่า 4-6 ชั่วโมง แล้วแต่จะเจอฝูงปลาหรือไม่ แต่กับการทำงานในเรือเบนินบอกว่าไม่ได้หนักใจอะไรมากมายนัก เพราะด้วยทักษะเร็วแรงที่ตัวเองมีอยู่ น่าจะทำงานบนเรือได้สบายๆอยู่แล้ว เมื่อถึงเวลาบ่าย 4 โมงเย็น ได้เรือได้บีบแตรเรียกลูกเรือขึ้นเรือและเดินเรือออกสู่ทะเลลึก วันนั้นเบนินจำได้ดีมาก เพราะเป็นวันที่ออกเรือทำการประมงวันแรก ได้เรือขับเรือไปเรื่อยๆ ใช้เวลาเดินเรือประมาณ 3 ชั่วโมง ลูกเรือที่อยู่ในเรือทำการละหมาดมักริบ(ช่วงพระอาทิตย์ตก) ละหมาดเสร็จเรียบร้อย พ่อครัวทำอาหารเสร็จแล้ว ทุกคนกินข้าวอย่างเร่งรีบเพราะได้เรือได้ให้ผู้ช่วยได้เรือมาบอกว่า เรามาถึงแหล่งที่ทำการประมงแล้ว สักพักหนึ่งได้เรือได้ส่งสัญญาณให้ลงอวนเพราะเจอฝูงปลาฝูงใหญ่ ทุกคนช่วยกันลงอวนอย่างรวดเร็วเป็นวงกลม หลังจากนั้นประมาณครึ่งชั่วโมงคนงานในเรือก็ช่วยกันสาวอวนขึ้นเรือ ปรากฏว่าเราได้ปลาทุบกะกับปลาข้างเหลืองเกือบเต็ม 2 ห้องเย็น (ในเรือมีห้องเย็น 4 ห้อง) ใช้เวลาในการสาวอวนประมาณเกือบ 3 ชั่วโมง หลังจากนั้นเบนินบอกว่าวางอวนอีก 2 ครั้ง คือนั่นได้ปลามาเกือบเต็ม 3 ห้อง ถือว่าได้ปลามาก่อนข้างมาก เข้ามืดได้เรือก็ขับเรือกลับเข้าฝั่ง ในระหว่างทางที่ได้เรือขับเรือกลับเข้าฝั่ง คนงานใน

เรือทั้งหมดพักผ่อนนอนหลับกันทุกคน แต่เบนบอกว่าตัวเองนอนไม่หลับเพราะรู้สึกตื่นเต้นกับการทำงานบนเรือครั้งแรกในชีวิต หลังจากนั้นเบนก็ออกเรือทำประมงทุกวัน ยกเว้นวันศุกร์ที่เรือทุกลำจะหยุดทำการประมงเพื่อร่วมละหมาดวันศุกร์ เบนสังเกตเห็นว่าในการออกทะเลในช่วงเดือนแจ้ง จะต้องให้พระจันทร์ตกเสียก่อนจึงจะหาฝูงปลาได้ ซึ่งในบางวันต้องรอเวลาให้พระจันทร์ตกต้องใช้เวลา 3-4 ชั่วโมง เบนจึงร่วมกับเพื่อนๆ 2-3 คน ช่วยกันตกหมึกหารายได้พิเศษ ซึ่งบางวันจะได้รายได้พิเศษถึงวันละ 500-700 บาท แต่ก็ไม่บ่อยมากนัก โดยรวมๆแล้วในรอบ 1 เดือนจะตกหมึกได้ประมาณ 7-8 วันเท่านั้น การออกเรือทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนดำที่มาเลเซียเป็นไปด้วยดีมากเพราะทรัพยากรสัตว์น้ำที่มาเลเซียยังอุดมสมบูรณ์มาก เบนบอกว่าในแต่ละวันที่ออกทำการประมงจะได้ปลาไม่น้อยกว่า 2 ห้าง ในช่วงเดือนแรกที่ไป เบนได้รับส่วนแบ่ง 13,000 บาทบวกกับเงินที่เก็บได้จากการตกหมึกและเบี่ยเลี้ยงประจำที่ไต้เรือได้ให้ไว้วันละ 100-200 บาทขึ้นอยู่กับปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ว่าได้มากน้อยขนาดไหน แต่เบนก็บอกว่าเบี่ยเลี้ยงที่ให้กับลูกเรือก็จะถูกบวกเป็นค่าใช้จ่ายที่จะต้องถูกหักในรอบเดือนที่จะต้องแบ่งรายได้ให้กับคนงานที่ทำงานบนเรือและบางส่วนจะต้องหักให้กับคนงานที่ทำงานบนบก เช่น คนงานที่ช่วยหาไม้ไผ่ ทางมะพร้าวเพื่อทำซั้ง คนงานที่ช่วยขายปลาให้ที่ท่าเทียบเรือ โดยรวมๆแล้วเบนบอกว่ามีเงินเก็บเพื่อให้ภรรยาที่บ้านประมาณ 15,000 บาท ซึ่งก็ถือว่าเป็นรายได้ที่มากในสมัยนั้น

ทางไต้เรือได้ให้ลูกเรือกลับบ้านทุกคนในช่วงขึ้น 14 ค่ำ ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเดือนแจ้งเป็นช่วงหยุดออกเรือของเครื่องมืออวนดำ เพราะเมื่อเดือนแจ้งจะมองฝูงปลาไม่เห็น เบนบอกว่าทางไต้เรือได้กำหนดให้ลูกเรือกลับมาทำงานในอีก 6 วันข้างหน้า เบนมีโอกาสนอยู่กับครอบครัวประมาณ 5-6 วันเท่านั้น เบนบอกว่าตัวเองมีความสุขมากที่สามารถหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัว ความคิดตอนแรกก็รู้สึกกลัวที่จะต้องไปทำงานต่างถิ่น ต่างพื้นที่เป็นอันหมดไป กลายเป็นความรู้สึกที่ท้าทายที่จะทำให้รายได้ครอบครัวมีความมั่นคง สามารถปลดหนี้สินที่หยิบยืมจากแม่ยาย และญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน ในช่วงที่ตัวเองประสบปัญหาเครื่องมืออวนจมสูญหายจากการร่นการลากของอวนร่นเมื่อเดือนก่อน

เบนก็กลับไปถึงบ้านเกือบบ่าย 2 โมง ก่อนจะกลับเข้าหมู่บ้านเบนได้แวะที่ตลาดตากใบซื้อข้าวซื้อของมาฝากครอบครัวและญาติพี่น้อง และเบนยังได้ทำหมึกแห้งตัวใหญ่ในช่วงที่ตกหมึกในเรือกลับมาเป็นของฝากให้กับครอบครัวและญาติพี่น้องเพื่อนฝูงอีกด้วย เบนหมดเงินไปกับการซื้อของฝากประมาณเกือบ 1,000 บาท แต่เบนบอกว่ามันคือความจำเป็นที่จะต้องจัดหาข้าวของของฝากให้กับครอบครัวและญาติพี่น้องเพื่อแสดงน้ำใจต่อกัน ถึงแม้จะเป็นของเล็กของน้อยก็ตาม ทางครอบครัวของเบนดีใจมา ภรรยาของเบนบอกว่าตัวเองเป็นห่วงเบนมาก เพราะกังวลว่าเบนจะปรับตัวกับงานใหม่ที่จะไปทำงานได้หรือเปล่าและจะ

ปรับตัวกับเพื่อนร่วมงานได้มากน้อยขนาดไหน แบนีเล่าให้ภรรยาฟังว่าการทำงานในเรืออวนดำที่มาเลเซียถึงแม้จะหนักมากกว่าทำงานหมู่บ้านแต่ก็ปรับตัวได้ เพื่อนๆร่วมงานทุกคนทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างคนทำงานในเรือ ได้เรือเป็นคนดี มีความเด็ดขาดจึงทำให้การทำงานเป็นไปได้อย่างดี เมื่อถึงเวลาละหมาดทางใต้เรือก็ให้ทุกคนละหมาดอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ภรรยาของแบนีบอกกับแบนีว่าในหมู่บ้านตอนนี้ทุกคนเดือดร้อนมาก ไม่สามารถทำการประมงพื้นบ้านได้ เพราะมีเรืออวนรุนอวนลากจำนวนมาก เข้ามาทำการประมงหน้าบ้านทุกวัน บางคืนมีถึง 30-40 ลำ คนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะพ่อบ้านและแม่บ้านต่างก็พยายามที่จะหางานทำในประเทศมาเลเซียกันทั้งนั้น และที่สำคัญหลังฤดูมรสุมปากคลองของหมู่บ้านมีทรายมาทับถมจนปากร่องของหมู่บ้านที่เรือเข้าออก เกือบปิดสนิท ต้องรอให้น้ำขึ้นใหญ่เท่านั้นจึงจะสามารถนำเรือเข้าออกได้ จึงทำให้ชาวประมงพื้นบ้านมีความยากลำบากในการออกไปทำการประมงพื้นบ้านได้

ภรรยาของแบนีเล่าต่อว่า ก่อนแบนีจะกลับมา 1 อาทิตย์ มีเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้ละแวกบ้านแบนีประมาณ 20 กว่าคน ได้ออกเดินทางไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย เห็นว่ามีชาวมาเลเซียมาติดต่อคนในหมู่บ้านให้ไปทำงานในสวนปาล์มน้ำมัน ซึ่งต้องการคนจำนวนมากและมีรายได้ที่ดี และเมื่อ 2-3 วันก่อน ก็มีคนในหมู่บ้านที่อยู่ฝั่งตะวันตกประมาณ 10 คนก็ไปทำงานที่มาเลเซีย เห็นว่าจะไปทำงานเป็นช่างก่อสร้าง มีนายหัวเป็นคนเมืองปัตตานีมาติดต่อให้ไปทำงานร่วมกัน ภรรยาแบนีบอกว่าในหมู่บ้านตอนนี้เงียบเหงามาก ไม่ลึกลับเหมือนเมื่อก่อนแล้ว ตอนนี้มีคนแก่กับเด็กๆอยู่ในหมู่บ้านเท่านั้น คนวัยทำงานต่างแยกย้ายกันไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียเกือบหมดแล้ว

แบนีได้มอบเงินให้กับภรรยาของแบนีทั้งหมดที่เหลืออยู่ประมาณ 14,000 บาท ภรรยาของแบนีบอกว่าเขาเงินไปจ่ายหนี้ให้หมดที่เป็นหนี้อยู่กับทุกคนราวๆ 7,000-8,000 บาท เพราะถ้าเดือดร้อนในวันข้างหน้าจะได้มาหยิบยืมใหม่ เขาจะได้ไว้ใจเราในยามที่เราเดือดร้อน ส่วนเงินที่เหลือจะนำไปใช้จ่ายในช่วงที่แบนีต้องไปทำงานที่มาเลเซียต่อไป แบนีได้นำหมึกแห้งที่ได้จากการตกหมึกที่มาเลเซีย นำมาแจกจ่ายให้กับญาติพี่น้องเพื่อนฝูง ที่อยู่ในละแวกบ้านของแบนี คนละ 2-3 ตัวจนหมด ทุกคนขอบคุณแบนีมากเพราะถือว่าเป็นของฝากที่ไม่เคยได้มาก่อน และเป็นสิ่งของที่ค่อนข้างจะมีราคามากในสายตาของคนในหมู่บ้าน ในช่วงที่อยู่ในหมู่บ้าน แบนีได้แวะเวียนไปนั่งตามแคร่ในหมู่บ้าน ถามไถ่ทุกข์สุขของคนในหมู่บ้าน คนที่นั่งอยู่บนแคร่ต่างบอกเล่าถึงความเดือดร้อนที่ตัวเองประสบอยู่และแบนีเองก็ได้บอกเล่าสิ่งที่ตัวเองได้รับประสบการณ์จากการทำงานที่มาเลเซีย ต่างฝ่ายต่างก็ได้แลกเปลี่ยนกันในเรื่องที่หำหายกันนานเป็นเดือนๆ

เบนิเล่าให้ฟังว่าในช่วงที่กลับมาอยู่ที่บ้านหลังจากการกลับจากการทำงานที่มาเลเซีย เบนิได้ขอช่วยเพื่อนบ้านที่เป็นผู้ขายซึ่งหายากมากในช่วงนี้ มาช่วยกันลากเรือขึ้นมาเก็บไว้บนบกและจัดเก็บอวนลอยกุ้งไว้บนบ้าน เบนิหาทางมะพร้าวมาคลุมเรือเพื่อไม่ให้แดดเผาจนเรือทุกโทรมมากนัก เบนิบอกว่าที่ต้องมาทำในช่วงนี้เป็นเพราะตอนที่ตัดสินใจไปทำงานที่มาเลเซียเมื่อเดือนก่อนเป็นไปอย่างเร่งรีบไม่ได้จัดเก็บเครื่องมือเครื่องมือในการทำประมงของตัวเองเลย เห็นว่าถ้าปล่อยไว้โดยไม่จัดเก็บเรือและเครื่องมือจะต้องเสียหายอย่างแน่นอน

หลังจากครบกำหนดนัดหมายลูกเรือทุกคนได้เดินทางไปทำงานที่มาเลเซียกันทุกคน วันแรกที่ไปถึงทุกคนช่วยกันปะอวนที่ติดขาดในระหว่างที่ทำการประมงในช่วงที่ผ่านมา เมื่อเสร็จแล้วทุกคนจะช่วยกันสาวอวนขึ้นเรือเพื่อเตรียมไปทำการประมงในวันรุ่งขึ้น เบนิบอกว่าตัวเองเริ่มปรับตัวกับการใช้ชีวิตที่เป็นแรงงานที่ประเทศมาเลเซียได้ดีกว่าที่มาในช่วงเดือนแรก ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกินในเรือ การหลับนอนที่เพิงพักและบนเรือ แต่เบนิก็กังเกตว่าเพื่อนบางคนยังปรับตัวไม่ได้ พักผ่อนหลับนอนไม่ได้เต็มที่บางคนเจ็บป่วยก็ต้องหาหยูกยามาให้ เพราะทุกคนได้จัดเตรียมยามาจากบ้านอยู่แล้ว โดยส่วนใหญ่จะเป็นยาแก้ไอ ยาแก้ปวดท้อง ยาทาแผลสด เป็นต้น เบนิทำงานบนเรือในตำแหน่งแรงงานทั่วไปและยังใช้เวลาว่างที่รอพระจันทร์ตกในช่วงเดือนแจ้ตกหมึกกับเพื่อนๆ 2-3 คนเพื่อหารายได้พิเศษอยู่ตลอด แต่เดือนเบนิได้รับส่วนแบ่งจากการทำงานบนเรือไม่ต่ำกว่าเดือนละ 10,000 บาท บวกกับรายได้พิเศษที่ลงแรงในการตกหมึกเดือนละ 2,000-3,000 บาทและยังมีเงินเก็บจากเบี้ยเลี้ยงประจำวันประมาณเดือนๆละ 1,000 บาท เบนิสามารถนำเงินรายได้ให้กับครอบครัวในแต่ละเดือน ประมาณ 13,000-15,000 บาท ซึ่งเป็นรายได้ที่ดีมาก ครอบครัวพอที่จะมีเงินเก็บอยู่บ้าง เบนิได้บอกภรรยาที่บ้านให้ช่วยจัดซื้ออวนลอยกุ้งให้ได้ 30 ผืน และให้ภรรยาถักให้เป็นอวน 3 ชั้น เพื่อไว้ใช้ทำการประมงในช่วงฤดูมรสุมเพราะเมื่อถึงฤดูมรสุมคลื่นลมแรงจัดการทำประมงด้วยอวนดำที่มาเลเซียจะหยุดออกทะเล แล้วให้ลูกเรือกลับไปอยู่บ้านทำการประมงในหมู่บ้านของตัวเองประมาณ 2-3 เดือน เมื่อคลื่นลมสงบทางใต้เรือจะติดต่อมาอีกครั้งหนึ่ง

เบนิเล่าให้ฟังว่าในช่วงที่ทำงานในเรือใหญ่ที่มาเลเซียผ่านไป 4-5 เดือน บริเวณท่าเทียบเรือประจำที่ เบนิจอดเรืออยู่เห็นเรือใหม่ๆเพิ่มขึ้นเป็น 10 ลำ ซึ่งบ่งบอกถึงรายได้จากการทำประมงมีรายได้ที่ดีมาก ทุกคนอยากทำงานบนเรือใหญ่เพิ่มมากขึ้นเป็นเพราะทรัพยากรสัตว์น้ำในประเทศมาเลเซียยังมีมากอยู่ การทำประมงบนเรือใหญ่ยังจำเป็นต้องอาศัยภูมิปัญญาในการสังเกตฝูงปลา การใช้ซั้งทำปะการังเทียมเพื่อล่อปลาให้มาอยู่รวมกันแล้วเป็นแหล่งการวางอวนของแต่ละลำที่ทำซั้งประจำของเรือตนเอง การทำงานบนเรือใหญ่ในสมัยนั้นยังไม่มีเครื่องฟักแพทโนโลยีมากนัก แรงงานในการสาวอวนต้องใช้แรงงานคนเท่านั้น ไม่มี

เครื่องยนต์ เครื่องจักรมาใช้ในการทุ่นแรงแต่อย่างใดในท่าเทียบเรือ เบนนิบอกว่าบรรยากาศมีความคึกคักเป็นอย่างมาก ผู้คนมากหน้าหลายตาทั้งที่เป็นคนมารับซื้อปลา คนขายปลาเต็มไปหมด มีร้านค้าในบริเวณท่าเทียบเรือเพิ่มขึ้นหลายร้าน เพียงเวลา 4-5 เดือน มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมาก เป็นเพราะเศรษฐกิจบริเวณแถบนี้ดีขึ้นอย่างชัดเจน รายได้จากการจับปลาดูเหมือนมีความมั่นคงมาก ในเมืองบริเวณข้างเคียงก็มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น มีการสร้างโรงแรมหลายแห่ง มีโรงแรมแปรรูปอาหารทะเลเกิดขึ้นหลายราย โดยเฉพาะโรงงานผลิตข้าวเกรียบซึ่งมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก

เบนนิทำงานอยู่ที่มาเลเซีย บนเรืออวนดำจนถึงฤดูมรสุมประมาณเดือนพฤศจิกายน ก็หยุดออกเรือกลับมาทำงานประมงในหมู่บ้าน โดยการประมงด้วยอวนลอยกึ่ง แต่รายได้จากการออกอวนลอยกึ่งไม่ค่อยดีมากนัก เพราะยังเจอปัญหาเหมือนเดิมคือ ปัญหาอวนรุน อวนลาก ที่เข้ามาทำการประมงในเขตกฎหมายควบคุมเรือเขตใกล้ชายฝั่ง 3,000 เมตร ถึงแม้เบนนิจะมีอวนลอยกึ่งที่ทำขึ้นมาใหม่จากการเก็บเงินที่ได้จากการไปทำงานที่มาเลเซีย แต่ก็ช่วยไม่ได้มากเพราะกึ่งที่จะให้จับอวนรุนอวนลากที่เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง กวาดจับไปเป็นจำนวนมาก จนแทบจะไม่เหลือให้ชาวประมงพื้นบ้านดักจับได้เลย สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนประมงพื้นบ้านในจังหวัดปัตตานี เกือบทุกหมู่บ้านก็เจอปัญหาสภาพเดียวกันทั้งหมด เมื่อสิ้นฤดูกาลจับกึ่ง คลื่นลมเริ่มสงบลง ชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดปัตตานีต่างหลั่งไหลไปทำงานในมาเลเซียกันมากขึ้นจากปีที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก สำหรับเบนนิทางใต้เรือได้ติดต่อมาพร้อมกับเพื่อนๆชุดเดิมให้ไปทำงานที่มาเลเซียต่อไป

ปัญหาในการทำงานที่มาเลเซีย

เบนนิบอกว่าจากการหลั่งไหลของแรงงานในจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะจากชุมชนประมงเพื่อไปหางานทำที่ประเทศมาเลเซีย ทำให้ทางด้านการตรวจคนเข้าเมืองของมาเลเซียเริ่มกดดัน ตรวจสอบตราผู้คนที่เข้าออกในประเทศมาเลเซียเข้มงวดมากขึ้น แต่เบนนิยังใช้วิธีการเดินทางแบบเดิมคือใช้เรือข้ามฝากที่ตากใบ แต่ต้องไปในพื้นที่ห่างไกลจากด่าน ค่าจ้างเรือข้ามฝากแพงขึ้นเพราะต้องคอยหลบหลีกเจ้าหน้าที่ของประเทศมาเลเซีย เมื่อไปถึงที่ฝั่งของมาเลเซียก็ไปติดต่อรถแท็กซี่เพื่อเดินทางไปถึงท่าเทียบเรือที่กัวลาลัมเปอร์ รัฐกลันตัน แต่แท็กซี่หลายรายตอบปฏิเสธเพราะไม่กล้าพาไปกลัวถูกจับ เบนนิจึงต้องเพิ่มค่าจ้างแท็กซี่เพิ่มขึ้นจากแต่เดิมที่เคยให้คนละ 500 บาท ต้องให้เพิ่มขึ้นคนละ 800 บาท คือต้องเพิ่มขึ้นคนละ 300 บาทแต่เบนนิก็ต้องยอม แท็กซี่ได้พาเบนนิลัดเลาะไปตามถนนในหมู่บ้าน ไม่ใช่ถนนเส้นทางหลัก การเดินทางเป็นไปอย่างยากลำบากมาก บางครั้งต้องแวะจอดก่อนเพื่อไม่ให้เสี่ยงต่อการถูกตรวจค้น กว่าเบนนิจะเดินทางไปถึงก็ล่วงเลยไปถึงเกือบค่ำ เบนนิเริ่มรู้สึกว่าการไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียเริ่มมีปัญหาแล้ว

เบนินบอกว่าได้ออกเรือไปทำงานอยู่ 4-5 วัน ทางใต้เรือก็มาบอกว่าจะหยุดออกเรือประมาณ 4-5 วัน ให้ทุกคนอยู่ที่เพิงพักไม่ต้องออกไปไหน เพราะตอนนี้หน่วยงานของของรัฐบาลมาเลเซียนำเรือมาตรวจแรงงาน ที่ผิดกฎหมายบริเวณปากช่องน้ำที่เรือเข้าออก และตรวจค้นในเรือด้วย เบนินรู้สึกกลัวเป็นอย่างมากเพราะเป็น เหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนเลย เบนินไม่กล้าเดินทางไปไหน นอนก็ไม่ค่อยจะหลับเพราะหวงกังวล เกรงว่าทางเจ้าหน้าที่รัฐของมาเลเซียจะมาตรวจค้นที่เพิงพัก ทางใต้เรือได้มาพูดคุยกับลูกเรือทุกคนว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะทางเจ้าหน้าที่รัฐได้มาบอกกับเจ้าแกเรือตอนนี้คนที่มาทำงานในเรือส่วนใหญ่เป็น พวกผิดกฎหมายลักลอบมาทำงาน โดยไม่ถูกต้องจำเป็นต้องตรวจตราอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาใหญ่ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติดและทางเจ้าหน้าที่รัฐของมาเลเซียยังบอกให้เจ้าแกเรือ ให้ ไปจัดการให้ลูกเรือไปดำเนินการให้ถูกต้อง ทั้งการทำใบซีแมนบุคส์ การทำใบอนุญาตทำงาน ทางใต้เรือยัง กำชับให้ลูกเรือทุกคนไม่ต้องออกไปไหนให้อยู่แต่เพิงที่พัก อาหารการกินจะมีการจัดหาให้ ลูกเรือทุกคน เชื่อฟังเป็นอย่างดีเพราะแต่ละคนก็กลัวที่จะถูกจับ ครอบครัวยังต้องยากลำบากแน่นอนถ้าถูกจับ เมื่อครบ กำหนดตามที่ใต้เรือบอก เบนินบอกว่าเราก็ได้ออกเรืออีกประมาณ 1 อาทิตย์ ทางใต้เรือก็มาบอกให้พวกเรา กลับบ้านไปก่อนเพราะหลังจากนี้ทางรัฐของมาเลเซีย จะตรวจจับอย่างจริงจัง เบนินบอกว่ากลัวและกังวล มากจึงได้ปรึกษาและพูดคุยกับเพื่อนๆและเห็นว่าแนวทางการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเพื่อให้ทำงานได้อย่าง ถูกต้องไม่ต้องหวงกังวล คือ จะต้องดำเนินการต่างๆให้ถูกต้องตามที่ทางราชการมาเลเซียต้องการให้ทำ เบนิน และเพื่อนๆจึงได้เดินทางกลับบ้านโดยที่ทางใต้เรือได้ให้เงินคนละ 5,000 บาทเพื่อให้ไปดำเนินการตาม กฎหมายต่างๆ

เมื่อกลับมาถึงหมู่บ้านเบนินได้เล่าให้ภรรยาฟังถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับการทำงาน ภรรยาของเบนินให้ เบนินไปดำเนินการให้ถูกต้องคือจะต้องทำPassport (หนังสือเดินทาง),หนังสือซีแมนบุคส์หรือใบอนุญาต คนทำงานบนเรือ ซึ่งทางใต้เรือได้รับปากว่าจะให้เพราะต้องขออนุญาตจากทางการมาเลเซีย เบนินได้ชักชวน เพื่อนๆไปทำหนังสือเดินทางที่กระทรวงการต่างประเทศที่กรุงเทพมหานคร เพราะเมื่อก่อนในภูมิภาคไม่มื การทำหนังสือเดินทาง เบนินเดินทางกับเพื่อนๆด้วยรถไฟแต่เบนินต้องไปขอช่วยคนในหมู่บ้านที่เคยไป ทำงานที่กรุงเทพฯให้เขาช่วยพาไป เบนินและเพื่อนๆต้องเสียค่าใช้จ่ายคนละ 3,000 บาท ทั้งค่าใช้จ่ายในการ เดินทาง ค่ากินอยู่และค่าธรรมเนียมทำหนังสือเดินทาง เบนินบอกว่าเมื่อก่อนเงิน 3,000 บาทถือว่ามากสำหรับ ชาวประมงพื้นบ้านจนๆอย่างเรา แต่เบนินค่อนข้างจะโชคดีเพราะทางใต้เรือที่ทำงานที่มาเลเซียได้ให้เงินกับ เบนินและเพื่อนๆคนละ 5,000 บาท ก็ได้ใช้เงินส่วนนี้ไปจัดการทำหนังสือเดินทางจนได้หนังสือเดินทางที่

พร้อมจะใช้ในการไปทำงานที่มาเลเซีย เบนิกับเพื่อนๆ ได้ไปที่สำนักงานเจ้าท่าเพื่อไปทำหนังสือคนทำงานบนเรือหรือซีแมนบุคส์โดยต้องเสียค่าใช้จ่ายคนละ 500 บาท

เบนิกเล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนนั้นคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ต่างก็เดินทางไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียกันมาก แต่ทุกคนเข้าเมืองในประเทศมาเลเซียอย่างผิดกฎหมาย แต่ทางมาเลเซียก็ไม่ได้เข้มงวดมากนักเป็นเพราะทางมาเลเซียก็ต้องการแรงงานจากประเทศไทยไปทำงานในอาชีพที่คนมาเลเซียไม่ต้องการทำ เช่น แรงงานก่อสร้าง แรงงานภาคการเกษตร และที่สำคัญมากแรงงานที่เป็นความต้องการของนักธุรกิจของมาเลเซีย คือ แรงงานประมงบนเรือใหญ่ เพราะด้วยทักษะความสามารถในการประมงแล้ว แรงงานประมงที่มาจากประเทศไทยเป็นแรงงานที่มีความสามารถมาก ถ้าเปรียบเทียบกับแรงงานที่เป็นคนในท้องถิ่น แรงงานที่มาจากประเทศไทยมีความขยัน อดทน อยู่อย่างเรียบง่าย จึงทำให้ภาคประมงของมาเลเซียต้องการแรงงานประมงจากประเทศไทยเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันแรงงานที่มาจากประเทศไทยต่างก็หลังไหลเข้าหางานทำเพราะทนต่อสภาพความยากจนในชุมชนตัวเองไม่ไหวโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานที่มาจากชุมชนประมงพื้นบ้านในจังหวัดปัตตานี ต่างประสบปัญหาทรัพยากรเสื่อมโทรมอย่างหนัก ที่เกิดจากการใช้เครื่องมือทำลายล้างจำพวกอวนรุน อวนลาก จึงทำให้ชาวประมงพื้นบ้านจะหวังยึดอาชีพจับปลาตามวิถีดั้งเดิมไม่ไหว จึงพยายามหาหนทางให้ชีวิตครอบครัวอยู่รอด จึงเกิดการอพยพแรงงานครั้งใหญ่

เมื่อผู้คนหลังไหลเพื่อไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียเพิ่มมากขึ้น จนก่อให้เกิดการแข่งขันกับคนในท้องถิ่น ประกอบกับทางการมาเลเซียต้องการจัดระบบแรงงานให้เป็นไปตามกฎหมายจึงทำให้มีการกวาดจับกุมแรงงานที่ผิดกฎหมายอย่างหนัก การแก้ปัญหาที่ถูกต้องที่สุด คือ การทำให้การทำงานเป็นไปตามกฎหมายของมาเลเซีย แต่เบนิบอกว่าถ้าฟังแค่จะทำหนังสือเดินทางก็ต้องใช้จ่ายต่อหัวไม่ต่ำกว่า 3,000 บาท จึงเป็นภาระสำหรับแรงงานที่ยังไม่มีงานเป็นหลักแหล่งที่แน่นอน ทุกคนก็หวังเพียงไปหางานที่ดี มีค่าตอบแทนที่สมเหตุสมผล ทางครอบครัวก็ต้องไปหยิบยืมเป็นหนี้เป็นสิน เป็นภาระของครอบครัวเป็นอย่างมาก บางคนหยิบยืมเงินไม่ได้ก็ลักลอบเข้ามาเลเซียอย่างผิดกฎหมายถูกจับ ถูกทำร้ายร่างกาย ครอบครัวก็เป็นทุกข์ เบนิบอกว่านี่คือชะตากรรมของแรงงานที่ไปทำงานที่มาเลเซีย

เบนิบอกว่าตัวเองกลัวการถูกจับจากการเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมายมาก จึงทำทุกอย่างให้ถูกต้องตามกฎหมาย ทางใต้เรือก็ได้ช่วยให้เบนิกและเพื่อนๆ ได้ทำใบประกอบอาชีพบนเรือใหญ่ ซึ่งเบนิกก็ต้องทำงานบนเรือลำนั้นตลอดไป จนกว่าใบอนุญาตนั้นจะหมดอายุไป ซึ่งบางคนในหมู่บ้านก็มักจะพบเจอปัญหาในการทำใบประกอบอาชีพบนเรือใหญ่ เพราะเรือบางลำใต้เรือไม่ชำนาญ เรือมีสภาพเก่า อวนก็เก่าหาปลาไม่ค่อยได้ ก็จำเป็นต้องทนทำงานอยู่บนเรือลำนั้นจนบางคนหนีกลับบ้านและไม่ไปทำงานในเรือลำนั้นอีกเลย

เบนนิบอกว่าตัวเองกับเพื่อนๆได้ทำงานบนเรือลำนั้นกับไต้เรือเรือคนเดิมที่กัวลาปีอัส อยู่ถึง 6 ปี แต่ในช่วงฤดูมรสุมก็จะกลับมาออกทะเลในหมู่บ้าน ซึ่งในช่วงหลังๆรู้สึกว่ก้าง ปลาเริ่มมีมากขึ้นเพราะคนในหมู่บ้านได้รวมตัวกันฟื้นฟูทรัพยากร มีการทำซั้งปะการังเทียมเหมือนพวกเรือใหญ่ที่มาเลเซียเพื่อให้ทรัพยากรสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันทางชาวบ้านก็ได้เชิญผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีลงมาช่วยแก้ไขปัญหา เริ่มมีการตรวจจับอวนรุนอวนลาก จนเรืออวนรุนอวนลากน้อยลง แต่ก็ยังมีการทำกันอยู่ แต่การที่เรืออวนรุนอวนลากลดลงทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำเริ่มมีมากขึ้น ชาวประมงพื้นบ้านเริ่มมีรายได้จากการทำประมงพื้นบ้าน พอที่จะเลี้ยงดูครอบครัวได้พอสมควร ในขณะที่เดียวกันที่กัวลาปีอัส รัฐบาลกดดัน การทำประมงด้วยเครื่องมืออวนดำ เริ่มจับปลาได้น้อยลง เท่าที่เบนนิสังเกตเห็น คือ ที่กัวลาปีอัส มีเรืออวนลากเพิ่มมากขึ้นและอวนดำก็เพิ่มขึ้นหลายสิบลำ จึงทำให้สัตว์น้ำที่จะให้จับลดลงเป็นอย่างมาก ในบางเดือนแทบจะแบ่งส่วนกันไม่ได้ เพราะจับปลาได้น้อยมาก ค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ที่ได้จากการจับปลา เบนนิต้องหยิบยืมจากไต้เรือ 3,000-4,000 บาท เพื่อนำมาให้กับครอบครัว เบนนิรู้สึกว่าการทำงานบนเรือใหญ่ที่มาเลเซียน่าจะไปได้ไม่รอดแล้ว เบนนิจึงตัดสินใจที่จะบอกกับไต้เรือว่าจะไม่มาทำงานอีกแล้ว จะกลับมาออกเรือที่หมู่บ้านดีกว่า

หลังจากนั้นเบนนิไม่ได้ไปทำงานที่กัวลาปีอัสอีกเลย ได้กลับมาทำงานประมงพื้นบ้านในหมู่บ้านออกอวนลอยก้างในฤดูมรสุม เมื่อหมดฤดูมรสุม เบนนีก็นำอวนปูและอวนปลาทราย พอมิรายได้เลี้ยงดูครอบครัวได้เป็นอย่างดี

4.2.2 ปัญหาของชาวประมงพื้นบ้านเมื่ออพยพไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

จากการศึกษาข้อมูลของทางโครงการฯสามารถสรุปประเด็นปัญหาที่สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่อพยพไปหางานทำที่มาเลเซียมักประสบประกอบด้วย 7 ประการคือ

- ① ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเดินทาง (Passport)
- ② ปัญหาการไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Work permit)
- ③ ปัญหาในเรื่องปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต
- ④ ปัญหาการค่าใช้จ่ายที่สูง
- ⑤ ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ความขัดแย้งในการทำงาน

⑥ ปัญหาการลักเล็ขโมยน้อย

⑦ ปัญหาการไม่สามารถขอใบอนุญาตผู้ประกอบการร้านอาหารได้ด้วยตนเอง

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

❶ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเดินทาง (Passport)

หนังสือเดินทาง (Passport) คือ เอกสารทางราชการที่ใช้แสดงตัวและสัญชาติซึ่งทางราชการออกให้แก่บุคคลที่จะเดินทางไปหรือพำนักอยู่ชั่วคราวในต่างประเทศสำหรับสมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่ต้องการไปหางานทำที่มาเลเซีย หนังสือเดินทาง (Passport) จึงเป็นเสมือนใบเบิกทางที่จะทำให้ผู้ที่ต้องการไปทำงานที่มาเลเซีย สามารถเดินทางเข้า-ออกประเทศมาเลเซียได้แต่หนังสือเดินทาง (Passport) ที่ทุกคนมีอยู่ก็เป็นเพียงเอกสารสำคัญที่แสดงรายละเอียดของบุคคลที่จะเดินทางไปต่างประเทศ โดยจะระบุ ชื่อผู้เดินทาง ลายมือชื่อ รูปถ่าย อายุ สัญชาติ ศาสนา อาชีพ เลขที่หนังสือเดินทางเท่านั้น เป็นหนังสือเดินทางประเภทนักท่องเที่ยวไม่ได้อนุญาตให้บุคคลผู้นั้นสามารถเข้าไปทำงานในประเทศใดประเทศหนึ่งได้ ผู้ที่ต้องการไปหางานทำที่มาเลเซียจึงพยายามหาทุกช่องทางที่จะทำให้ตนเองสามารถทำงานอยู่ในสถานที่นั้นๆ ได้นานที่สุด จึงนำไปสู่การอาศัยช่องว่างต่างๆ เพื่อให้ผู้ต้องการไปหางานทำสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองต้องการได้ถึงแม้ว่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น

ชาวประมงพื้นบ้านได้มีการอพยพไปทำงานประเทศมาเลเซียตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ.2530 โดยวิธีการลักลอบเข้าเมืองแทบจะทั้งหมด ซึ่งไม่ได้มีการทำหนังสือเดินทาง แต่จะใช้วิธีการข้ามฝากเข้ามาเลเซียด้วยเรือรับจ้างในเขตแดน อ.ตากใบและ อ.สุไหงโกทก จังหวัดนราธิวาส หลังจากนั้นจะเหมารถฝั่งมาเลเซียเดินทางไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่ต้องการ ทางสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองของประเทศมาเลเซียไม่ค่อยมีการกวดขันมากนัก เพราะมีความเห็นอกเห็นใจความทุกข์ยากและการไม่มีงานทำของคน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะคนที่มาจากจังหวัดปัตตานีจะได้รับการดูแลเห็นใจเป็นพิเศษ

ชาวประมงพื้นบ้านเล่าว่า การเดินทางไปทำงานในประเทศมาเลเซีย ในยุคแรกๆจะเดินทางไปทำงานในด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น ไปเป็นแรงงานบนเรือประมงใหญ่ แรงงานทำนาเกี่ยวข้าว ปลุกปล้ำน้ำมัน ตัดผลปล้ำม เป็นต้น การเดินทางจะเป็นลักษณะของการไปเป็นกลุ่ม ครั้งละหลายคน และทำงานอยู่ในที่เดียวกัน ซึ่งจะเดินทางในช่วงหลังฤดูมรสุมของฝั่งประเทศไทยเพราะเป็นช่วงที่ทรัพยากรเริ่มน้อยลง น้ำในทะเลเริ่มใสขึ้น กุ้งที่เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจหลักที่ชาวประมงพื้นบ้านจับขึ้นมาหาได้ยากขึ้น

ในขณะเดียวกันญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูงที่อยู่ในประเทศมาเลเซียเดินทางกลับมาหมู่บ้านก็ได้มีการชักชวนกันไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศมาเลเซียกำลังพัฒนาประเทศต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานภาคเกษตรซึ่งขาดแคลนเป็นจำนวนมาก ภาครัฐจึงไม่ค่อยจะกวดขันในเรื่องการลักลอบเข้ามาในประเทศมากนักของแรงงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การเดินทางเข้าประเทศมาเลเซียของแรงงานในชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี เริ่มมีปัญหาที่จำเป็นต้องทำหนังสือเดินทาง หลังจากที่แรงงานในชุมชนประมงพื้นบ้านในจังหวัดปัตตานีหลังไหลเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียเป็นจำนวนมาก เพราะผลตอบแทนที่ได้รับทำงานมาเลเซียเป็นผลตอบแทนที่มีรายได้สูงกว่าการทำงานในพื้นที่เป็นอย่างมาก ประกอบกับการทำงานประมงพื้นบ้านในช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2540 อยู่ในสถานะย่ำแย่มาก ทรัพยากรสัตว์น้ำถูกกวาดจับจากเรือประมงพาณิชย์ขนาดใหญ่ ที่ใช้เครื่องมือทำลายล้าง จำพวก เรืออวนรุน อวนลาก จึงส่งผลทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำเสื่อมโทรมอย่างหนัก ชาวประมงพื้นบ้านจับสัตว์น้ำได้ไม่พอเพียงต่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในครอบครัว การเดินทางไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียจึงเป็นหนทางเพียงช่องทางเดียวที่ชุมชนประมงพื้นบ้านนึกถึงและแสวงหาเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัว ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นในประเทศมาเลเซีย เริ่มมีคนไทยทำธุรกิจร้านอาหารกันมากขึ้น และได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากผู้บริโภคในประเทศมาเลเซีย เป็นเพราะภาวะเศรษฐกิจในประเทศมาเลเซียในช่วงนั้นมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ผู้คนจับจ่ายใช้สอยกันมาก และเป็นช่วงที่คนหนุ่มสาวในประเทศมาเลเซียโยกย้ายเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ๆกันมาก จากวัฒนธรรมที่เคยอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ เริ่มเปลี่ยนมาเป็นครอบครัวเดี่ยวกันมากขึ้น เวลาทำงานต้องใช้เวลานาน การดูแลครอบครัว การทำกับข้าวกินกันในครอบครัวเริ่มน้อยลง สภาวะที่เกิดขึ้นจึงทำให้ธุรกิจร้านอาหารเติบโตอย่างรวดเร็วและส่วนสำคัญคือรสชาติของอาหารไทยเป็นถูกปากของคนมาเลเซียเป็นอย่างมาก

เมื่อธุรกิจร้านอาหารของคนไทยจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในสถานะเฟื่องฟูร้านอาหารเหล่านี้ก็มีความต้องการคนทำงานมากขึ้น ก่อให้เกิดการหลั่งไหลของคนวัยหนุ่มสาวจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีเข้าไปหางานทำในประเทศมาเลเซียอย่างมากมาย จนส่งผลให้ทางรัฐบาลมาเลเซียต้องเข้มงวดมากขึ้นกับการเดินทางเข้า-ออกประเทศมาเลเซียของประชากรที่มาจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย หนังสือเดินทาง(Passport) จึงนับเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับการเดินทางเข้า-ออกประเทศมาเลเซียนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ภาพที่ 4.15: ชาวมาเลเซียในปัจจุบันนิยมรับประทานอาหารในร้านอาหารมากกว่า
การทำอาหารทานเองที่บ้าน
ภาพโดย: สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2558

ภาพที่ 4.16: หนังสือเดินทาง (Passport)

ที่มา : http://daruss.ac.th/news-detail_209_12510

เมื่อหนังสือเดินทาง (Passport) กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญและขาดไม่ได้สำหรับการเดินทางเข้าไปทำงานที่มาเลเซีย ประเด็นที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายมากขึ้น กล่าวคือ ประการแรกผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานที่มาเลเซียจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทำหนังสือเดินทาง ประกอบด้วยค่าธรรมเนียมการทำหนังสือเดินทาง (Passport) ประมาณ 1,000 บาท และค่าเดินทางจากบ้านไปยังสถานที่ที่มีบริการการทำหนังสือเดินทาง เมื่อได้รับหนังสือเดินทาง (Passport) มาแล้วและเดินทางไปมาเลเซียก่อนจะครบ 30 วัน ตามที่หนังสือเดินทางกำหนดไว้ (มาเลเซียเป็นหนึ่งในประเทศที่มีข้อตกลงร่วมกับประเทศไทยในการยกเว้น

ไม่ต้องทำการตรวจลงตรา (visa) หรือการตรวจลงตรา ณ ด่านตรวจคนเข้าเมือง (visa on arrival) และสามารถเดินทางท่องเที่ยวอยู่ในประเทศมาเลเซียได้ 30 วัน:-ผู้เขียน) พวกเขาจะต้องเดินทางมาประทับตราหนังสือเดินทาง(Passport) ซึ่งก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เสียเวลา เสียรายได้จากการทำงาน เช่น หากทำงานร้านอาหารอยู่ที่กัวลาลัมเปอร์ ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาประทับตราที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองไม่ต่ำกว่า 500 บาทต่อคน ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึง “ค่าใช้จ่ายนอกระบบ” ที่อาจจะเกิดขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้เพราะ โดยส่วนใหญ่พวกเขาเดินทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมายของทางมาเลเซียเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน(Work Permit)

ภาพที่ 4.17: ผู้ที่ไปทำงานที่มาเลเซียจะต้องประทับตราเข้า-ออกในหนังสือเดินทาง ทุก 30 วัน

ภาพโดย : สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2558

ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นดังกล่าว รวมทั้งความยุ่งยากในการเดินทางไปประทับตราหนังสือเดินทาง (Passport) ทำให้มีผู้ที่ไปทำงานร้านอาหารที่มาเลเซียบางกลุ่มตัดสินใจเลือกใช้วิธีการไม่เดินทางไปประทับตราหนังสือเดินทาง (Passport) เลย ทำให้หนังสือเดินทางสิ้นสภาพ และผู้ที่ถือหนังสือเดินทางดังกล่าวนอกจากจะไปทำงานอย่างผิดกฎหมายของทางมาเลเซียเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน(Work Permit) แล้วพวกเขายังกลายเป็นบุคคลที่ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายอีกด้วย และเมื่อหนังสือเดินทางของพวกเขาหมดสภาพที่จะใช้งานต่อไปได้ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนทำงานกลุ่มนี้ก็จะแตกต่างจากคนทำงานกลุ่มอื่นๆ ในมาเลเซียที่ยังมีหนังสือเดินทางสามารถ แสดงตัวเปิดเผยในช่วงที่ไม่ได้ทำงาน สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องหลบซ่อน ในขณะที่กลุ่มคนทำงานที่ทำให้หนังสือเดินทางของ

ตนเองสิ้นสภาพ จะต้องคอยหลบซ่อนตัวจากเจ้าหน้าที่ของทางมาเลเซีย ไม่สามารถออกมาใช้ชีวิตในสถานที่สาธารณะของมาเลเซียได้ และกลุ่มคนทำงานเหล่านี้ เมื่อถึงเวลาที่ต้องการจะเดินทางกลับบ้านเกิด เมืองนอนจะใช้ 2 วิธีการคือ 1) การลักลอบกลับเข้าประเทศไทย และ 2) การยอมเสียค่าใช้จ่ายให้กับบุคคลที่เป็น “นายหน้า” เพื่อนำหนังสือเดินทางไปประทับตราเข้า-ออกย้อนหลังในทุกๆ เดือนเพื่อให้หนังสือเดินทางกลับมามีสภาพใช้งานได้เหมือนเดิม ซึ่งวิธีการนี้มีค่าใช้จ่ายที่สูงมากและเสี่ยงมากเช่นกัน

สำหรับสมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่ไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่ มาเลเซีย มักจะไม่ค่อยประสบปัญหารวมทั้งไม่ค่อยมี “ค่าใช้จ่ายนอกระบบเพิ่ม” ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประทับตราหนังสือเดินทาง(Passport) เหมือนกับผู้ที่ไปทำงานร้านอาหารที่ มาเลเซียดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ เพราะพวกเขาสามารถอยู่ในมาเลเซียได้ 30 วัน ภายหลังจากนั้นจะต้องเดินทางออกจากประเทศมาเลเซียและทิ้งระยะห่างสักพักจึงจะสามารถเดินทางกลับเข้าไปที่ มาเลเซียได้อีกรอบ ซึ่งช่วงที่ต้องเดินทางออกนอกประเทศมาเลเซียนี้ กลุ่มคนที่ทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ก็จะกำหนดร่วมกันให้เป็นช่วงวันหยุด เพื่อให้คนทำงานได้กลับบ้านไปพักที่บ้านของแต่ละบุคคลประมาณ 5-7 วัน ภายหลังจากนั้นจึงเดินทางกลับเข้าไป มาเลเซียอีกครั้ง กลุ่มคนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่จึงไม่ต้องมีการจ่าย “ค่าใช้จ่ายนอกระบบ” เหมือนกับคนทำงานที่ร้านอาหาร

๒ ปัญหาการไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Work permit)

ประเทศเพื่อนบ้านของไทยอย่างมาเลเซีย ถือเป็นสวรรค์ของแรงงานไทยที่ลักลอบเข้าไปทำงาน ผิดกฎหมายมาช้านาน โดยอาศัยช่องว่างของความตกลงการยกเว้นการตรวจลงตราระหว่างกัน ทำให้คนไทยสามารถเดินทางเข้าประเทศมาเลเซียได้โดยไม่ต้องมีวีซ่าเป็นเวลา 30 วัน จึงทำให้คนไทยจำนวนมากลักลอบทำงานในมาเลเซียโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Work permit)

ในส่วน of สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่ไปทำงานทำที่ มาเลเซียโดยส่วนใหญ่ก็ไปทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Work permit) เช่นกัน โดยในที่นี้จะขอกล่าวถึงใบอนุญาตทำงานใน 2 อาชีพหลักที่คนจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีนิยมไปทำคือ 1) ใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ และ 2) ใบอนุญาตทำงานในร้านอาหาร

๑ การทำใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่

สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่ไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่ประเทศมาเลเซีย นอกจากจะต้องดำเนินการในการจัดทำหนังสือเดินทาง (passport) เพื่อใช้เดินทาง

เข้า-ออกประเทศไทย-มาเลเซียแล้ว พวกเขาจะต้องจัดทำหนังสือคนประจำเรือ หรือ ที่เรียกว่า ซีแมนบุ๊ก (Seaman Book) กับกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีของประเทศไทย ทั้งนี้หนังสือคนประจำเรือ (Seaman Book) เป็นเอกสารที่กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีออกให้กับบุคคลผู้ประสงค์จะลงทำงานในเรือประมงหรือเดินทะเล สำหรับการบันทึกประวัติการทำงานในเรือและใช้ตรวจสอบระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ในเรือ เพื่อสมัครสอบขอรับประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถและให้ใช้เป็นเอกสารพยานการเลิกจ้าง มีค่าใช้จ่ายสำหรับการทำหนังสือคนประจำเรือ(Seaman Book)ประกอบด้วย ค่าธรรมเนียม/ ค่าเล่ม Seaman Book รวม 500 บาท และค่าประทับตรา 20 บาท

ภาพที่ 4.18: หนังสือคนประจำเรือ (Seaman Book)

ที่มา: <http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=thaiseaman&date=02-05-2015&group=2&gblog=2>

หลังจากที่ผู้ที่ต้องการไปทำงานได้เดินทางเข้าประเทศมาเลเซียแล้ว ทางเจ้าของเรือจะมอบหมายให้ไต้เรือทำหน้าที่รวบรวมหนังสือเดินทาง(Passport) และหนังสือคนประจำเรือซีแมนบุ๊ก (Seaman Book) เพื่อไปจัดทำใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ (Work permit) โดยที่คนทำงานทุกคนยังไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในทันที แต่ทางเจ้าของเรือจะรวบรวมไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการออกทำการประมงเมื่อไปจับสัตว์น้ำมีรายได้ขึ้นมา ก็จะนำค่าใช้จ่ายในการจัดทำใบอนุญาตทำงานบนเรือของทุกคนไปหักออกจากรายได้ที่ได้จากการจับสัตว์น้ำ

ทั้งนี้ ทางสมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่ไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่ประเทศ มาเลเซียไม่เคยรับทราบข้อมูลที่แท้จริงถึงค่าใช้จ่ายในการจัดทำใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงที่

มาเลเซีย เพราะเจ้าของเรือเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด และเป็นการผูกมัดให้คนทำงานจะต้องทำงานบนเรือประมงของตนเองไม่สามารถหลีกเลี่ยงไปทำงานกับเรือประมงลำอื่นได้ จนกว่าใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ (Work permit) จะหมดอายุ ลักษณะการผูกมัดโดยการจัดทำใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ (Work permit) เป็นสถานะจำยอมที่คนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ต้องยอมรับสภาพเพื่อที่จะได้ทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สามารถหารายได้กลับไปเลี้ยงดูครอบครัว คนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่บางคนได้ทำงานบนเรือที่มีความพร้อมเป็นอย่างดี เป็นเรือใหม่ มีวัสดุอุปกรณ์ที่พร้อมทุกอย่าง มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีอุปกรณ์ที่ช่วยทำให้การทำงานเบาแรงลงไปได้บ้าง รวมทั้งมีไต้เรือที่มีความชำนาญ ทำให้มีรายได้ที่ดีจากการจับสัตว์น้ำ เมื่อหักค่าใช้จ่ายต่างๆรวมทั้งการจัดทำใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ (Work permit) แล้ว ก็ยังมีเงินเหลือเก็บพอสมควรกับการนำมาใช้เลี้ยงดูครอบครัว แต่คนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่บางคนไปทำงานบนเรือประมงที่มีสภาพทรุดโทรม วัสดุอุปกรณ์ไม่มีความพร้อม ประกอบกับไต้เรือเป็นไต้มือใหม่ไม่ค่อยมีความชำนาญในการจับสัตว์น้ำ ทำให้รายได้ในการจับสัตว์น้ำไม่ค่อยดีนัก เมื่อหักค่าใช้จ่ายต่างๆแล้วยังคงติดลบ ไม่คุ้มทุน ทำให้ลูกเรือต้องเป็นหนี้กับเจ้าของเรือเพิ่มมากขึ้น เพราะเมื่อครบกำหนดเวลาที่สามารถอยู่ในมาเลเซียได้ตามหนังสือเดินทางที่ประทับตราไว้ ต้องไปประทับตราออกและเดินทางกลับบ้าน ก็จะต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และเงินสำหรับกลับไปให้กับครอบครัว ลูกเรือจึงจำเป็นต้องเบิกเงินล่วงหน้าจากเจ้าของเรือซึ่งถือเป็นหนี้ของแต่ละบุคคลที่จะนำไปหักจากรายได้จากการจับสัตว์น้ำในครั้งต่อ ๆ ไปที่ออกทำการประมง

การทำใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ (Work permit) จึงนับเป็นปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่งสำหรับสมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ประสงค์จะไปหางานทำเป็นลูกเรือประมงที่ประเทศมาเลเซีย พวกเขาจำต้องตกอยู่ในสถานะจำยอม ไม่มีทางเลือกที่จะไปหาเรือประมงลำใหม่ที่มีสภาพที่ดีกว่าลำเดิม หรือหาเจ้าของเรือคนใหม่ที่ดีกว่าให้ส่วนแบ่งรายได้จากการจับสัตว์น้ำที่มากกว่าคนเดิมได้ คนทำงานเหล่านี้จะต้องรอจนใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ (Work permit) หมดอายุจึงจะสามารถแสวงหาไปหาทำงานกับเรือประมงลำอื่นๆหรือเจ้าของคนใหม่ๆได้ต่อไป แต่สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่เคยไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่ประเทศมาเลเซียสะท้อนว่าแทบจะเป็นได้น้อยมาก ทั้งนี้ เพราะลูกเรือที่ได้ทำงานบนเรือประมงที่มีความพร้อม มีไต้เรือที่มีความชำนาญ มีประสบการณ์ในการหาฝูงปลา สร้างรายได้ได้เป็นอย่างดี เรือประมงประเภทนี้แทบจะไม่มีที่ว่างให้ลูกเรือคนใหม่ ๆ เข้าไปทำงานได้เลย

❶ การทำใบอนุญาตทำงานในร้านอาหาร

สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่เคยไปทำงานร้านอาหารที่มาเลเซียโดยส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะสนใจที่จะไปทำใบอนุญาตทำงาน(Work permit) ให้ถูกต้องตามกฎหมายของประเทศมาเลเซีย ทั้งนี้เพราะค่าใช้จ่ายในการทำใบอนุญาตทำงาน (Work permit) มีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างจะสูงมาก สำหรับคนทำงานในร้านอาหารที่มีรายได้ไม่มากนัก พวกเขาต้องการมีเงินเก็บเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับตัวเองและเงินเก็บที่ส่งให้ครอบครัวไว้ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

โดยปกติแล้ว การทำใบอนุญาตทำงานตามร้านอาหารที่มาเลเซีย นายจ้างจะเป็นคนทำให้ โดยต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 400 - 500 ริงกิตต่อหนึ่งคนหรือประมาณ 4,000-5,000 บาท แต่ถ้าต้องติดต่อผ่านนายหน้าที่เป็นคนมาเลเซียก็จะมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นโดยต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 1,200 ริงกิต ต่อหนึ่งคนหรือประมาณ 12,000 บาท นายจ้างจะเป็นผู้ที่ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดก่อนแล้วจึงจะหักจากค่าตอบแทน/ค่าจ้างที่คนงานได้รับครึ่งหนึ่ง โดยนายจ้างจ่ายค่าทำใบอนุญาตทำงาน(Work permit)ให้ลูกจ้างแต่ละคนครึ่งหนึ่งด้วยเงื่อนไขดังกล่าวจึงทำให้ทั้งนายจ้างและลูกจ้างไม่อยากทำเพราะมีค่าใช้จ่ายที่สูง รวมทั้งหลังจากที่ทำใบอนุญาตทำงาน (Work permit) แล้วตัวนายจ้างเองก็ไม่มี ความมั่นใจว่าลูกจ้างจะอยู่กับตนเองตลอดอายุของใบอนุญาตทำงาน ในขณะที่ตัวลูกจ้างเองก็ต้องการแสวงหางานใหม่ที่ได้อำนาจตอบแทนที่ดีกว่าตามที่ตนเองพึงพอใจ

การที่คนทำงานในร้านอาหารมาเลเซียที่ไปจากประเทศไทยและไม่มีใบอนุญาตทำงาน ทำให้พวกเขาต้องทำงานอย่างหลบซ่อน เพราะเป็นการไปทำงานอย่างผิดกฎหมาย พวกเขาต้องมีความพร้อมตลอดเวลาที่จะหลบหนีเจ้าหน้าที่รัฐของทางมาเลเซีย โดยเจ้าของร้านอาหารจะเป็นผู้ที่คอยสอดส่องดูแลหาข้อมูลในเรื่องการออกตรวจจับของเจ้าหน้าที่รัฐมาเลเซีย เจ้าของร้านอาหารที่มาเลเซียส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องมีเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าของร้านกันเอง รวมทั้งเครือข่ายของเจ้าหน้าที่รัฐและเครือข่ายลูกค้าที่ไว้วางใจกัน คอยช่วยเหลือให้ข้อมูลในกรณีที่อาจมีการตรวจจับผู้กระทำความผิดกฎหมายของหน่วยงานต่างๆของเจ้าหน้าที่รัฐมาเลเซีย

คนทำงานในร้านอาหารที่มาเลเซียโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน(Work permit) พวกเขาจะต้องอยู่ในสถานะที่จำยอมและพร้อมรับทุกสภาพการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นกับตนเอง ทั้งนี้ตามกฎหมายของทางมาเลเซีย ความผิดจากการทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต ลูกจ้างจะถูกปรับไม่ต่ำกว่า 200 ริงกิต(ประมาณ 2,000 บาท) หรือจำคุก 2-6 เดือน ส่วนนายจ้างจะถูกปรับรายละ 5,000 ริงกิต (ประมาณ 50,000 บาท) หรือจำคุก 6-12 เดือน กรณีนายจ้างไม่จ่ายค่าปรับลูกจ้างจะถูกจำคุกจนกว่าจะตามตัวนายจ้างมาดำเนินคดีได้ และ

ประการที่สำคัญ คือ กฎหมายของมาเลเซียระบุว่าคนต่างด้าวไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน 4 ประเภท คือ พนักงานรักษาความปลอดภัย (security guard) พนักงานเก็บเงิน (cashier) พนักงานนวด (masseur) และ พนักงานเสิร์ฟอาหาร (waiter and waitress) ตามร้านอาหาร

ทั้งนี้จากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณของโครงการปรากฏการณ์การอพยพของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี พบว่า สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่จะมีปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีใบอนุญาตในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66, ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบว่า การไม่มีใบอนุญาตทำงานในมาเลเซีย เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการทำใบอนุญาตทำงานในประเทศมาเลเซียสูงมาก ลำดับความถี่ 135 และมีความต้องการให้เกิดการแก้ปัญหามากที่สุดมีลำดับความถี่ 135 ของผู้ตอบแบบสอบถามเช่นกัน

③ ปัญหาในเรื่องปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต

สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีที่ไปทำงานที่มาเลเซียทั้งการทำงานที่ร้านอาหารและการทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ พวกเขาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้ตนเองสามารถทำงานหารายได้กลับมาเลี้ยงดูครอบครัวได้ อย่างไรก็ตามปัญหาในเรื่องปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตเมื่อไปทำงานที่มาเลเซียที่พวกเขาประสบ สามารถจำแนกได้ดังนี้

● ที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 4.19: ลักษณะที่พักของคนทำงานบนเรือจะอยู่รวมกัน ตามห้องหรือมุมต่างๆของเรือ เพียงแค่อาศัยหลังคาเรือเพื่อกำบังแดดกำบังฝนเท่านั้น

ที่มา: <http://pantip.com/topic/33921070>

กลุ่มคนที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย มักจะประสบปัญหาในเรื่องที่อยู่อาศัย กล่าวคือ พวกเขาต้องอยู่กันอย่างแออัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่ทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ ช่วงที่พวกเขาต้องนำเรือออกจากฝั่งเพื่อทำการประมงนั้น จะต้องใช้ชีวิตอยู่บนเรือ ที่นอนบนเรือประมงมีสภาพคับแคบมาก เรือประมงแต่ละลำมีลูกเรือจำนวน 20-30 คน ทุกคนจะต้องหาพื้นที่แคบๆ ที่ตนเองสามารถนอนพักผ่อนได้ในช่วงที่ยังไม่ต้องวางอวนหรือสาวอวน บางคนอาจจะได้นอนในแก่งเรือ ซึ่งพอจะบรรจุคนได้ประมาณ 10-15 คน นอกเหนือจากนั้น อาจจะต้องนอนบนกองอวน หรือนอนในสถานที่ต่าง ๆ ที่สามารถซุกตัวลงไปนอนได้ เมื่อเรือไปประสบกับพายุฝน ลูกเรือทุกคนจะต้องเข้ามาอาศัยอย่างแออัดอัดเหยียดอยู่ในแก่งเรือ ถึงเวลานี้ก็แทบจะซุกตัวลงนอนไม่ได้ แต่ทุกคนก็ต้องรับสภาพให้ได้ ต้องปรับตัวให้กินนอนได้แบบง่าย ๆ เมื่อเรือกลับเข้าสู่ฝั่ง คนทำงานบนเรือทุกคนก็จะอยู่รวมกันในบ้านพักที่มีลักษณะเป็นเพิงสังกะสี อยู่รวมกัน 20-30 คนต่อบ้านเล็กๆ 1 หลัง บ้านพักบางที่ไม่มีแม้กระทั่งประตูไว้สำหรับปิดกันลมกันฝน แต่พวกเขาก็จำเป็นต้องอยู่ให้ได้

ภาพที่ 4.20: ลักษณะที่พักอาศัยบนฝั่งของคนทำงานบนเรือประมง จะพักรวมกันทั้งหมดภายในบ้านหลังเดียวกัน หรือเป็นห้องเล็กๆ ติดกันอยู่ในบริเวณเดียวกัน

ภาพโดย: สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2558

ในส่วนของคนทำงานที่ร้านอาหารที่มาเลเซีย อาจจะมีสภาพที่พักอาศัยที่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มคนที่ไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะคนทำงานที่ร้านอาหารโดยส่วนใหญ่จะได้นอน

พักในเขตบริเวณของร้านอาหารหรือที่พักอยู่ไม่ไกลจากร้านอาหารที่ตนเองทำงานมากนัก ที่พักจะเป็นห้องที่มีรั้วรอบขอบชิด แยกชาย-หญิงสำหรับคนที่ยังไม่ได้แต่งงาน และสำหรับคนที่แต่งงานแล้วอาจจะได้พักอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามห้องพักสำหรับคนทำงานแต่ละห้องก็เป็นห้องขนาดเล็ก ในแต่ละห้องจะมีผู้พักอาศัยประมาณ 4-6 คน ก็จัดว่าคับแคบและไม่เป็นสัดส่วน โดยเฉพาะคนทำงานที่เป็นผู้หญิงซึ่งจะต้องแต่งตัวอย่างมิดชิด ต้องแต่งหน้าให้สวยงาม เพราะการทำงานในร้านอาหารเป็นงานให้บริการ จึงจำเป็นต้องแต่งกายให้ดูดีที่เข้ามาในร้านประทับใจ การที่ห้องพักมีความคับแคบ ต้องพักอาศัยอยู่รวมกันหลายคน จึงสร้างความอึดอัดให้กับคนทำงานพอสมควร แต่พวกเขาก็จำเป็นต้องรับสภาพที่เป็นอยู่ให้ได้ และต้องปรับตัวให้สามารถใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับคนทำงานคนอื่น ๆ ในที่ทำงานเดียวกันให้ได้

● เครื่องนุ่งห่ม

คนทำงานที่ทำงานกับเรือประมงขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เสื้อผ้าจะไม่ค่อยสะอาดนัก ทั้งนี้เพราะพวกเขาต้องทำงานที่อยู่กับเครื่องยนต์ อยู่กับเครื่องมือประมง อยู่กับน้ำทะเลและดินโคลน ในแต่ละวันที่ออกทำการประมง ก็จะต้องมีการวางอวนสาวอวนขึ้น-ลงจากน้ำทะเลประมาณ 3-4 ครั้งต่อวัน เสื้อผ้าต้องเปียกน้ำทะเลตลอดเวลา อยู่ในสภาพเปียกชื้นเป็นเวลานาน และเมื่อเขาต้องอยู่ในทะเลเป็นเวลาติดต่อกันหลายวัน การซักเสื้อผ้าให้สะอาดจึงเป็นเรื่องยากมาก อาศัยน้ำทะเลในการขจัดเปื้อนโคลนออกจากเสื้อผ้าและนำน้ำจืดมาล้างน้ำผ่านเท่านั้น เพราะน้ำจืดในเรือมีอยู่อย่างจำกัด การชำระล้างร่างกายให้สะอาดก็เป็นเรื่องยากเช่นกัน จึงทำให้ร่างกายของพวกเขาอยู่ในสภาพหมักหมม ประกอบกับเสื้อผ้าที่สวมใส่ก็ไม่สะอาด รวมทั้งการตากผ้าที่ผ่านการซักแล้วบนเรือ ต้องมีการผูกมัดเสื้อผ้าให้แน่นกับพื้นที่ตาก เพราะอาจจะทำให้เสื้อผ้าปลิวไปกับลมได้ จึงทำให้เสื้อผ้าที่คนทำงานบนเรือนำมาใส่ไม่ค่อยแห้งสนิทมีความเปียกชื้นในบริเวณร่มที่มิดชิดกับพื้นที่ตาก จึงเป็นสาเหตุให้คนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ มักเป็นโรคผิวหนังจำพวกกลากเกลื้อน เป็นแผลพุพองและเป็นผื่นคันตามตัว อันเกิดจากการใช้เครื่องนุ่งห่มที่ไม่สะอาด

คนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ จะได้ชำระล้างทำความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่มพร้อมกับได้ใส่เสื้อผ้าที่สะอาด ก็ต่อเมื่อเรือประมงได้กลับมาขึ้นฝั่งที่ทำเทียบเรือหรือตามเกาะต่างๆที่มีน้ำสะอาดให้ได้ใช้นั่น

ภาพที่ 4.21: การตากเสื้อผ้าของคนที่ทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่มาเลเซียจะมัดผูกกับเชือกราวตากผ้า
ภาพโดย: สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี, 2558

สำหรับคนที่ทำงานในร้านอาหาร ซึ่งต้องดูแลและให้บริการกับลูกค้า คนทำงานเหล่านี้ก็จะประสบปัญหาในอีกลักษณะหนึ่ง ก็คือ พวกเขาจำเป็นต้องมีเสื้อผ้าที่สวยงาม สะอาดและต้องมีจำนวนมากเพียงพอ จึงเป็นภาระในเรื่องการซักล้างรวมทั้งเป็นภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายของแต่ละคน

● อาหาร

ผู้ที่ไปทำงานที่มาเลเซียทั้งไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่และร้านอาหารมักจะประสบปัญหาที่เหมือนกันในเรื่องอาหารการกินอยู่ประการหนึ่งก็คือ การกินอาหารที่ไม่ตรงเวลา ทั้งนี้เป็นเพราะภาระงานที่แต่ละฝ่ายจะต้องรับผิดชอบ และเป็นงานซึ่งไม่สามารถกำหนดเวลาในการรับประทานอาหารได้แบบชัดเจน การทำงานที่ร้านอาหารในบางช่วงเวลาก็จะมีลูกค้าเข้ามาในร้านเป็นจำนวนมาก คนทำงานจึงจำเป็นต้องบริการลูกค้าก่อนเป็นลำดับแรก เมื่อลูกค้าที่เข้ามาในร้านเริ่มเบาบางลงจึงจะสามารถสลับคิวกันระหว่างพนักงานในร้านไปกินอาหารได้

ภาพที่ 4.22: การกินอาหารของคนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่มาเลเซีย ถึงแม้จะเป็นผู้ที่หาอาหารทะเลเอง แต่ก็ได้ทานอาหารเพียงแค่นี้ที่ให้อิ่มท้องและมีผลกำลังในการทำงานเท่านั้น

ที่มา: <http://pantip.com/topic/33921070>

เช่นเดียวกันกับแรงงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่บางครั้ง ในขณะที่ถึงช่วงเวลาของการทานอาหาร แต่กลับเจอฝูงปลาก่อน ใต้เรือจะส่งสัญญาณในการวางอวน ทุกคนจะต้องมาช่วยกันลงอวนและสาวอวนขึ้นมาก่อน ซึ่งต้องใช้เวลา 3-6 ชั่วโมงต่อรอบ ทำให้เวลาในการทานอาหารต้องเปลี่ยนแปลงไปตามแต่สถานการณ์

คนที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียจึงจำเป็นต้องปรับตัวเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับการอยู่อาศัยที่บ้านของตนเองในชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องการรับประทานอาหารที่ไม่อาจตรงเวลา จนบางครั้งอาจนำไปสู่การเป็นโรคประจำตัวได้เช่น โรคกระเพาะอาหาร เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองกลุ่มคนทำงานไม่ประสบปัญหาในเรื่องการไม่สามารถทานอาหารได้ ทั้งนี้เพราะอาหารที่พวกเขาจัดเตรียมไว้เป็นอาหารฮาลาล (Halal) ที่ผู้นับถือศาสนาอิสลามสามารถรับประทานได้อย่างถูกต้องตามหลักศาสนา

● ยารักษาโรค

การเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นเรื่องที่ต้องเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะกับกลุ่มคนทำงานที่ต้องใช้แรงงานเป็นหลัก ความเป็นอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ การพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ ล้วนเป็นบ่อเกิดให้ร่างกายอยู่ในสภาพที่อ่อนแอลง โรคภัยไข้เจ็บก็จะเกิดตามมา สำหรับกลุ่มคนที่ไปทำงานที่มาเลเซีย เมื่อพวกเขาเจ็บไข้

ได้ป่วยก็จำเป็นต้องรักษาพยาบาลไปตามสภาพการณ์ที่จำกัด คือ การไปซื้อยาตามร้านทั่วไป หรือยาที่แต่ละบุคคลจัดเตรียมมาจากบ้านในกรณีที่มีโรคประจำตัวอยู่ การรักษาพยาบาลที่ต้องไปที่โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล เป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือความคาดหมายของพวกเขาทั้งนี้เพราะค่ารักษาพยาบาลที่ค่อนข้างจะแพง และการที่พวกเขาเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย หากคนทำงานมีอาการเจ็บป่วยแบบค่อนข้างหนัก พวกเขาเลือกที่จะเดินทางกลับมารักษาต่อที่ชุมชนของตนเอง เพราะการรักษาพยาบาลมีค่าใช้จ่ายที่ถูกลงกว่า ประกอบกับพวกเขาสามารถเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลจากรัฐได้มากกว่าเมื่ออยู่ที่มาเลเซีย

➔ ปัญหาภาระค่าใช้จ่ายที่สูง

ในส่วน of ค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้นกับผู้ที่ไม่ทำงานที่มาเลเซียสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประการ คือ ค่าใช้จ่ายที่มาเลเซียและค่าใช้จ่ายที่มีอยู่ที่บ้านเกิดของเขา

● ค่าใช้จ่ายที่มาเลเซีย

คนทำงานในร้านอาหารที่มาเลเซียไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายด้านอาหารการกินมากนักเพราะกินอยู่กับเจ้าของร้าน แต่ในขณะเดียวกัน ภาระค่าใช้จ่ายที่สูงที่เกิดขึ้นกับคนทำงานในร้านอาหารเป็นหลักก็คือ ค่าใช้จ่ายในเรื่องการซื้อหาเสื้อผ้า เครื่องสำอาง ฯลฯ อันเนื่องมาจากลักษณะของงานร้านอาหารที่เป็นงานบริการ คนหนุ่มสาวที่ทำงานอยู่ในร้านอาหารจึงจำเป็นต้องมีเสื้อผ้าที่สวยงาม มีการใช้เครื่องสำอาง เพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า ค่าใช้จ่ายในเรื่องเหล่านี้นับเป็นภาระค่าใช้จ่ายแฝงที่คนทำงานในร้านอาหารต้องแบกรับไว้ นอกจากนี้คนทำงานในร้านอาหารส่วนใหญ่จะเป็นคนวัยหนุ่มสาว พวกเขาจึงนิยมที่จะใช้ชีวิตแข่งขันกันมีของราคาแพงไปตามสมัยนิยม ต้องมีโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนราคาแพง ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ค่าบริการการใช้โทรศัพท์ ค่าบริการอินเทอร์เน็ต ฯลฯ เป็นต้น ค่าใช้จ่ายส่วนตัวเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้รายได้ที่ได้จากค่าตอบแทนที่ควรจะได้รับได้มากก็ต้องถูกลดทอนลงไป แต่ในทางตรงกันข้าม คนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ ไม่มีภาระค่าใช้จ่ายในเรื่องเครื่องแต่งกาย เครื่องสำอาง หรือโทรศัพท์มือถือ หากแต่ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับพวกเขา กลับเป็นค่าเช่าหรือกับอาหารการกินเมื่ออยู่บนฝั่ง ในยามที่ไม่ได้ไปออกทำการประมง ซึ่งก็ยังนับว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่ามาก เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานที่ทำงานในร้านอาหาร

● ที่บ้าน

สำหรับภาระค่าใช้จ่ายสำหรับครอบครัวของผู้ที่ไม่ทำงานที่มาเลเซียที่อยู่ชุมชนประมงพื้นบ้านปัตตานี มักจะเป็นค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนเป็นหลัก ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อพ่อบ้านซึ่งเป็นแรงงาน

หลักในครอบครัวไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่มาเลเซีย คนในครอบครัวก็จะหวังพึ่งรายได้จากการไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียเพียงด้านเดียว ในยามที่พ่อบ้านไปทำการประมงที่มาเลเซีย แล้วจับสัตว์น้ำได้ไม่มากนัก ค่าตอบแทนที่ได้รับกลับมาก็จะไม่พอสำหรับการเลี้ยงดูครอบครัวได้ ทำให้คนในครอบครัวที่อยู่ที่บ้านต้องไปหยิบยืมเงินจากเพื่อนบ้าน จึงเกิดสภาพเป็นหนี้สินขึ้น แต่หากพ่อบ้านกลับมาจากทำงานและมีรายได้มากพอก็จะไปชำระคืนหนี้สินที่คนในครอบครัวไปหยิบยืมมา คนไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่มักจะมีรายได้ที่ไม่แน่นอนนัก ในขณะที่คนในครอบครัวมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างคงที่ ดังนั้น หากสมาชิกในครัวเรือนสามารถบริหารจัดการรายรับ-รายจ่ายภายในครัวเรือนได้ดี ปัญหาเรื่องภาระค่าใช้จ่ายที่สูงสำหรับคนที่ไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ก็จะเบาบางลงได้ในระดับหนึ่ง

สำหรับผู้ที่ไม่ทำงานที่ร้านอาหารที่มาเลเซีย หากพวกเขาไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากนักก็จะมีเงินเก็บออมที่สามารถส่งให้พ่อแม่ ผู้ปกครองที่อยู่ที่บ้าน เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวแต่สิ่งหนึ่งที่มักจะเกิดขึ้นกับครอบครัวของคนวัยหนุ่มสาวที่ไปทำงานในร้านอาหาร ก็คือ เมื่อพวกเขากลับมาอยู่ที่บ้านในช่วงเทศกาลทางศาสนาต่างๆ เช่น วันฮารีรายออีดิลฟิตรีและอีดิลอัฎฮา พวกเขา มักนิยมซื้อหาสินค้าราคาแพงมาใช้ในครัวเรือน เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า ซึ่งทำให้มีค่าไฟฟ้าที่แพงมากขึ้น กลายเป็นภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น

ปัญหาภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นที่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของค่านิยมของคนวัยหนุ่มสาวที่ต้องการมีสินค้าราคาแพง เพื่ออวดอ้างกับเพื่อนฝูงในชุมชนว่าตนเองมีชีวิตที่ดีกว่า มีเสื้อผ้าที่ทันสมัย ครอบครัวของตัวเองมีเครื่องอำนวยความสะดวกดีกว่าบ้านอื่นๆ อาจจะเพราะความที่ตนเองไม่เคยมีสิ่งของเหล่านั้นมาก่อน จึงพยายามดิ้นรนไขว่คว้าให้ได้ในสิ่งที่ตัวเองต้องการมี ถึงแม้ว่าจะเป็นหนี้สิน ต้องคอยผ่อนส่งเป็นงวดๆ เป็นภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวก็ตาม

๕ ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ความขัดแย้งในการทำงาน

การทำงานกับคนหมู่มากทั้งคนทำงานที่ทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่และร้านอาหารมักจะมีปัญหาที่ตามมาก็คือ การทะเลาะเบาะแว้ง ความขัดแย้งในการทำงาน ซึ่งเกิดขึ้นได้ง่ายมาก เพราะอุปนิสัยใจคอของแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนช่างฟ้อง บางคนอู้งาน คอยหลบหลีกงานหนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ ความขัดแย้งหลักของคนทำงานด้วยกันมักจะเกิดจากการอู้งาน กินแรงเพื่อน ทำให้เพื่อน ๆ ไม่ยอมรับ ถ้าได้เรือมีความเค็ดขาด ปัญหานี้ก็จะถูกแก้ไขได้อย่างทันท่วงที ซึ่งโดยปกติได้เรือจะใช้วิธีไล่ออกไม่ให้ทำงานบนเรืออีกต่อไป แต่หากได้เรือไม่มีความเค็ดขาดมากพอ ก็จะ

นำไปสู่การแบ่งพรรค แบ่งพวกกัน ทำให้การทำงานร่วมกันต้องประสบปัญหา มีความล่าช้า จับสัดว์น้ำได้น้อย สุดท้ายนำไปสู่การลงไม้ลงมือชกต่อยกัน จนไม่สามารถทำงานกันได้ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อย บนเรือประมงขนาดใหญ่

การทำงานที่ร้านอาหารที่มาเลเซียก็เช่นเดียวกัน มักจะมีปัญหาการกระทบกระทั่งกันระหว่างคนทำงานด้วยกัน โดยอาจจะเกิดจากปัญหาดังแต่เล็กน้อย คือ การใช้งาน ไม่เก็บงานที่ถูกค้างกินเสร็จแล้วปล่อยให้คนอื่นทำงานตลอด กินข้าวของตัวเองแล้วไม่ล้างจาน ให้คนอื่นล้างแทน การแบ่งพรรคแบ่งพวกที่มาจากชุมชนที่ต่างกัน จะนำไปสู่ปัญหาใหญ่ที่ตามมาจนถึงกับทำงานด้วยกันไม่ได้ ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะต้องเป็นฝ่ายที่จะต้องออกจากร้านไป

ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ความขัดแย้งในการทำงานจึงต้องอาศัยศิลปะที่นายจ้างจะต้องเรียนรู้ในการบริหารความขัดแย้งในการทำงานให้ดี เพราะมิเช่นนั้นจะกระทบต่อการทำงานต่อรายได้ที่เจ้าของร้านหรือเจ้าของเรือจะได้รับได้ทันทีเพราะจะต้องหาคนงานใหม่มาทดแทนตลอดเวลา คนทำงานที่ มาใหม่ก็ต้องเสียเวลาเรียนรู้งานใหม่ ซึ่งในบางตำแหน่งงานต้องใช้เวลาการเรียนรู้งานมาก โดยเฉพาะตำแหน่งพ่อครัว - แม่ครัว เป็นต้น

6 ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย

ร้านอาหารที่มาเลเซียส่วนใหญ่ มักจะประสบกับปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย จากพนักงานในร้านด้วยกันเอง เจ้าของร้านจำเป็นต้องสร้างระบบและมาตรการในการควบคุมดูแลการเงินของร้านให้ดี ทั้งนี้เพราะร้านอาหารเป็นพื้นที่ทำงานที่มีเงินเข้า-ออก ตลอดเวลาทั้งจากลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ และการต้องไปซื้อวัตถุดิบเข้าร้าน เจ้าของร้านจะต้องไม่เปิดช่องให้พนักงานในร้านมีโอกาสในการลักเล็กขโมยได้ เพราะจะนำไปสู่ปัญหาอื่นๆที่ตามมาอีกมาก ทั้งในเรื่องความไว้วางใจ ความหวาดระแวงต่อกันของคนทำงานอยู่ในสถานที่เดียวกัน เป็นต้น

7 ปัญหาการไม่สามารถขอใบอนุญาตผู้ประกอบการร้านอาหารได้ด้วยตนเอง

สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี ที่ไปเปิดร้านอาหารที่มาเลเซีย จะมีอยู่ 2 ประเภทด้วยกันคือ ประเภทแรก เช่าที่เพื่อเปิดร้านอาหาร แต่สถานที่นั้นไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบการร้านอาหาร การเปิดร้านอาหารแบบนี้ทั้งเจ้าของร้านที่มาขอเช่าและคนทำงานในร้านจะมีความเสี่ยงอย่างมาก ต้องหาทางหลบหลีกเจ้าหน้าที่มาเลเซียให้ดี ประเภทที่สอง เช่าที่เปิดร้านอาหารและมีใบอนุญาตผู้ประกอบการร้านอาหาร ซึ่งตามกฎหมายของมาเลเซีย ผู้ที่ขอใบอนุญาตต้องเป็นชื่อเจ้าของร้านและเป็นคนมาเลเซีย

นายกสมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี (นายมุหามะสุกรี มะสะนิง) ได้กล่าวว่า ปัญหาที่สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีพบเจอจากการไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ คือ การจับสัตว์น้ำได้ปริมาณน้อยมาก ทำให้ได้รับส่วนแบ่งน้อยไม่คุ้มค่า และอีกเรื่องหนึ่ง คือ จัดทำใบอนุญาตทำงานหรือ Work Permit มีความยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายเยอะ ทำให้ผู้ที่ไปทำงานมาเลเซียไม่ค่อยอยากไปทำงานและผู้ที่ไปส่วนใหญ่ก็ไม่มีใบอนุญาตทำงาน

สภาพปัญหาดังได้กล่าวมาข้างต้น เป็นปรากฏการณ์ของปัญหาที่ได้รับจากการศึกษาข้อมูล ของทางโครงการฯ ซึ่งทางโครงการมุ่งหวังที่จะนำข้อมูลดังกล่าวไปเป็นต้นทุนในการสร้างการเรียนรู้ให้กับสมาชิกในชุมชนถึงสภาพปัญหาที่สมาชิกในชุมชนต้องประสบเมื่อไปเป็นแรงงานรับจ้างนอกระบบที่มาเลเซีย ทั้งนี้ เพราะพ่อแม่ เครือญาติบางคนไม่เคยได้รับรู้สภาพที่แท้จริงที่ลูกหลานของตนเมื่อไปทำงานที่มาเลเซียนั้น ใช้ชีวิตอยู่อย่างไร อาหารการกิน ที่พัก เป็นอย่างไร ประพฤติตนอย่างไร ต้องคอยหลบหลีกเจ้าหน้าที่มาเลเซียอย่างไร บางครอบครัวรับรู้เพียงแค่ลูกหลานของตนได้ส่งเงินกลับมาให้สมาชิกในครอบครัวได้ใช้จ่ายเพื่อการยังชีพ การสร้างการเรียนรู้ผ่านกระบวนการการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนี้ จะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นไปด้วยกัน และท้ายที่สุดมุ่งหวังว่าข้อเท็จจริงที่ได้รับผ่านกระบวนการวิจัยนี้จะทำให้สมาชิกในชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีได้มีแนวทางทั้งเชิงรับและเชิงรุกต่อการอพยพไปหางานทำที่ประเทศมาเลเซียมากขึ้น เช่น หากยังต้องการที่จะอพยพไปหางานทำยังต่างประเทศ ก็จำเป็นจะต้องทำให้ตนเองเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ หรืออาจจะเกิดแนวทางในการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุที่ทำให้คนในชุมชนจำเป็นต้องอพยพไปขายแรงงานยังต่างประเทศ เป็นต้น

4.3 แนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

จากการจัดเวทีถอดบทเรียนความรู้ชุมชนผู้เข้าร่วมประชุมได้มีการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีท่านหนึ่ง แสดงความคิดเห็นว่า คนที่ไปทำงานที่มาเลเซียส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายมาเลเซีย และในการทำใบอนุญาตทำงาน ชาวบ้านก็ไม่ทราบว่าเป็นหน้าที่ของใคร จึงเป็นสิ่งที่น่าคิดว่า การไม่มีความรู้ด้านกฎหมายมาเลเซีย จะทำให้พวกเขาโดนเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งควรหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา แต่ทุกวันนี้ยังไม่มีข้อเสนอและแนวคิดใหม่ๆ ออกมา รวมทั้งสื่อเผยแพร่ เช่น โบชัวร์ แผ่นพับ เอกสารการแนะนำประชาสัมพันธ์หรือป้ายประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านต้องการให้มีการเผยแพร่ความรู้ต่างๆ เหล่านี้ โดยอาจจะมีการปิดแผ่นป้ายโปสเตอร์ การพูดบรรยายใน

มัสยิด เป็นต้น ซึ่งต้องมีเรื่องราวเหล่านี้ คือ ใบอนุญาตทำงานหรือ Work Permit จะต้องมียกสารประกอบอะไรบ้าง, การทำหนังสือเดินทางมีขั้นตอนอย่างไร และการขอวีซ่าเป็นภาระหน้าที่ของใคร เพราะมีประชาชนจำนวนมากที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ

นายเปาะเซ็ง สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี แสดงความคิดเห็นว่า คนที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ก็จะได้รับควบคุมครองจากภาครัฐไม่ว่ารัฐไทยหรือมาเลเซีย แต่คนที่ไปแบบผิดกฎหมาย ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความลำบาก ยากจนมาก แต่ก็ไม่มีทางเลือกเพราะอยู่ในชุมชนไม่มีงานทำ ทรัพยากรมีความเสื่อมโทรมทำให้ประกอบอาชีพประมงไม่ได้ นายเปาะเซ็งบอกว่าการไปทำงานที่มาเลเซียจะต้องไปอย่างถูกกฎหมาย มีสัญญาจ้างงาน และต้องมีสวัสดิการต่างๆด้วย เพราะเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นเจ้าหน้าที่ทางการมาเลเซียก็ไม่สามารถติดต่อกับญาติพี่น้องที่ประเทศไทยได้ นายเปาะเซ็ง บอกว่า ลูกชายของตนเองไปทำงานในร้านอาหารที่มาเลเซีย ถูกจับเนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน ผ่านมา 3 เดือนแล้ว เจ้าของร้านอาหารที่เป็นเจ้าแกล้งไม่ได้แจ้งข่าวให้กับทางบ้านได้รับรู้ เพราะลูกจ้างไม่มีใบอนุญาตทำงาน ซึ่งเจ้าของร้านก็มีความผิดเช่นกัน

นายเปาะเซ็งเสนอว่า ความเป็นไปได้ใหม่ในตอนต่อไปทำหนังสือเดินทางให้ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบรับผิดชอบดำเนินการจัดทำใบอนุญาตทำงานควบคู่ไปด้วย เพื่อที่จะทำให้การไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียมีความถูกต้อง เพราะถ้าเราเป็นผู้ดำเนินการเองไม่ต้องเกี่ยวข้องกับร้านอาหาร เราก็สามารถเลือกสถานที่ทำงานได้ หรือเมื่อมีปัญหาในการจ่ายค่าตอบแทนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม เราก็สามารถย้ายไปทำงานที่อื่นได้ และเมื่อเจ้าหน้าที่ของทางการมาเลเซียมาตรวจสอบเราก็สามารถแสดงเอกสารการทำงานได้ แต่เมื่อในขณะนี้เจ้าของร้านเป็นผู้รับผิดชอบในการทำใบอนุญาตให้กับลูกจ้างถึงแม้จะจ่ายค่าทำใบอนุญาตคนละครั้ง แต่สัญญาที่มีการผูกมัดจะต้องทำงานอยู่กับนายจ้างคนนี้ ถ้ามีการเปลี่ยนงานใบอนุญาตทำงานก็ไม่สามารถนำไปใช้กับที่อื่นได้อีก จึงขอความช่วยเหลือทางรัฐบาลในการจัดทำใบอนุญาตทำงานควบคู่กับการทำหนังสือเดินทางเฉพาะผู้ที่ประสงค์ไปทำงาน เพราะทุกคนที่ไปทำงานที่มาเลเซียล้วนมีความลำบาก อยู่ในสภาวะว่างงาน ไม่มีงานรองรับในประเทศ จึงทำให้ต้องอพยพไปทำงานต่างประเทศ

จากเวทีดังกล่าว ผู้เข้าร่วมประชุมได้สรุปข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานไทยในมาเลเซีย เป็นข้อๆ ดังนี้

- (1) แรงงานไทยควรมีการศึกษาข้อมูลด้านกฎหมายแรงงานจากหน่วยงานภาครัฐ
- (2) แรงงานไทยควรมีการจัดทำหนังสือเดินทาง และใบอนุญาตทำงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย

- (3) รัฐบาลควรมีการพิจารณาค่าธรรมเนียมและอำนวยความสะดวกในการจัดทำใบอนุญาตทำงานหรือ Work Permit
- (4) เสนอให้มีการจัดทำหนังสือเดินทาง สำหรับบุคคลที่ไปทำงานมาเลเซียโดยเฉพาะ
- (5) ต้องการให้มีการขยายระยะเวลาของหนังสือเดินทางจาก 1 เดือนเป็น 2 เดือนเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปประทับตราในหนังสือเดินทาง
- (6) การจัดการสัมมนาพบปะแรงงานไทยในมาเลเซีย ปีละ 1 ครั้งเพื่อเป็นการอบรมให้ความรู้ในด้านกฎหมายของมาเลเซีย
- (7) จัดตั้งศูนย์ประสานงานสำหรับผู้ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียประจำตำบล อำเภอ พร้อมมีอาสาสมัครประจำศูนย์
- (8) นายจ้างที่ประเทศมาเลเซียควรดูแลด้านสวัสดิการให้แก่แรงงานไทย เช่น ค่ารักษาพยาบาลในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุ
- (9) การกำหนดมาตรฐานของอัตราจ้างกับค่าครองชีพให้ชัดเจน
- (10) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง
- (11) ในด้านการทำประมง ต้องการให้รัฐบาลมีการประกันราคาสัตว์น้ำ เพื่อลดการกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง และต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนอุปกรณ์ประมง
- (12) ให้ชาวประมงทุกกลุ่มช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- (13) ต้องการให้รัฐบาลไทยจัดหางานรองรับแรงงานเพื่อไม่ต้องไปทำงานต่างประเทศ

นอกจากนี้ในการจัดเวทีถอดความรู้ชุมชนดังกล่าว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยะ กิจถาวร รองเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ไปทำงานที่มาเลเซีย พร้อมทั้งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในการเตรียมรับเพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันเมื่อจะไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

ผศ.ปิยะ กล่าวว่า ปัญหาใหญ่ของการไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย คือการไม่มีใบอนุญาตทำงานหรือ Work Permit ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ การอบรมสัมมนาผู้ที่จะไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียจึงจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เนื่องจากการสัมมนาทำให้ผู้ที่ต้องการไปทำงานได้รับความรู้และสามารถเตรียมรับกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ในส่วนประเด็นขั้นตอนวิธีการทำใบอนุญาตทำงานหรือ Work Permit นั้น จะมีการแจ้งประชาสัมพันธ์ไปทุกหน่วยงานและผู้ที่เข้าร่วมประชุมทุกคนผ่านทางจดหมาย ในส่วนของศูนย์ข้อมูลที่ได้มีการเสนอนั้น ในเบื้องต้นจะพยายามประสานงาน

ให้มีการส่งผ่านข้อมูล ไปยังจังหวัดและสมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีเพราะทางสมาคมมีเครือข่ายชาวนาที่มาจากจังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาสเพื่อให้ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ผศ.ปิยะ กิจถาวร ได้มีการเน้นย้ำผู้ที่ต้องการอพยพไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียให้มีการเตรียมตัว ดังนี้

(1.1) ตรวจสอบความถูกต้อง ความมั่นคง ประวัติการดำเนินการและการดูแลแรงงานของผู้ประกอบการที่จะไปทำงานด้วยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนการตัดสินใจ

(1.2) ตรวจสอบสัญญาจ้างงานโดยรายละเอียดก่อนเซ็นชื่อในสัญญาจ้าง

(1.3) รายงานตัวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนออกเดินทางเพื่อให้หน่วยงานในไทยได้ทราบที่ทำงาน

(1.4) รายงานตัวและแจ้งสถานที่ติดต่อให้สำนักงานแรงงานไทยหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบทันทีไปถึง

(1.5) ติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากสำนักแรงงานไทยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทันทีเมื่อได้รับความเดือดร้อน

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ประเทศมาเลเซีย ศึกษากรณี ชุมชนประมงพื้นบ้านบางแห่งของจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ (1) ศึกษาถึงสภาพปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย และ (2) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย จากผลการศึกษสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบจากชุมชนประมงพื้นบ้าน จ.ปัตตานีที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย มีปัญหาหลักๆ ดังนี้

(1) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเดินทาง (Passport) เพราะส่วนใหญ่จะใช้เพียงหนังสือเดินทาง (Passport) ในการเข้าไปหางานทำที่มาเลเซีย ซึ่งเป็นการใช้หนังสือเดินทางแบบนักท่องเที่ยว และหนังสือเดินทางดังกล่าวนั้นสามารถพำนักอยู่ในประเทศมาเลเซียได้ 30 วันเท่านั้นที่ เมื่อครบกำหนดก็ต้องมาต่ออายุที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการเดินทางไปประทับตราหนังสือเดินทาง ส่วนบางคนที่ไม่เดินทางไปประทับตราหนังสือเดินทาง (Passport) เลย ทำให้หนังสือเดินทางสิ้นสภาพ และพวกเขาก็จะกลายเป็นบุคคลที่ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย

(2) ปัญหาการไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Work permit) ทั้งใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ และใบอนุญาตทำงานในร้านอาหาร

ใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ที่เรียกว่า ซีแมนบุ๊ก (Seaman Book) ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ เจ้าของเรือจะมอบหมายให้ไต้เรือทำหน้าที่รวบรวมหนังสือเดินทาง (Passport) และหนังสือคนประจำเรือซีแมนบุ๊ก (Seaman Book) เพื่อไปจัดทำใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ (Work permit) โดยที่คนทำงานทุกคนยังไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในทันที แต่ทางเจ้าของเรือจะรวบรวมไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการออกทำการประมง เมื่อไปจับสัตว์น้ำมีรายได้ ก็จะไปหักออกจากรายได้ที่ได้จากการจับสัตว์น้ำ โดยที่คนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ไม่เคยรับทราบข้อมูลที่แท้จริงถึงค่าใช้จ่ายในการจัดทำใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงที่มาเลเซีย เพราะเจ้าของเรือเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด และเป็นการผูกมัด

ให้คนทำงานจะต้องทำงานบนเรือประมงของตนเองไม่สามารถหลีกเลี่ยงไปทำงานกับเรือประมงลำอื่นได้ จนกว่าใบอนุญาตทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ (Work permit) จะหมดอายุ

ในส่วนการทำใบอนุญาตทำงานตามร้านอาหารที่มาเลเซีย (Work permit) มีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างจะสูงมาก ทำให้นายจ้างไม่อยากทำ รวมทั้งหลังจากที่ทำใบอนุญาตทำงาน (Work permit) แล้วตัวนายจ้างเองก็ไม่มีความมั่นใจว่าลูกจ้างจะอยู่กับตนเองตลอดอายุของใบอนุญาตทำงาน ในขณะที่ตัวลูกจ้างเองก็ต้องการแสวงหางานใหม่ที่ได้อำนาจตอบแทนที่ดีกว่าตามที่ตนเองพึงพอใจ

(3) ปัญหาในเรื่องปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต

ที่พักอาศัย สำหรับกลุ่มคนที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย มักจะประสบปัญหาในเรื่องที่อยู่อาศัย กล่าวคือ พวกเขาจะต้องอยู่กันอย่างแออัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่ทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ ช่วงที่พวกเขาต้องนำเรือออกจากฝั่งเพื่อทำการประมงนั้น จะต้องใช้ชีวิตอยู่บนเรือ ที่นอนบนเรือประมงมีสภาพคับแคบมาก

เครื่องนุ่งห่ม

คนทำงานที่ทำงานกับเรือประมงขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เสื้อผ้าที่สวมใส่มักจะไม่ค่อยสะอาดนัก ทั้งนี้เพราะพวกเขาต้องทำงานที่อยู่กับเครื่องยนต์ อยู่กับเครื่องมือประมง อยู่กับน้ำทะเลและดินโคลน การชำระล้างร่างกายให้สะอาดก็เป็นเรื่องยากเช่นกัน จึงทำให้ร่างกายของพวกเขาอยู่ในสภาพหมักหมม จึงเป็นสาเหตุให้คนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ มักเป็นโรคผิวหนัง จำพวกกลากเกลื้อน เป็นแผลพุพองและเป็นผื่นคันตามตัว

สำหรับคนทำงานในร้านอาหาร ซึ่งต้องดูแลและให้บริการกับลูกค้า คนทำงานเหล่านี้ก็จะประสบปัญหาในอีกลักษณะหนึ่ง ก็คือ พวกเขาจำเป็นต้องมีเสื้อผ้าที่สวยงาม สะอาดและต้องมีจำนวนมากเพียงพอ จึงเป็นภาระในเรื่องการซักล้างรวมทั้งเป็นภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายของแต่ละคน

อาหาร

ผู้ที่ไปทำงานที่มาเลเซียทั้งไปทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่และร้านอาหารมักจะประสบปัญหาที่เหมือนกัน คือ การกินอาหารที่ไม่ตรงเวลา ทั้งนี้เป็นเพราะภาระงานที่แต่ละฝ่ายจะต้องรับผิดชอบ และเป็นงานซึ่งไม่สามารถกำหนดเวลาในการรับประทานอาหารได้แบบชัดเจน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพของคนทำงาน

ยารักษาโรค

กลุ่มคนที่ไปทำงานที่มาเลเซีย เมื่อพวกเขาเจ็บไข้ได้ป่วยก็จำเป็นต้องรักษาพยาบาลไปตามสภาพการณ์ที่จำกัด คือ การไปซื้อยาตามร้านทั่วไป หรือยาที่แต่ละบุคคลจัดเตรียมมาจากบ้านในกรณีที่มีโรคประจำตัวอยู่ การรักษาพยาบาลที่ต้องไปที่โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล เป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือความคาดหมายของพวกเขาทั้งนี้เพราะค่ารักษาพยาบาลที่ค่อนข้างจะแพงและการที่พวกเขาเป็นแรงงานนอกระบบ จึงไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลจากรัฐได้เมื่ออยู่ที่มาเลเซีย

(4) ปัญหาการค่าใช้จ่ายที่สูง ที่เกิดขึ้นกับคนทำงานในร้านอาหารเป็นหลัก ก็คือ ค่าใช้จ่ายในเรื่องการซื้อหาเสื้อผ้า เครื่องสำอาง ในทางตรงกันข้าม คนทำงานบนเรือประมงขนาดใหญ่ ไม่มีภาระค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ หากแต่ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับพวกเขา กลับเป็นค่าบุหรืกับอาหารการกินเมื่ออยู่บนฝั่งในยามที่ไม่ได้ไปออกทำการประมง

(5) ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ความขัดแย้งในการทำงาน ซึ่งเกิดขึ้นได้ง่ายมาก เพราะอุปนิสัยใจคอของแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนช่างฟ้อง บางคนอู้งาน คอยหลบหลีกงานหนัก ความขัดแย้งหลักของคนทำงานด้วยกันมักจะเกิดจากการอู้งาน กินแรงเพื่อน ทำให้เพื่อนๆ ไม่พอใจ

(6) ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย จากพนักงานในร้านด้วยตนเอง เจ้าของร้านจำเป็นต้องสร้างระบบและมาตรการในการควบคุมดูแลการเงินของร้านให้ดี ทั้งนี้เพราะร้านอาหารเป็นพื้นที่ทำงานที่มีเงินเข้า-ออก ตลอดเวลา

(7) ปัญหาการไม่สามารถขอใบอนุญาตผู้ประกอบการร้านอาหารได้ด้วยตนเอง เนื่องจากตามกฎหมายของมาเลเซีย ผู้ที่ขอใบอนุญาตต้องเป็นชื่อเจ้าของร้านและเป็นคนมาเลเซียเท่านั้น

5.1.2 แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

จากผลการวิจัยที่มวิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานไทยในมาเลเซีย ดังนี้

- (1) แรงงานไทยควรมีการศึกษาข้อมูลด้านกฎหมายแรงงานจากหน่วยงานภาครัฐ
- (2) แรงงานไทยควรมีการจัดทำหนังสือเดินทาง และใบอนุญาตทำงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย

- (3) รัฐบาลควรมีการพิจารณาค่าธรรมเนียมและอำนาจความสะดวกในการจัดทำใบอนุญาตทำงานหรือ Work Permit
- (4) เสนอให้มีการจัดทำหนังสือเดินทาง สำหรับบุคคลที่ไปทำงานมาเลเซียโดยเฉพาะ
- (5) ต้องการให้มีการขยายระยะเวลาของหนังสือเดินทางจาก 1 เดือนเป็น 2 เดือนเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปประทับตราในหนังสือเดินทาง
- (6) การจัดการสัมมนาพบปะแรงงานไทยในมาเลเซีย ปีละ 1 ครั้งเพื่อเป็นการอบรมให้ความรู้ในด้านกฎหมายของมาเลเซีย
- (7) จัดตั้งศูนย์ประสานงานสำหรับผู้ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียประจำตำบล อำเภอ พร้อมมีอาสาสมัครประจำศูนย์
- (8) นายจ้างที่ประเทศมาเลเซียควรดูแลด้านสวัสดิการให้แก่แรงงานไทย เช่น ค่ารักษาพยาบาล ในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุ
- (9) การกำหนดมาตรฐานของอัตราจ้างกับค่าครองชีพให้ชัดเจน
- (10) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง
- (11) ในด้านการทำประมง ต้องการให้รัฐบาลมีการประกันราคาสัตว์น้ำ เพื่อลดการกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง และต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนอุปกรณ์ประมง
- (12) ให้ชาวประมงทุกกลุ่มช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- (13) ต้องการให้รัฐบาลไทยจัดหางานรองรับแรงงานเพื่อไม่ต้องไปทำงานต่างประเทศ

5.2 การอภิปรายผลศึกษา

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจและสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีนำมาอภิปราย ดังนี้

สภาพปัญหาหลักๆที่สมาชิกจากชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีเมื่ออพยพไปทำงานที่ มาเลเซียประสบ คือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเดินทาง (Passport), การไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Work permit), ปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต, ปัญหาการค่าใช้จ่ายที่สูง, ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ความขัดแย้งในการทำงาน, ปัญหาการลักเล็ขโมยน้อย และปัญหาการไม่สามารถขอใบอนุญาตผู้ประกอบการร้านอาหารได้ด้วยตนเอง จากการศึกษาพบว่า ปัญหาของแรงงานรับจ้างนอกระบบที่ประเทศมาเลเซีย มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย (คสรท.) ที่ได้ศึกษาสถานการณ์

แรงงานอพยพข้ามชาติในประเทศไทย และเสนอว่า แรงงานหลายคนที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยถึงแม้จะเข้าสู่ขั้นตอนการทำงานอย่างถูกกฎหมายก็ต้องเผชิญกับการถูกยึดใบอนุญาตทำงานจากนายจ้างไปเก็บไว้ให้ลูกจ้างถือแค่ใบสำเนาไว้ในกรณีที่ยินยอมให้ลูกจ้างมีเอกสารทางการสักอย่างไว้กับตัว เมื่อลูกจ้างไม่มีเอกสารดังกล่าวติดตัว ก็จะถูกข่มขู่ว่าจะถูกส่งกลับถูกคุกคาม และถูกจับกุม เนื่องจากไม่มีหลักฐานพิสูจน์ว่าตนมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานหลายคนจึงรู้สึกว่าการมีหรือไม่มีบัตรอนุญาตทำงานไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เพราะอย่างไรก็ต้องจ่ายเงินค่าคุ้มครองให้กับเจ้าหน้าที่อยู่ดี ทำให้แรงงานข้ามชาติหลายคนใช้วิธีการจ่ายส่วยให้แก่เจ้าหน้าที่แทนการไปจดทะเบียน

สำหรับแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่ไม่มีเงินจ่ายค่าส่วยจะถูกจับกุมคุมขัง ปัญหาการจับกุมคุมขังของแรงงานข้ามชาติมีความรุนแรงอยู่มาก นอกจากเรื่องของห้องขังที่แออัดยัดเยียด ปัญหาสภาพความเป็นอยู่ อาหารประจำวันและห้องน้ำของผู้ถูกคุมขัง ยังพบว่ามีการทำร้ายร่างกายแรงงานข้ามชาติที่ถูกจับกุมโดยทั้งจากเจ้าหน้าที่และผู้ช่วยผู้คุมซึ่งเป็นนักโทษไทยที่อยู่ในที่คุมขัง มีการทุบตีทำร้ายแรงงานข้ามชาติที่ถูกจับกุมหากไม่พอใจจนถึงขั้นบาดเจ็บ อย่างรุนแรงจนถึงเสียชีวิต มีการข่มขืน ล่วงละเมิดทางเพศ การกระทำอนาจารต่อผู้ต้องขังที่เป็นแรงงานข้ามชาติหญิง เช่น ให้ผู้ต้องขังชายช่วยตัวเองหน้าห้องผู้ต้องขังหญิง ไปจนถึงการข่มขืนกระทำชำเราผู้ต้องขังหญิง โดยนักโทษชายที่เป็นคนไทยต่อหน้าเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใส่ใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือบางครั้งเจ้าหน้าที่รัฐบางคนก็เป็นผู้กระทำเสียเอง

บรรณานุกรม

กฤตยา อาชวนิจกุล, ทริส โคเอทท์ และนิน นิน ไลน์ 2543. เพศ อนามัยเจริญพันธุ์และความรุนแรง: ประสบการณ์ชีวิตของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.

ข้อมูลพื้นฐานของบ้านปาตา หมู่ 1 ตำบลตะโละกาโปรี อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี. องค์การบริหารส่วนตำบล ตะโละกาโปรี.

คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย (คสรท.) 2550. เอกสารวิชาการลำดับที่ 1 สถานการณ์แรงงานอพยพข้ามชาติในประเทศไทย ใน บุญรัตน์ กาญจนดิษฐ์, ยุทธศาสตร์การอยู่รอดของแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่า กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (SURVIVAL STRATEGIES OF MIGRANT WORKERS FROM MYNMAR CASE STUDY IN BANGKOK, THAILAND). สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

คอเลาะ สะอะ. 2554. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งอย่างยั่งยืนของชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมในยุคปัจจุบัน สัญญาเลขที่ RDG53S0014. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปัญหา. สืบค้นจาก วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี.

ประเสริฐ ดันสกุล. 2551. ทักษะประกอบตน. สืบค้นจาก <http://www.Aspacngo.Org/unloads/events /jamming /6 pbf>.

แผนงานกลุ่มบริหารจัดการด้านการประมง. 2558. ข้อมูลด้านการประมง. (เอกสารประกอบการประชุม) สำนักงานประมงจังหวัดปัตตานี.

พรพันธุ์ เขมคุณาศัยและสุรรัตน์ พิณสุวรรณ. (2551 ตุลาคม – มีนาคม) “ผู้หญิง” มลายูมุสลิมชายแดนใต้ : แรงงานรับจ้างนอกระบบในประเทศมาเลเซีย. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, (3) ,หน้า 138-139.

บรรณานุกรม(ต่อ)

มันตรา ธรรมบุญ. 2551. การเรียนรู้ทักษะชีวิต. สืบค้นจาก[http://www.Chandra.ac.th/teacher All/mdra/date / pdf / Life-skill 1 L . pdf](http://www.Chandra.ac.th/teacher>All/mdra/date/pdf/Life-skill%201%20L.pdf).

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ (มรอ). แรงงานนอกระบบ(Informal Workers). สืบค้นจาก[http://www.homenetthailand.org/index.php/th/ aboutus-th-th-2/whos-worker-th-th-2](http://www.homenetthailand.org/index.php/th/aboutus-th-th-2/whos-worker-th-th-2)

ศิริศักดิ์ ธรรมรักษ. 2540.ปัญหาแรงงานบุคคลต่างด้าวสัญชาติพม่าหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สถานการณ์แรงงานไทยในมาเลเซีย. 2551.ใน รายงานผลการสัมมนาแรงงานไทยมาเลเซีย, 7-27.คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.2550. แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา.กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย .

สุณี จิตราคม. 2523. เศรษฐศาสตร์แรงงานระหว่างประเทศ.กรุงเทพฯ: หอรัศนชัยการพิมพ์.

สุทธธีรัตน์ ชุ่มวิเศษ.2540.การลักลอบเข้าสู่ประเทศไทยของคนสัญชาติพม่า : กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรางค์ จันทวานิช.2541.ตลาดแรงงานไทยในเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยในปลายทศวรรษที่ 90. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริยา สมุทคุปดี และพัฒนา กิตติอาษา. 2542. คนขายขอบ : ชีวิตและชุมชนของแรงงานไทยในญี่ปุ่น. ในวารสาร มานุษยวิทยากับโลกาภิวัตน์ .

สุวิมล พิริชนาลัย.2546. ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษากรณี ชุมชนประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

บุคลากรกรม

นายเจนิ เจนิ อายุ 54 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม 2505 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 3/2 ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

นายสาและ เจนิ อายุ 69 ปี เกิดวันที่ 1 มิถุนายน 2490 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 184/1 ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

นายจะรานิง มะลาลม อายุ 61 ปี เกิดวันที่ 1 กันยายน 2498 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 67 ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

นายปาริด แวสแลแมง อายุ 53 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 68 หมู่ 1 บ้านคลองขุด ต.บางเขา อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

นายแวอูมา อาแว. อายุ 54 ปี เกิดวันที่ 5 ตุลาคม 2504 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 19/1 ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

นายแวมะการิง ญูโนะ อายุ 63 ปี เกิดปี 2495 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 200/1 ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

นายจะอาลี เจนิ อายุ 62 ปี เกิดวันที่ 1 พฤษภาคม 2496 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 210 ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

นางเจลีเมาะ เจบือราสง อายุ 69 ปี เกิดวันที่ 1 เมษายน 25489 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 80 ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

นางสาวมารียะ อาแว อายุ 36 ปี เกิดวันที่ 21 มีนาคม 2522 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 228 ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

นางเจมีอลอ เจนิ อายุ 51 ปี เกิดวันที่ 30 กรกฎาคม 2507 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 3/2 ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

นางสาวสาบีหะ มะลี อายุ 20 ปี เกิดวันที่ 20 สิงหาคม 2538 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 231 ม.4 ต.ท่ากำชำ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

บุคลากรกรม(ต่อ)

นายการิ่ง สะอะ อายุ 44 ปี เกิดวันที่ 15 เมษายน 2514 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 68 ม.1 ตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายมามะ สาและ อายุ 56 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม 2503 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 59/3 ม.1 ตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายคอเถาะ แวดคอเถาะ อายุ 62 ปี เกิดปี พ.ศ. 2497 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 132/1 ม.1 ตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายมะสะกรี สุหลง อายุ 31 ปี เกิดวันที่ 10 กันยายน 2528 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 21/1 ม.1 ตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายมะโซะ เจะเตะ อายุ 21 ปี เกิดวันที่ 16 มีนาคม 2538 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 179/3 ม.1 ตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นางสาวมารีหะยะ เปาะซา อายุ 36 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม 2523 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 29/3 ม.1 ตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายมะรอบี เจ๊ะมะ อายุ 44 ปี เกิดวันที่ 28 สิงหาคม 2514 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 337/4 ม.2 ต.แหลมโพธิ์ อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายมะปาริด เจ๊ะมะ อายุ 40 ปี เกิดวันที่ 4 มีนาคม 2519 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 337/2 ม.2 ต.แหลมโพธิ์ อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายชาการิยา สือนิ อายุ 48 ปี 10 กุมภาพันธ์ 2511 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 331 ม.2 ต.แหลมโพธิ์ อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายลาชิ แวนาแว อายุ 47 ปี เกิดวันที่ 20 กันยายน 2511 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 311/1 ม.2 ต.แหลมโพธิ์ อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

บุคลากรกรม(ต่อ)

นายชิตีอามะ เจอูเซ็ง อายุ 47 ปี เกิดวันที่ 21 กรกฎาคม 2511 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 338/3 ม.2 ต.แหลมโพธิ์

อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

น.ส. แมะเยาะ เปาะอิ. อายุ 62 ปี เกิดปี 2496 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 67 ม.2 ต.แหลมโพธิ์ อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นางสารูมา กาเซ็ง.อายุ 40 ปี เกิดวันที่ 1 ธันวาคม 2519 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 337/3 ม.2 ต.แหลมโพธิ์

อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายชา เจ๊ะอูมา อายุ 73ปี เกิดปี พ.ศ. 2486 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 233 ม.2 ต.แหลมโพธิ์ อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายคอเลาะ สะอะ. อายุ 50 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม 2508 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 207 ม.3 ต.แหลมโพธิ์ อ. ยะหริ่ง

จ. ปัตตานี

นายกาเซม เจ๊ะปูเต๊ะ อายุ 48 ปี เกิดวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2511 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 225/4 ม.3 ต.แหลมโพธิ์

อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายอัจมิน ยูโซะ อายุ 35 ปี เกิดวันที่ 1 พฤษภาคม 2524 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 308/2 ม.3 ต.แหลมโพธิ์

อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายมะนาเส ยูโซะ อายุ 34 ปี เกิดวันที่ 19 กันยายน 2525 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 308/2 ม.3 ต.แหลมโพธิ์

อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นางสาวปาอียะห์ สาแม.อายุ 34 ปี เกิดวันที่ 21 พฤศจิกายน 2525 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 225/7 ม.3

ต.แหลมโพธิ์ อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นางแมะเนาะ เปาะนุ อายุ 61 ปี เกิดปี 2497 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 225 ม.3 ต.แหลมโพธิ์ อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายแมะคะ ลีโอนิ อายุ 39 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม 2520 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 270/2 ม.3 ต.แหลมโพธิ์

อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

บุคลากรกรม(ต่อ)

นายดาโห้ะ เปาะนุ อายุ 58 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม 2501 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 220/2 ม.3 ต.แหลมโพธิ์
อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี

นายมะรือฮิ์ สามี อายุ 50 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม 2509 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 247/1 ม.3 ต.แหลมโพธิ์
อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี